

**"MAHDOLLISTA, MUTTA EI SUINKAAN YKSINKER-
TAISTA TAI NOPEAA" MEDIATUTKIMUS PALKKA-
AVOIMUUDESTA**

Mira Elo
Maisterintutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian maisterikoulutus
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2024
14.11.2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos YFUI-laitos
Tekijä Mira Elo	
Työn nimi "Mahdollista, mutta ei suinkaan yksinkertaista tai nopeaa" Mediatutkimus palkka-avoimuudesta	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Syksy 2024	Sivumäärä 71 + 4
<p>Tässä tutkimuksessa selvitetään mistä suomalainen sanomalehtimedia on kirjoittanut, kun se on uutisoitunut palkka-avoimuuden lainsäädännöllisestä edistämisestä. Lähtökohtaisena oletuksena on, että palkka-avoimuudesta on uutisoitu eri näkökulmista. Tavoitteena on ymmärtää minkälaisia kehyksiä mediat rakentavat palkka-avoimuudesta uutisoidessaan ja pohtia, minkälaisesta poliittisen vallan hyödyntämisestä nämä rakennelmat kumpuavat.</p> <p>Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä määritellään palkkatasa-arvo, esitellään sen tila Suomessa sekä palkka-avoimuuden rooli mahdollisena selittämättömien palkkaerojen kitkijänä. Tämän lisäksi palkka-avoimuutta taustoitetaan palkkatasa-arvon ideologisella perustalla, feminismillä, jonka yhteydessä tarkastellaan anglosaksisen ja liberaali feminismin vaikutusta nykyiseen palkkatasa-arvopolitiikkaan. Teoreettisen osuuden loppuun perehdytään median valta-asemaan poliittisena vaikuttajana ja esitellään poliittisten päättäjien keinot vaikuttaa yleisten mielipiteiden muovaamiseen median avulla.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu kahdeksan eri median verkkojulkaisuista, jotka käsittelevät palkka-avoimuutta ja, joissa on mainittu Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesitys tai Euroopan Unionin palkka-avoimuusdirektiivi. Analysoitavia verkkojulkaisuja on 35 kappaletta, joista valtaosa liittyy Marinin hallituksen edistämään palkka-avoimuuden uutisointiin. Tutkimusmetodina toimii kehysanalyysi, jonka avulla voidaan selvittää minkälaisia painotuksia ja näkökulmia media hyödyntää uutisoinnissa. Tutkimusaineiston analysointi kehysanalyysin avulla tuotti neljä erilaista kehystä: Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitilanteisiin", Riitaisa kolmikantatyöskentely, Tasa-arvon takapajula ja Valtava työ.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan suurin osa julkaisuista esittää Suomen kolmikantatyöskentelyn riitaisassa valossa, jossa etenkin palkka-avoimuutta vastustavat osapuolet saavat valtaa palkka-avoimuutta lisäävien toimien kritisoojina. Tämän lisäksi Suomi kehystetään tasa-arvoasioissa jälkijättöisenä suhteessa muihin Euroopan Unionin valtioihin ja palkka-avoimuus ristiriitaisia seurauksia sekä suurta työtä aiheuttavana muutoksena. Tulosten mukaan sanomalehtimediat käyttävät poliittista valtaansa eri tavoin ja osa on jättänyt jopa kokonaan uutisoimatta palkka-avoimuudesta.</p> <p>Tutkimus valottaa uudella tapaa median roolia siinä, minkälaiseksi politiikaksi palkka-avoimuuden edistäminen on kehystetty median toimesta ja minkälaiset valta-asetelmat vaikuttavat median luomiin kehyksiin.</p>	
Asiasanat: palkka-avoimuus, palkkatasa-arvo, feminismi, median valta, kehysanalyysi	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

TAULUKOT

Taulukko 1. Riitaisia kolmikantatyöskentely -kehykseen kuuluvat julkaisut

Taulukko 2. Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitatilanteisiin" -kehykseen kuuluvat julkaisut

Taulukko 3. Suomi, tasa-arvon takapajula -kehykseen kuuluvat julkaisut

Taulukko 4. Valtava työ -kehykseen kuuluvat verkkojulkaisut

Taulukko 5. Alakehykset medioittain ja kappalemäärittäin

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TAUSTA	4
	2.1 Tutkimuksen rajaukset	5
	2.2 Tutkimuskysymykset ja niiden muotoutuminen	6
	2.3 Aiemmat tutkimukset palkkatasa-arvosta ja -avoimuudesta	6
3	PALKKATASA-ARVO	8
	3.1 Palkkatasa-arvon tilanne Suomessa	9
	3.2 Syyt naisten ja miesten välisiin palkkaeroihin	11
	3.3 Palkkakuilun kiinni kurominen	13
	3.4 Palkka-avoimuuden edistäminen	15
4	FEMINISMI PALKKATASA-ARVON VAUHDITTAJANA	17
	4.1 Liberaali feminismi nykyisen tasa-arvopolitiikan kulmakivenä	20
	4.2 Feminismin ja neoliberalismin ristiriidat	21
5	MEDIAN VALTA-ASEMA POLIITTISESSA UUTISOINNISSA	24
	5.1 Median vaikuttaminen tasa-arvopolitiikkaan	25
	5.2 Media politiikan performointiareenana	28
6	TUTKIMUSMENETELMÄT	31
	6.1 Aineisto ja sen rajaus	32
	6.2 Aineistonkeruu	33
	6.3 Kehysanalyysi	34
	6.3.1 Kehykset journalistisissa aineistoissa	36
	6.3.2 Kehysanalyysin valinta analyysimenetelmäksi	37
	6.3.3 Kehysten tunnistaminen	38
7	TUTKIMUSTULOKSET	40
	7.1 Riitaisia kolmikantatyöskentely	41
	7.2 Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitatilanteisiin"	45
	7.3 Suomi, tasa-arvon takapajula	49
	7.4 Valtava työ	51
	7.5 Palkka-avoimuuden kehystämisen eroavaisuudet medioittain	54
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	59

LÄHTEET65

LIITTEET

Liite 1: Matriisipohja (mukaillen Gamson & Lasch, 1983)

Liite 2: Tutkimusaineisto julkaisupäivän mukaan tuoreimmasta vanhimpaan

1 JOHDANTO

Tämän maisterintutkielman tavoitteena on selvittää miten suomalainen media on uutisoinut palkka-avoimuuden lainsäädännöllisin keinoin edistämisestä ja miten uutisoinnin sisällöt sekä niihin liitetyt näkökulmat kehystävät palkka-avoimuutta yhteiskunnallisena keinona kitkeä sukupuolten välisiä palkkaeroja. Tavoitteena on myös pohtia minkälaista poliittista valtaa mediat ovat hyödyntäneet palkka-avoimuudesta uutisoidessaan sekä vastavuoroisesti, minkälaista mediavaikuttamista poliittiset päättäjät ovat samassa yhteydessä tuottaneet.

Palkka-avoimuus on tutkimusaiheena yhteiskuntapolitiittisesti relevantti, sillä Suomessa sukupuolten välinen palkkaero on muihin Euroopan Unionin (EU) valtioihin verrattuna poikkeuksellisen suuri. Tämä poikkeuksellisuus on myös tunnistettu kansainvälisesti ja Suomi on saanut moitteita palkkakuilun hitaasta kiinni kuromisesta (Sosiaali- ja terveysministeriö, 26.9.2020). Palkkatasa-arvoa on pyritty systemaattisesti edistämään yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa kolmikannassa muun muassa samapalkkaisuusohjelmien avulla (mm. Sosiaali- ja terveysministeriö, 2016; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023). Samapalkkaisuusohjelmien vaikutus sukupuolten väliseen palkkaeroon on kuitenkin jäänyt vaisuksi, sillä palkkaero on kaventunut Suomessa vuosien 2006-2023 aikana vain noin neljä prosenttia, sen ollessa edelleen keskimäärin 15 prosenttia (Valtioneuvosto, 29.6.2024). Tämän mediatutkimuksen avulla palkka-avoimuudesta pyritään tuottamaan uudenlaista tietoa siitä, miten media kehystää palkka-avoimuuden ja miten tämä vaikuttaa palkka-avoimuuteen liittyvän yhteiskunnalliseen diskurssin muotoutumiseen. Näiden lisäksi pohditaan minkälaista valtaa media on käyttänyt kehystämisessä ja toisaalta minkälaista valtaa poliittiset päättäjät, etenkin työmarkkinajärjestöt ovat käyttäneet valtavirtaistaakseen. Vaikka median rooli tasa-arvopolitiikan tuottajana ei ole laajalti tunnistettu, ovat useat tutkimukset osoittaneet median suuren vaikutusvallan mielipiteiden muovaajana (McQuail, 2010, s. 84–86).

Palkka-avoimuus on ollut esillä mediassa viime vuosina erityisesti Marinin hallituksen (Eduskunta, 2024) ja myöhemmin EU:n (PE-CONS 81/22) pyrkimyksistä lisätä palkka-avoimuutta lainsäädännöllisin keinoin. Palkka-avoimuuden kansallinen edistäminen pysäytettiin syksyllä 2022, koska hallituspuolueet eivät päässeet

yksimielisyyteen lakiesityksen sisällöstä (Valtioneuvosto, 15.8.2022). Kuitenkin noin puoli vuotta myöhemmin EU hyväksyi uuden palkka-avoimuutta edistävän vähimmäisdirektiivin. Direktiivin myötä palkka-avoimuutta tullaan lisäämään myös Suomessa lainsäädännöllisesti viimeistään kesällä 2026. Palkka-avoimuuden lisäämiseen ei kuitenkaan ole odotettavissa merkittävän suuria uudistuksia, sillä Orpon hallitus on tiedottanut, että EU:n palkka-avoimuusdirektiivi tullaan implementoimaan Suomen lakiin minimisäännösten mukaisesti (Eduskunta, 2024). Palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanoa työestetään tutkielman kirjoitushetkellä Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän voimin. Täytäntöönpanon valmistelut on määrä saada valmiiksi vuoden 2025 maaliskuuhun mennessä, jotta ne ehtivät vielä lausuntokierrokselle ennen kesää 2026. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 27.5.2024.)

Tutkimusaihe lähti ajatuksesta, että yhteiskuntapoliittisesta näkökulmasta olisi mielenkiintoista selvittää, minkälaista uutisointia ja tämän myötä mielipiteitä sekä näkökulmia palkka-avoimuudesta ja sen lisäämisen vaikutuksista suomalainen media tuottaa. Ja vaikka suurin osa suomalaisista medioista onkin sitoutumattomaksi julistautunut, onko lukijan mahdollista saada erilainen kuva palkka-avoimuudesta riippuen mistä mediasta hän uutiset lukee. Entä miten paljon mediat käyttävät omaa poliittista valta-asemaansa hyödyksi siinä, mitä uutisoidaan ja esimerkiksi keille annetaan ääni julkisessa keskustelussa. Oman kokemukseni mukaan suomalaista sanomalehtimediaa pidetään pääsääntöisesti luotettavana ja neutraalina, jolloin tietynlainen kriittisyys uutisoinnin sisältöä ja etenkin sen sisältämiä näkökulmia kohtaan saattaa unohtua. Tämän tutkimuksen kannalta olennaista onkin tunnistaa median valta-asema politiikan uutisoinnissa ja kyseenalaistaa uutisoinnin neutraalius.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä määritellään palkkatasa-arvo ja sen tila Suomessa, jotta palkka-avoimuuden lisäämisen yhteiskuntapoliittinen merkitys voidaan tunnistaa. Tämän jälkeen esitellään palkkatasa-arvoa edistävä ideologinen voime, feminismi ja tarkemmin anglosaksinen ja liberaali feminismi, jotka ovat osaltaan vaikuttaneet sukupuolten välisen palkkatasa-arvon lainsäädännölliseen edistämiseen. Tämän lisäksi teoreettisessa viitekehyksessä esitellään median valta-asema poliittisena vaikuttajana ja media poliittisten päättäjien ja medioiden vaikuttamisen areenana. Tutkimusaineiston analysointimenetelmäksi on valittu kehysanalyysi, jonka avulla päästään pureutumaan siihen, minkälaista todellisuutta media rakentaa palkka-avoimuudesta ja sen yhteiskunnallisesta merkityksestä sukupuolten välisen palkkaeron kaventamisessa. Tutkimustuloksia, eli medioiden luomia kehyksiä, peilataan teoreettiseen viitekehykseen.

Tutkielma etenee seuraavasti: luvussa kaksi esitellään tutkimusta taustoittavat Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesitys ja EU:n palkka-avoimuusdirektiivi, tutkimuskysymykset sekä tehdään tiivis katsaus aikaisempiin tutkimuksiin

palkkatasa-arvosta ja -avoimuudesta. Kolmannessa luvussa läpikäydään tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen olennaisesti liittyvät käsitteet, kuten palkkatasa-arvo, palkka-avoimuus, samapalkkaisuus, työelämän segregatio ja selittämättömät palkkaerot. Neljännessä luvussa esitellään feminismi sukupuolten välisen tasa-arvon vauhdittajana ja tarkastellaan vallalla olevia feministisiä suuntauksia sekä miten ne vaikuttavat Suomen tasa-arvopolitiikan muotoutumiseen ja palkkatasa-arvon edistämiseen. Luvussa viisi syvennyttään median rooliin poliittisessa uutisoinnissa sekä päättäjiä että medioiden keinoihin vaikuttaa julkiseen keskusteluun ja sitä myöden poliittiseen päätöksentekoon. Luku kuusi käsittelee kehysanalyysia, jonka yhteydessä perustellaan tutkimusmenetelmän valinta, esitellään tutkimuksen etenemisjärjestys sekä siinä tehdyt valinnat. Luvussa seitsemän esitellään aineiston analysoinnin tulokset ja viimeisessä luvussa tutkielman johtopäätökset ja niiden pohdinta.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TAUSTA

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää miten suomalaiset sanomalehdet kehystävät palkka-avoimuuden uutisoidessaan sen lainsäädännöllisestä edistämisestä. Tämän lisäksi halutaan selvittää onko medioiden välillä selvää eroavaisuutta siinä miten ne kehystävät palkka-avoimuuden. Tutkimuksen avulla tavoitellaan myös käsitystä siitä, miten eri mediat käyttävät valtaa palkka-avoimuuden uutisoinnoissa ja minkälaisesta yhteiskunnallisesta tasa-arvokeskustelusta vallankäyttö kertoo.

Tutkimusta taustoittavat Marinin hallituksen edistämä palkka-avoimuuslakiesitys ja EU:n palkka-avoimuusdirektiivi. Palkka-avoimuuden lisääminen oli yksi Marinin hallitusohjelman *Suomi tasa-arvon kärkimaaksi* tavoitteista. Lain valmistelu keskeytettiin, sillä hallituspuolueet ja työmarkkinajärjestöt eivät päässeet yksimielisyyteen sen sisällöstä ja etenkin yksittäisten työntekijöiden mahdollisuus selvittää kollegoiden palkat, aiheutti suurta vastustusta Keskusta-puolueen ja työnanatajien edustajissa. Esimerkiksi Elinkeinoelämän Keskusliitto (EK 2022) vetosi palkka-avoimuutta vastustavassa kannanotossaan yksityisyyden- ja tietosuojalain rikkomiseen. Kannanoton perusteet jäivät kuitenkin epäselviksi, sillä nykyiselläänkin kollgoiden tulot on selvitettävissä kaikille avointen tuloverotietojen avulla (Verohallinto, 2024). Marinin hallituksen lakiesitys pyrki oikeuttamaan yksittäisten palkkojen selvittämismahdollisuuden henkilöstön edustajille, jotta he voisivat osaltaan varmistaa palkkasyrjimättömyyden, mutta mikäli organisaatiosta puuttuisi henkilöstöedustaja, olisi palkkasyrjintää epäilevällä taholla itsellään ollut mahdollisuus saada selville yksittäisten työntekijöiden palkat. Marinin hallituksen lakiesitys oli tässä mielessä sisällöltään yksilön tiedonsaannin oikeuksien osalta progressiivisempi kuin EU:n palkka-avoimuusdirektiivi. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2022.) Vain muutama kuukausi Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen valmisteluiden keskeyttämisestä Euroopan neuvosto hyväksyi direktiivin, jota suomalaisessa mediassa nimitetään palkka-avoimuusdirektiiviksi. Nimityksestään huolimatta direktiivissä linjataan paljon

muustakin kuin palkka-avoimuudesta – sen päätavoitteena on edelleen kehittää samapalkkaisuutta torjumalla palkkasyrjintää ja kuromalla sukupuolten välistä palkkakuilua kiinni. Siinä missä direktiivi mahdollistaa työnhakijalle mahdollisuuden saada tietoonsa hakemansa työpaikan palkkahaarukan ennen haastatteluvaihetta ja työntekijälle mahdollisuuden selvittää miten hänen oma palkkansa vertautuu samaa ja samanarvoista työtä tekevien keskipalkkoihin sukupuolen mukaan, vastuuttaa se myös entistä enemmän yrityksiä palkkasyrjinnän kitkemisessä. Direktiivi tuo yrityksille mukanaan hieman nykyistä laajemman raportointivelvollisuuden. Lisäksi direktiivi siirtää todistustaakan työntekijältä työnantajilla, jonka myötä työntekijän ilmoitus palkkasyrjintäepäilystä teetättää jatkossa työnantajalle velvollisuuden osoittaa syyttömyytensä syrjintään. Palkka-avoimuusdirektiivi ei kuitenkaan edelleenkään ole kaiken kattava. Toiminnan jatkuminen lähes nykyisellään on vuoden 2026 jälkeen mahdollista alle 50 hengen oraginsaatioissa, joita raportointivelvollisuus ei koske. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi PE-CONS 81/22.) On mielenkiintoista nähdä miten direktiivi tullaan integroimaan Suomen lakiin oikeistohallituksen aikana ja miten se tulee vaikuttamaan sukupuolten välisiin palkkaeroihin.

2.1 Tutkimuksen rajaukset

Tutkimuksen rajauksena toimivat niin ajallisesti kuin uutisointiaiheellisesti EU:n 24.4.2023 hyväksymä palkka-avoimuusdirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi PE-CONS 81/22.) ja Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesitys, jonka suunnittelu keskeytyi syksyllä vuonna 2022 (Eduskunta, 2024). Tutkielman rajauksena toimii myös sen teoreettinen viitekehys, joka koostuu palkkatasa-arvon aiemmista ja nykyisistä edistämiskeinoista, feminismin merkityksestä nykyiselle palkkatasa-arvopolitiikalle ja median poliittisista vaikuttamiskeinoista sekä sen vallasta säädellä julkista keskustelua.

Tutkielmassa ei tulla arvioimaan palkka-avoimuuteen liittyviä politiikkaprosesseja, eikä myöskään pyritä selvittämään tarkempia syitä sukupuolten välisille palkkaeroille tai vallalla oleville feminismin suuntauksille. Tutkimusaineiston osalta ei myöskään käsitellä disinformaatiota tai oteta kantaa yksittäisten toimittajien taustoihin ja niiden mahdollisiin vaikutuksiin uutisoinnissa. Myös tutkimusaineiston asiavirheet rajataan tutkimuksen ulkopuolelle ja niiden sijaan keskitytään analysomaan julkaisuja sellaisinaan kehysanalyysin avulla.

2.2 Tutkimuskysymykset ja niiden muotoutuminen

Tämän tutkielman lähestymistapa on aineistolähtöinen. Tutkielman teko aloitettiin selvittämällä, minkälaisia Suomessa julkaistuja mediatuotoksia palkka-avoimuudesta on saatavilla, jonka jälkeen tehtiin päätös aineiston rajaamisesta palkka-avoimuutta edistäviin lakimuutoksiin Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen ja EU:n palkka-avoimuusdirektiivin politiikkaprosessien osalta. Tämän jälkeen pohdittiin, minkälaisia kysymyksiä palkka-avoimuuden lainsäädännöllinen edistäminen saattoi herättää kansalaisten keskuudessa ja mihin yhteiskuntapoliittisesti mielenkiintoisiin kysymyksiin aineisto voisi vastata. Mietinnän pohjalta valittiin sellaiset tutkimuskysymykset, joiden uskotaan tuottavan uudenlaista tietoa palkka-avoimuuden edistämisestä ja median valta-asemasta tasa-arvopolitiikan muovaajana. Tämän aineistolähtöisen prosessin myötä tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat seuraavat:

1. Mistä kirjoitetaan, kun uutisoidaan palkka-avoimuuden lainsäädännöllisestä edistämisestä Suomessa?
2. Onko palkka-avoimuuden kehystämisessä merkittäviä eroavaisuuksia sanomalehtimedioiden välillä?

2.3 Aiemmat tutkimukset palkkatasa-arvosta ja -avoimuudesta

Palkkatasa-arvo on jo pitkään herättänyt mielenkiintoa tutkimusaiheena ja viime vuosina tutkimuksia on tehty etenkin COVID-19 pandemian vaikutuksista sukupuolten välisiin palkkaeroihin. Palkkatasa-arvo ja palkka-avoimuus ovat olleet suosittuja tutkimusaiheita etenkin Euroopassa, Yhdysvalloissa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa. (Johnson, 2022; World Health Organization, 2022; Singh ym. 2022.) Suomessa palkkatasa-arvon tutkiminen on lisääntynyt viime vuosina erityisesti Sanna Marinin hallitusohjelman lakiuudistusesityksen ja uuden EU:n palkka-avoimuusdirektiivin myötä. Palkkatasa-arvon kehitystä seurataan Suomessa vuositasolla muun muassa työelämän segregaaation ja sukupuolten välisten palkkaerojen osalta (Tilastokeskus, 2023). Palkkatasa-arvosta on tehty myös riippumattomia kokonaisarviointeja, joita hyödynnetään samapalkkaisuusohjelmien suunnittelussa ja hallituksen muissa hankkeissa (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2016).

Palkkatasa-arvo ja samapalkkaisuus ovat myös suosittuja kandidaatin- ja maisterintutkielmien aiheita. Esimerkiksi Elli Suonpään (2020) maisterintutkielma selvittää laadullisin tutkimusmenetelmin mahdollisuutta saavuttaa samapalkkaisuus. Laura Pohjola taas (2022) selvittää juridisesta näkökulmasta hypoteettisia vaikutuksia palkkatasa-arvoon, jos palkka-avoimuus olisi Marinin hallituksen esittämänä kirjattu

tasa-arvolakiin. Vuonna 2024 on myös julkaistu useita eri ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä, joissa käsitellään EU:n palkka-avoimuusdirektiiviä analysoimalla siihen johtanutta politiikkaprosessia sekä työmarkkinajärjestöjen antamia lausuntoja prosessin aikana.

Milja Mustonen (2024) on julkaissut maisterintutkielman Helsingin yliopiston Valtiotieteellisessä tiedekunnassa, joka on rajauksiltaan melko yhtenäinen tämän tutkielman kanssa. Hän tarkastelee palkka-avoimuutta sekä Marinin hallituksen lakiesityksen että EU:n palkka-avoimuusdirektiivin kautta. Mustonen hyödyntää aineistona työmarkkinajärjestöjen lausuntoja palkka-avoimuudesta ja palkkatasa-arvosta ja näitä analysoimalla toteaa työnantajien edustajien ja palkansaajajärjestöjen kehystävän palkka-avoimuutta hyvin eri tavoin. Mustonen toteaa myös johtopäätöksissään poliittisen vallankäytön olevan suurta palkka-avoimuuskysymyksissä.

Koskinen Sandbergin (2016) väitöskirja palkkatasa-arvosta käsittelee myös osittain samoja aihepiirejä ja näkökantoja, kuin tämä maisterintutkielma. Koskinen Sandberg tutkii työssään syitä sille, miksi palkkaerot sukupuolten välillä eivät nykyisissä instituutionaalisissa rakenteissa ole kaventuneet ja miten näissä rakenteissa vallitsevat valtasuhteet mahdollistavat palkkatasa-arvoa edistävien muutosten vesittämisen työnantajapuolen taholta. Koskinen Sandberg näkee myös ongelmallisena työmarkkinajärjestöjen vahvat vaikuttamismahdollisuudet palkkatasa-arvopolitiikassa siksi, että palkkatasa-arvon edistäminen on hänen mukaansa ensisijaisesti tasa-arvon edistämistä ja toissijaisesti talouspoliittinen kysymys. Koskinen Sandberg suosittaa johtopäätöksissään nykyisten instituutionaalisten rakenteiden purkamista, koska hänen mukaansa tasa-arvoa ei saada edistettyä riittävän tehokkaasti nykyisissä rakenteissa. (Koskinen Sandberg, 2016.)

3 PALKKATASA-ARVO

Naiset tekevät kaksi kolmasosaa kaikista työtunneista, mutta he saavat vain 10% kaikista maksetuista palkoista ja omistavat vain alle 10% kaikesta maailman omaisuudesta,
Noeleen Heyzer

Vaikka Heyzerin lausahduksesta on kulunut pian 30 vuotta, eivät sukupuolten väliset jakosuhteet palkan osalta ole globaalissa mittakaavassa suuresti muuttuneet. Naisvalataiset alat kärsivät arvostuksen puutteesta ja matalista palkoista. Tilastojen mukaan vain noin 20 prosenttia työssäkävivistä naisista työskentelee muilla kuin matalapalkkaisilla aloilla. Naiset ovat myös yliedustettuina osa-aikaisissa, epävarmoissa ja pätkittäisissä työsuhteissa, joiden esiintyvyys on merkittävän suuri juuri matalapalkkaisilla aloilla. Tämän lisäksi naisten tekemästä työstä kaksi kolmasosaa on palkatonta, miesten tekemästä työstä palkattoman työn osuuden ollessa vain neljäsosa. Vaikka palkattoman työn määrä on tasaantunut viime vuosikymmeninä (Bergeron, 2016, s. 196) syynä ei ole miesten palkattoman työn lisääntyminen, vaan hoiva- ja kotitöiden kommodifikaatio eli kyseisten palveluiden kaupallistuminen. Sukupuolten väliset palkkaerot eivät myöskään ole ongelma pelkästään sukupuolittuneilla aloilla, sillä naiset kokevat systemaattista palkkasyrjintää alasta riippumatta, ja myös valtioissa, joissa syrjintää on pyritty kitkemään lainsäädännöllisin menetelmin. (Marchand & Del Carmen Osorno Velázquez, 2016, s. 430–436.)

Keppeler ja Papenfuss (2021) määrittelevät palkkatasa-arvon sen toteutumisen näkökulmasta: palkkatasa-arvo toteutuu, kun yksilöt kokevat oikeudenmukaiseksi saamansa ansiot suhteessa toisiin saman verran ja samalla intensiteetillä töitä tekeviin. Tämän periaatteen mukaan tasa-arvoisen palkan tulee perustua kyvykkyyteen, työpanokseen ja työstä suoriutumiseen. Tasa-arvoaltuuten (2023) mukaan palkkatasa-arvo on saavutettu, kun työtehtävät on luokiteltu niiden vaatimustasojen

mukaan siten, että työntekijän työssäsuoriutumista voidaan arvioida läpinäkyvästi ja palkkaan liittyvät päätökset tehdä yhdenmukaisesti. Ackerin (1990, s. 9) ja Saaren (2016) mukaan palkkatasa-arvo määritellään eksakteimmin samapalkkaisuuskäsitteen, eli sama palkka samasta tai samanarvoisesta työstä, avulla. Saaren mukaan samapalkkaisuuden määritelmä ei kuitenkaan ole riittävä sukupuolten välisten palkkerojen kitkemiselle, sillä se ei määritelmässään ota kantaa juuri siihen ongelmaan, jota samapalkkaisuudella yritetään korjata eli miesten ja naisten välisiin selittämättömiin palkkaeroihin. Saari toteaa tämän kertovan palkkatasa-arvon politisoitumisesta sekä vallalla olevasta tasa-arvodiskurssista, jossa sukupuolet häivytetään yhteiskunnallisista ongelmista. (Saari, 2016, s. 101–102.)

Palkkatasa-arvon tavoittelu on kirvoittanut myös kritiikkiä osakseen, sillä osa tieteellisistä tutkimuksista (Breda ym. 2020) on osoittanut tasa-arvoisuushakuisuuden voimistavan työelämän segregatiota ja normien purun sijaan jyrkentävän asenteita sukupuolieroihin liittyen. Ilmiötä, missä tasa-arvoisimmissa maissa jotkin sukupuolierot ovat jyrkemmät kuin selvästi vähemmän tasa-arvoisissa maissa, nimitetään tasa-arvon paradoksiksi. Tämä ilmiö on myös joidenkin tahojen mukaan havaittavissa Suomessa, sillä siitä huolimatta, että vuonna 2023 sijoituimme EU:n tasa-arvoindeksin kahdeksanneksi, työelämän segregatio on niin voimakasta, että indeksiarvo jäi sen osalta alle EU:n keskiarvon (Eige, 2023). Tasa-arvon paradoksi -teoriaa kritisoidaan siitä, että se saadaan todennettua vain vertailemalla valtioita toisiinsa. Kun verrataan valtion sisällä tapahtuvan tasa-arvotilanteen muutosta asenteiden ja työelämän segregatian muutokseen, tasa-arvon paradoksin toteutumista ei ole saatu osoitettua. (Connolly ym. 2020.)

3.1 Palkkatasa-arvon tilanne Suomessa

Julkusen mukaan Suomen maine tasa-arvon esimerkkimaana on katteeton ja tasa-arvon edistämisen näkökulmasta myös haitallinen, koska sukupuolten välinen tasa-arvo mielletään meillä jo saavutetuksi. Saaren tavoin (2016, s. 102) myös Julkunen näkee tasa-arvodiskurssissa sukupuolten häivyttämisen trendin, joka näkyy hänen mukaansa esimerkiksi feminismi-termin käytön välttelynä mediassa. (Julkunen, 2010, s. 257–259.) Mielikuva Suomesta tasa-arvon mallimaana on myös siinä mielessä ristiriitainen, että olemme viimeksi vuonna 2020 saaneet moitteet Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta poikkeuksellisen suurista sukupuolten välisistä palkkeroista (Sosiaali- ja terveysministeriö, 26.9.2020). Tasa-arvon mallimaan imagoa romuttaa myös tuore Etlan (2023) tekemä tutkimus, jonka mukaan naiset jumahtavat palkkakuoppiin jo työuran alussa siitä huolimatta, että he ovat keskimäärin korkeampikoulutettuja kuin miehet. Etlan tutkimuksen mukaan naisten ja miesten

työurien eriytyminen ja sen myötä palkkakuilun venähtäminen ei myöskään johdu koulutusvalinnoista, joilla eroja on aiemmin selitetty, vaan yhteiskunnan rakenteista ja normeista. Esimerkiksi esikoisen syntyminen vaikuttaa tilastojen mukaan kielteisesti naisten palkkakehitykseen, kun vaikutusta miesten palkkakehitykseen ei ole havaittavissa. Kolmas kolaus tasa-arvoiseksi mielletylle Suomelle ovat Tilastokeskuksen palkkatilastot, joissa vuoden 2022 palkkatietojen mukaan erot miesten ja naisten välillä nousevat suurimmillaan jopa 20 prosenttiin johto- ja asiantuntijatehtävissä, erojen ollessa matalimmillaankin 5 prosenttia asiakaspalvelu- ja toimistotehtävissä. Samainen data osoittaa naisten ja miesten välisen palkkaeron olevan keskimäärin 16 prosenttia kaikki työtehtävät huomioiden. (Tilastokeskus, 22.11.2023.)

Suomen tasa-arvolaisissa (8.8.1986/609) säädettyjen lakien tavoitteena on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tasa-arvolaki ottaa kantaa erityisesti ansiotyöhön liittyviin tasa-arvokysymyksiin sekä naisten asemaan työelämässä. Julkunen kritisoi tasa-arvolakia siitä, että siinä säädettyt lait tarkastelevat tasa-arvoa vain sukupuolen kontekstissa, vaikka tasa-arvolakeja olisi syytä toteuttaa intersektionaalinen katsanta huomioiden. Tämän lisäksi hän näkee valtion roolin tasa-arvopolitiikassa epäselvänä ja toimijan roolin pirstaloituneena. Pirstaloitunut toimijuus vaikeuttaa tasa-arvon edistämistä valtiotasolla, koska tasa-arvopolitiikkaa tuotetaan ja toteutetaan hajanaisesti useissa eri paikoissa, diskursseissa ja instituutioissa. (Julkunen, 2010, s. 22–23, 69, 149.) Julkusen tavoin myös Saari näkee tasa-arvolaisissa muutostarpeita. Hän puoltaa Marinin hallituksen palkka-avoimuusesityksen (Eduskunta, 2024) tavoin tarvetta oikeuttaa riittävä tiedonsaanti palkoista henkilöstön edustajille, koska ilman palkkatietoja he eivät voi osallistua palkkakartoituksen tekemiseen ja täten varmistaa, että sukupuoleen perustuvaa palkkasyrjintää ei tapahdu. (Saari, 2016, s. 101–102, 107.)

Vaikka miesten ja naisten välisten palkkaerojen poistaminen on osoittautunut hankalaksi, pientä positiivista kehitystä on myös tapahtunut, kuten vuonna 2023 julkaistusta Verohallinnon palkkatiedoista käy ilmi. Tämän tilaston mukaan naisten mediaanipalkka on noussut seitsemässä vuodessa 0,9 prosenttia enemmän kuin miesten mediaanipalkka. Muutoksen positiivisuutta korostaa se, että samainen muutos on tapahtunut kaikissa ansaintaluokissa eli myös hyvätuloisten joukossa. (Verohallinto, 5.12.2023.) Lisäksi palkattomien eli koti- ja hoivatöiden jakautuminen miesten ja naisten välille on tasoittunut selvästi 2000-luvun alusta lähtien, vaikkakin naiset tekevät siitä edelleen suurimman osan (Council of the European Union, 16.10.2020).

Huomioitavaa on, että sukupuolten välisten palkkaerojen tunnistamiseen ei ole Suomessa yhtä vakioitua mittaristoa. Palkkaerojen esiin tuominen on haasteellista myös siksi, että naiset tekevät paljon uutta työvoimaa tuottavaa ja palkatonta työtä eli synnyttävät, imettävät ja hoitavat kotia, lapsia sekä vanhuksia. Saari kritisoi

palkkaerojen prosentuaalista seuranta, sillä hän näkee sen puutteellisena palkkatasa-arvon tilanteen representaationa. Laskentatavasta riippuen sukupuolten välinen palkkaero vaihtelee huomattavastikin ja tästä syystä kukin työmarkkinajärjestöistä on onnistunut löytämään laskentatavan, joka osoittaa palkkaerot omien intressien näkökulmasta oikeassa valossa. Tämän tyyppisellä uutisoinnilla ja palkkaerojen myyiksi leimaamisella luodaan tasa-arvon edistämisen kannalta vahingollisia diskursseja samapalkkaisuudesta ja palkkaerojen kitkemisestä. (Saari, 2016, s. 32, 34, 51.) Ahtela (ym. 2006) myös muistuttaa, että sukupuolten väliset palkkaerot eivät suoraan itsessään kerro palkkasyrjinnästä, vaan vain selittämättömät palkkaerot, eli erot, joita ei kyetä perustelemaan koulutuksen, kokemuksen, työtehtävien tai työn vaativuudella, voidaan määritellä palkkasyrjinnäksi. Selittämättömät palkkaerot syntyvät joko tahallisesti tai tahattomasti, joista molempiin muotoihin on vaikea puuttua huonon palkkaläpinäkyvyyden vuoksi (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018). On myös tahoja, jotka kieltävät miesten ja naisten välisten palkkaerojen olemassaolon ja vastustavat lähtökohtaisesti kaikkea sukupuolten tasa-arvon edistämistä tukevaa toimintaa, koska tasa-arvo katsotaan jo saavutetuksi (Miesten tasa-arvo ry, 2024; Miesjärjestöjen keskusliitto, 2022).

Koskinen Sandbergin mukaan Suomen tasa-arvopolitiikan tuottamisessa on tapahtunut muutos 2000-luvulla. Muutos näkyy kapitalismin vahvistumisena myös tasa-arvokeskusteluissa. Hänen mukaansa tasa-arvon edistämisen argumenteiksi eivät enää riitä oikeudenmukaisuus ja tasa-arvoisuus, vaan edistämisen hyödyt pitää perustella myös taloudellisin ja yhteiskunnallisin perustein. Tämä ilmenee myös siten, että palkkatasa-arvon edistämättömyyttä perustellaan taloudellisin argumentein, kuten esimerkiksi julkisen sektorin hoitoalan palkankorotusten osalta on toimittu. Tämänkaltainen tasa-arvon edistämisen kannalta ongelmallinen keskustelu on myös voimistunut neoliberalismin tuoman individualismin voimistumisen yhteydessä. (Koskinen Sandberg, 2016, s. 34.)

3.2 Syyt naisten ja miesten välisiin palkkaeroihin

Euroopan Unionin (Euroopan Parlamentti, 20.4.2023) teettämien selvitysten mukaan, sukupuolten väliset palkkaerot muodostuvat pääosin naisten tekemästä osa-aikatyöstä, perheen perustamisesta sekä naisten suuresta osuudesta matalapalkka-aloilla. Viime vuosien kansalliset (Etna, 2023) ja kansainväliset (UNDP, 12.6.2023) tutkimukset ovat osoittaneet, että yksi merkittävimmistä selityksistä palkkatasa-arvon pysähtyneelle edistymiselle ovat yhteiskunnalliset rakenteet ja normit (mm. Acker, 1990, s. 13), joita muuttamatta palkkaeroja ei saada koskaan täysin kurottua kiinni.

Acker (1990, s. 13) näkee työnantajat ja heitä edustavat liitot sekä järjestöt palkkatasa-arvon edistämisen hidastajina. Saari taas kritisoi Suomen tasa-arvolakia, joka hänen mukaansa ei edesauta tasa-arvon toteutumista riittävässä määrin, koska se ei määrittele selvästi työnantajan velvoitteita ja rajoitteita, jonka vuoksi vain harvat työnantajat ovat tuottaneet lain vaatimia palkkakartoituksia ja tasa-arvosuunnitelmia. Saari selittää tasa-arvolakien epämääräisyyttä korporatismilla, eli kolmikantatyöskentelymallilla, joka on johtanut epäselvään vastuunjakoon tasa-arvon toteuttamisesta. Hän pitää työmarkkinajärjestöjen valta-asemaa ongelmallisena tasa-arvokysymyksissä, koska heidän toimintaansa ei valvota ulkopuolisten tahojen toimesta. Tämän lisäksi hän kritisoi Suomen korporatista järjestelmää hitaasta palkkatasa-arvon edistämisestä, joka hänen mukaansa johtuu siitä, että tasa-arvo ei ole työmarkkinoiden prioriteettilistan kärjessä ja joskus tasa-arvo on myös suorassa ristiriidassa työmarkkinajärjestöjen tavoitteiden kanssa. (Saari, 2016, s. 15–16, 27–28, 103–104.) Julkunen toteaa työnantajien olleen kautta historian työelämän tasa-arvon lainsäädännöllisen edistämisen vastustajia, koska se on murentanut heidän valta-asemaansa suhteessa työntekijöihin. (Julkunen, 2010, s. 120–121.)

Työelämän segregaatio on globaali ilmiö, jonka ongelmallisuus on tunnistettu ensimmäistä kertaa 1950-luvulla. Segregoituneiden työmarkkinoiden vaikutus palkkatasa-arvoon Suomessa on edelleen poikkeuksellisen vahva. (Maji, 2019.) Suomessa työmarkkinoiden segregaatiota on historiallisesti selitetty muun muassa naisten työmarkkinoille siirtymisen ja julkisen sektorin kasvun samanaikaisuudella, koulutus- ja työvalinnoilla, perheen perustamisella ja naisten perhe-elämän priorisoinnilla. Nykyään tiedämme, että edellä mainittujen syiden vaikutus segregaatioon on verrattaen pieni suhteessa yhteiskunnan tuottamiin sukupuolihierarkioihin. Edelleen on kuitenkin epäselvää, miksi viime vuosikymmeninä vain osa ammateista on muuttunut tasa-ammateiksi eli yhtä paljon naisia ja miehiä työllistäviksi, kun taas toiset koulutus- ja työalat ovat edelleen vahvasti mies- tai naispainotteisia – vertikaalisesti segregoituneita. Tämän lisäksi horisontaalisen segregaation syyt ovat edelleen epäselviä, eli miksi miehet ovat edelleen vahvemmin edustettuina korkeampi tasoisissa työtehtävissä kuin naiset, vaikka naiset ovat Suomessa korkeakoulutetumpia kuin miehet. (Julkunen, 2010, s. 127, 133, 135–137, 140, 178, 229.)

Ammatillinen segregaatio on osoittautunut erittäin hankalaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi Suomessa ja se selittääkin valtaosan sukupuolten välisistä palkkaeroista. Ammatillinen segregaatio nähdään erityisen vahingollisena palkkatasa-arvolle siksi, että se toimii perusteluna naisvaltaisten alojen pienipalkkaisuudelle. Naisvaltaisiin aloihin liittyy Suomessa edelleen paljon kulttuurillista ja normatiivista ajattelua, jonka mukaan naisten tekemää työtä pidetään

vähemmän arvokkaana ja naisvaltaisia ammatteja kutsumusammatteina. (Kangas ym. 2022.)

Suomessa palkkaeroja selitetään segregaatian lisäksi sillä, että naiset eivät aktiivisesti yritä purkaa segregatiota hakeutumalla miesvaltaisille koulutusaloille ja ammatteihin (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018). Bairohin mukaan ongelmallista tämän tyypisessä keskustelussa on se, että palkkasyrjinnän kohderyhmää eli naisia syyllistetään, sen sijaan, että rekrytointitilanteessa usein tiedostamattaan syrjintään sortuvat henkilöt oivallutettaisiin ja vastuutettaisiin toimimaan toisin. Bairoh toteaa erityisesti miesvaltaisten alojen pitävän kiinni ajatuksesta, missä miehillä nähdään olevan luontaisia ominaisuuksia esimerkiksi tekniikanalan tehtäviin, jolloin työnhakijoiden pätevyyttä ja osaamista ei arvioida objektiivisesti. (Bairoh, 2023, s. 9, 54–55.) Myös Ackerin (1990) ja McDowellin (2009) mukaan palkkaeroja syntyy, koska yritykset syyllistyvät rekrytoidessaan tekemään palkkauspäätökset sukupuolittuneiden oletusten eli juuri näiden Bairohin (2023) mainitsemien yhteiskunnallisten normien perusteella. Tämä joko tiedostettu tai tiedostamaton objektiivisuuden puutteesta kärsivä toimintamalli ylläpitää työelämän eriarvoisuutta ja sukupuolten välisiä palkkaeroja sekä uusintaa sukupuolen normatiivisuutta. (McDowell, 2009, s. 52.) Saaren mukaan työelämän trendiksi noussut sukupuolineutraalius on yksi syy sille, miksi Bairohin (2023) kuvaamat palkkasyrjintätapaukset ovat edelleen mahdollisia. Sukupuolineutraaliutta vaalimalla sukupuolet häivytetään organisaatiosta ja tasa-arvosuunnitelmista, jolloin naisten ja miesten välisten palkkerojen seuranta vaikeutuu tai muuttuu jopa mahdottomaksi. Sukupuolten neutralisointi organisaatioissa piilottaa työntekijöihin vahvasti liitetyt sukupuolittuneet oletukset, kuten naisten heikkous ja miesten vahvuus. Sukupuolineutraalius saattaa siten toimia sukupuolisokeuttajana ja luoda lisää selittämättömiä palkkaeroja. (Saari, 2016, s. 58–59, 99–100.) Myös Julkunen kritisoi sukupuolineutraaliutta, sillä hänen mukaansa hegemonista sukupuolivaltaa on Suomessa havaittavissa kaikkialla. Tätä valtaa ei hänen mukaansa aktiivisesti kyseenalaisteta ja kritisoida, mikä johtaa entistä vahvemman sukupuoli-ideologian ja -vallan tuottamiseen. (Julkunen, 2010, s. 226.)

3.3 Palkkakuilun kiinni kurominen

Tutkijat ovat yrittäneet selvittää monin eri keinoin ja lähestymistavoin, miksi palkkatasa-arvoa ei ole onnistuttu saavuttamaan edes valtioissa, joissa se on juridisesti määritelty sanktioitavaksi toiminnaksi ja, joissa on jo useita vuosia tehty laajasti moninaisia toimenpiteitä sukupuoleen perustuvan palkkasyrjinnän poistamiseksi. Yksi potentiaalisista ilmiötä selittävästä teorioista on Foucaultin teoria kurinpidollisesta vallasta. Tämän teorian mukaan valtaa ei käsitetä yksiulotteisena voimavirtana, vaan

pikemminkin moniulotteisena kokonaisuutena, jolloin haluttua lopputulosta ei voi saavuttaa hyödyntämällä vain yhtä vallan voimavirroista. Foucaultin mukaan vallan ei ole tarkoitus vain rajoittaa tekemistä, vaan myös tuottaa tietynlaista tietoa ja käyttäytymistä. Foucaultin kurinpidollisen vallan teoriaan peilaten, pelkkä palkkasyrjinnän laittomaksi tekeminen ei riitä palkkasyrjinnän poistamiseksi, vaan myös kaikki palkkasyrjintään johtava ja sitä tukeva toiminta sekä sukupuoliin juurrutetut normit tulisi kitkeä, jotta palkkatasa-arvo olisi saavutettavissa. Palkkasyrjintää puhtaasti lain voimin kitkeviä yhteiskuntia onkin kritisoitu ongelman piilottamisesta, sillä palkkatasa-arvoa edistävän politiikan avulla on mahdollista luoda mielikuva tasa-arvon edistämisestä, vaikka faktuaalisesti edistystä ei kuitenkaan pelkästään lainsäädännöllisin keinoin tapahdu. (Spade & Willse, 2016, s. 557; Seikkula & Maury 2023, s. 2.)

Suomessa palkkaeriarvoisuutta on lähdetty kitkemään ensin segregaaation purkuyrityksin, mutta siinä onnistumatta, vuonna 2006 on siirrytty kolmikantaiseen samapalkkaisuusohjelmaan, jonka tavoitteena on sukupuolten välisen palkkakuilun kavennus lainsäädännöllisin menetelmin. Tämän lisäksi samapalkkaisuutta on pyritty toteuttamaan organisaatiotasolla objektiivisin työnarvointimenetelmin, mutta juuri objektiivisten menetelmien luominen on osoittautunut hyvin hankalaksi. (Julkunen, 2010, 152-153.) Ajatus siitä, että samasta työstä pitää maksaa sama palkka, on kuitenkin muotoiltu jo vuonna 1957 Rooman sopimuksessa, vaikka sopimuksen ensisijainen tavoite olikin taata kunkin valtion yrityksille yhtäläinen mahdollisuus osallistua kilpailuun kansainvälisillä markkinoilla. Vasta Amsterdamin sopimus vuonna 1997 ja vuonna 2002 uudistettu EU:n tasa-arvodirektiivi ovat keskittäneet huomionsa sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen, vaikka se näissäkin hautautuu kilpailukykyisen talouden edistämisen alle. Julkunen mukaan Suomi on saanut suurista sukupuolten välisistä palkkaeroista moitteita EU:lta, sillä ne nähdään EU:n tavoitteiden vastaisina, koska ne heikentävät Suomen kilpailukykyä. (Julkunen, 2010, s. 110–112, 138.)

Samapalkkaisuuspolitiikka mielletään usein tiettyjen toimijoiden, kuten työmarkkinajärjestöjen, hallituksen ja työpaikkojen tuottamaksi politiikaksi. Kuitenkin samapalkkaisuuspolitiikkaan vaikuttaa toimijoiden lisäksi myös koko taloudellinen ja poliittinen toimintaympäristö. Vaikka Saari kritisoi samapalkkaisuuden epämääräisyyttä ja sen puutteellista sukupuolten välisen palkkatasa-arvon representaatiota, näkee hän samapalkkaisuuden mallina, jonka avulla palkkatasa-arvo voidaan saavuttaa. Saaren mukaan samapalkkaisuuspolitiikkaa tuotetaan valtiotason virallisen tasa-arvopolitiikan ohella myös epävirallisena tasa-arvotyönä esimerkiksi työpaikoilla. Koska samapalkkaisuuspolitiikkaa tuotetaan näillä kahdella varsin eri vaikuttavuuden tasolla, on selvää, että ristiriitaisuuksia ilmenee ja etenkin työpaikatason tasa-arvopolitiikan toteuttaminen laahaa usein lainsäädännön jäljessä.

Saaren mukaan samapalkkaisuutta olisi tehokkainta toteuttaa organisaatiotasolla, ei siis lainsäädännöllisin menetelmin kolmikannassa. Samapalkkaisuuden edistäminen on kuitenkin harvinaista työpaikoilla, koska vastuujako sen toteuttamisessa on epäselvä ja palkitsemiseen liittyvien käytänteiden sukupuolittuneisuutta ei osata kyseenalaistaa. Saari painottaa sukupuoliharmonian ja -neutraaliuden riitatuttamisen eli sukupuolitstereotyyppien ja sukupuolten välisten jännitteiden sekä ristiriitojen, tunnistamisen tärkeyttä sukupuolittuneiden käytäntöjen tunnistamiseksi. Hänen mukaansa tätä toimintamallia tulisi harjoittaa myös työmarkkinajärjestö- ja valtiosotasolla, jotta sukupuolinäkökulma voitaisiin tuoda osaksi neuvottelu- ja päätöksentekoprosesseja. Saaren mukaan muutosta tarvitaan myös julkiseen keskusteluun palkkatasa-arvosta, sillä keskustelua tulisi johdatella enemmän työnantajia vastuuttavaan ja rakenteellisten sekä sukupuolittuneiden valtajärjestelmien roolin tunnistamisen suuntaan, jotta voitaisiin luopua diskurssista, jossa naisten matalapalkkaisuus nähdään yksittäisten naisten valintojen seurauksena. (Saari, 2016, s. 14, 25, 35–37, 50, 108–109.)

Celeste Montoya (2016) näkee tasa-arvotyön heikkoutena instituutioiden puolueellisiksi toimielimiksi tunnistamisen puutteen. Hänen mukaansa useat tasa-arvon edistämisyritykset ovat epäonnistuneet siksi, että instituutiot on nähty neutraaleina toimijoina, vaikka todellisuudessa nekin tuottavat osaltaan omanlaistaan tasa-arvopolitiikkaa. Pauliina Sohlo (2021) näkee palkkatasa-arvon edistämisen olevan mahdollista rikkomalla työelämän sukupuolittuneita rooleja esimerkiksi tasaamalla palkatonta työtä miesten ja naisten välillä sekä rakentamalla lisää turvaverkkoja perheen perustamiseen liittyen. Myös Sohlo näkee palkkatasa-arvon edistämiseksi välttämättömänä yhteiskunnallisten rakenteiden purkamistoimet. Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt palkkatasa-arvon edistämiseksi palkka-avoimuuden lisäämisen ohella sellaista palkkapolitiikkaa, missä korotukset kohdistettaisiin sukupuolten välisiä palkkaeroja tasaavasti. Ministeriö korostaa myös organisaatioiden vastuuta estää palkkasyrjinnän tapahtuminen suorittamalla säännöllisiä palkkakartoituksia ja tasa-arvosuunnittelua. (Sosiaali- ja teveysministeriö, 2020.)

3.4 Palkka-avoimuuden edistäminen

Palkka-avoimuudella tarkoitetaan organisaation kykyä viestiä selkokielisesti palkkauspolitiikastaan siten, että työnhakijat ja -tekijät ovat tietoisia mihin heidän palkkansa perustuvat, minkälainen palkkataso minkäkin vaatimuustason tehtävissä on ja minkälaiset vaikutukset suoriutumisen on palkan muodostumiseen. Palkka-avoimuuden lisäämistä puoltaa suomalaisten heikko palkkatietämys eli tieto siitä,

minkäläistä palkkaa mistäkin tehtävästä organisaatioissa keskimäärin maksetaan. Palkka-avoimuuden toteutumiseksi kaikkien palkkatietojen ei tule olla julkisesti saatavilla, eikä myöskään yksittäisten työntekijöiden palkkatietojen edes organisaation sisäisesti – riittää, että työnhakijat ja -tekijät voivat helposti saada tietoonsa palkkaukseen liittyvät perusteet. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018.)

Palkka-avoimuus nähdään yhtenä keinoista kaventaa sukupuolten välisiä palkkaeroja, sillä sen arvioidaan poistavan selittämättömiä palkkaeroja (Duchini, Simion & Turrell, 2020; Euroopan Unioni, 2023). Työnantajat kuitenkin kokevat, että mikäli palkasta puhutaan avoimesta ja esimerkiksi työpaikkailmoitukseen kirjataan tehtävän palkkahaarukka, yritysten palkkakustannukset nousevat. Palkkatasa-arvoa ajavat tahot taas katsovat, että työnantajien huoli on turha ja, että työnantajien ensijaisen huolen tulisi olla palkkasyrjintä, ei niinkään vallan osittainen menetys työntekijöille palkkaneuvotteluissa. (Cullen & Pakzad-Hurson, 2022.)

Saaren (2016, s. 100, 108) mukaan samapalkkaisuutta voitaisiin edistää tehokkaammin organisaatiotasolla, jos työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmien ja palkkakartoitusten tekeminen kyettäisiin valtavirtaistamaan ja muuttamaan läpinäkyvämmäksi. Ackerin mukaan palkka-avoimuuden onnistumisen kannalta on kriittistä, että organisaatiot onnistuvat työtehtävien luokittelussa, jotta samanarvoiset tehtävät saadaan ryhmiteltyä ilman tehtäviin liittyviä sukupuolittuneita oletuksia. Acker näkee suurimmassa osassa työnluokitusmalleissa ongelmallisena sen, että niissä luokitellaan työntekijän kulttuurillisia arvoja, jotka tyypillisesti ovat miesvaltaisen kulttuurin arvoja. Ja vaikka tehtäväluokittelussa onnistuttaisiinkin projektiluontoisesti poistamaan kaikki patriarkaalisen järjestelmän synnyttämät oletukset, on mahdollista, että uusien työnkuvien syntyessä, yksittäinen tai yksittäiset henkilöt saattavat aloittaa syrjivän tehtäväluokituksen uudestaan. Acker näkee tehtäväluokittelun vaikeimpana osuutena palkka-avoimuuden ja samapalkkaisuuden edistämisessä – ei vain siksi, että luokittelun tekeminen olisi työlästä, vaan myös siksi, että emme edes tunnista kaikkia naisia syrjiviä syvälle rakenteisiin juurtuneita toimintamalleja. (Acker, 1990, s. 46–47, 52–55, 75–76, 99, 106.)

4 FEMINISMI PALKKATASA-ARVON VAUHDITTAJANA

Tämän tutkielman teoreettiseen viitekehykseen on valittu feminismi, koska palkka-avoimuudessa on kyse sukupuolten välisen tasa-arvon tavoittelusta eli feminismin fundamentaalisesta ideologiasta. Feminismiä tarkastellaan tässä luvussa voimana, joka on osoittanut sukupuolten välisen epätasa-arvon, kasvattanut valtavirran ymmärrystä siitä ja toiminut katalyyttinä poliittisessa tasa-arvokeskustelussa ja tasa-arvopolitiikan tekemisessä. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan feminismiä käsitteenä ja feminismin ideologista historiaa. Tämän lisäksi syvennytään yksityiskohtaisemmin niihin feministisiin suuntauksiin, joilla on ollut tai on yhä, vaikutusta nykyisen palkkatasa-arvopolitiikan muotoutumiseen.

Bellin ym. mukaan feminismi määritellään tavanomaisesti sekä sosiaalisena liikkeenä, jonka tarkoituksena on poistaa naisiin kohdistuvaa sortoa ja epätasa-arvoa että näkökulmana teoreettisissa konteksteissa. He näkevät feminismin syntyneen ongelmista, jotka alkoivat muodostumaan naisten aseman ja oikeuksien vahvistumisen yhteydessä. Feminismiä on yleisesti kritisoitu sen kyvyttömyydestä vaikuttaa naisten aseman parantamiseen – liikkeen katsotaan saaneen paljon yhteiskunnallista keskustelua aikaiseksi, mutta tilastot osoittavat, että naisten sorrettu asema ei ole merkittävästi kohentunut viime vuosikymmeninä. (Bell ym. 2020.) Julkunen (2010, s. 17, 25) katsoo feminismin tavoitteen olleen kautta aikojen selvittää mikä tekee naisen ja miksi naiset ovat alistetussa asemassa. Feminismiä kritisoitiin 1990-luvulla liiasta subjektiivisuudesta ja kokemusfilosofiasta. Tämä kritiikki johdatti feminismin muutokseen, jonka myötä sen pääpaino siirtyi tasa-arvofeminisimistä eroavaisuusfeminismiin. Eroavaisuusfeminismin tavoitteena on miesten ja naisten välisten erojen tunnistaminen ja korostaminen. Tämä feministinen suuntaus on siinä mielessä poikkeava, että se ei tavoittele yhdenvertaisuutta sukupuolten välille kaikilla elämän osa-alueilla. Feminismi fragmentoitui eroavaisuusfeminismin myötä pienempiin feministisiin virtoihin, jotka yhdistyivät uudestaan 2000-luvulla

postmodernin eli poststruktuurialistisen feminisimin synnyttyä. Tämä on myös ajankohta, jolloin feminismi sai uudelleen vahvaa jalansijaa politiikassa. (Disch & Hawkesworth, 2016, s. 3.)

Feministiset suuntaukset ovat kautta aikojen vaikuttaneet feministiseen liikkeeseen tarjoamalla keinoja tunnistaa sukupuoleen perustuvaa syrjintää sekä näkemyksiä tasa-arvon edistämistavoista. Feministiset teoriat keskittyvät poliittisten ongelmien tutkimiseen selvittämällä minkälaisia rajoitteita yleiset sukupuoliin liitetyt oletukset asettavat ja minkälaiset yhteiskunnalliset järjestelmät sekä toimijat ylläpitävät näitä rajoitteita. (Disch & Hawkesworth 2016, s. 1.) Vaikka feminismistä esiintyy nykyisellään monia eri suuntauksia, kaikille näille on tunnuksenomaista ajatus siitä, että sukupuoli-identiteetti, sukupuolittunut ruumiillisuus ja heteroseksuaalisuus eivät ole normatiivisia ominaisuuksia, jotka saadaan syntymän yhteydessä, vaan pikemminkin poliittisia konstruktioita, jotka on rakennettu sosiaalisten ja poliittisten toimijoiden yhteistyönä. Merkittävä murros eli siirtymä moderniin feminismiin tapahtui, kun feministisissä teorioissa ryhdyttiin tunnistamaan biologisen sukupuolen lisäksi myös sosiaalinen sukupuoli, joka muovautuu läpi elämän ulkoisten vaikuttimien, kuten kulttuurin avulla. (Calás & Smircich, 2006, s. 287–288.)

Feminismi jaetaan tavanomaisesti aaltoihin, joista ensimmäinen tapahtui 1800- ja 1900-luvun vaihteessa, toinen 60- ja 80-luvuilla ja kolmas 2000-luvun taitoksessa. Ensimmäisen aallon keskeiset teemat olivat naisten äänioikeus sekä mahdollisuus hankkia itsenäisesti elanto sekä koulutus. Toinen aalto nousi seksuaalisesta vapautumisesta sekä sosiaalisen sukupuolen tasa-arvotarpeesta. Kolmannelle feminismin aallolle tunnuksenomaista oli intersektionaalisuus, joka tarkoittaa moninasuuden tunnistamista eli sitä, miten sukupuolen lisäksi esimerkiksi henkilön ikä, etnisuus ja yhteiskuntaluokka vaikuttavat hänen miehenä tai naisena olemiseensa ja tuottavat mm. sosiaalista työnjakoa sekä moninaista sortoa. (Bell ym. 2020.) On myös puhuttu feminismin neljännestä, 2000-luvulla syntyneestä aallosta, jossa intersektionaalisuuden lisäksi erityisesti sosiaalinen media ja teknologian hyödyntäminen naisten aseman parantamiseksi sekä taloudellisen ja työelämän tasa-arvon kysymykset ovat olleet keskustelun keskiössä. (Ferguson & Naylor, 2016, s. 521).

Julkusen mukaan sukupuolten välinen palkkatasa-arvo on ollut esillä jo toisen feminisminaallon aikaisen anglosaksisen feminismin myötä, jolloin tutkijat alkoivat teoretisoida naisten tekemän työn mitättömyydestä ja sen oikeutetusta matalapalkkaisuudesta. Anglosaksisen feminismin mukaan valtio ja yhteiskunnalliset rakenteet nähdään naisia sortavassa roolissa, koska valtion katsotaan tukevan vain perheitä joiden päänä toimivat miehet, ja täten tuottavan epätasa-arvoa. Anglosaksisen feminismin mukaan naisten sortamisesta aiheutuu kapitalistisesti mitattuna hyötyä, sillä naisia voidaan hyödyntää halpatyövoimareservinä kodin ja

työn välillä, heidän tekemänsä palkaton kotityö alentaa työvoiman uusintakustannuksia ja kun naiset siirretään kokonaan työmarkkinoille, pitävät segregoidut markkinat huolen siitä, että he siirtyvät sukupuolelleen luonteviin eli matalapalkkaisiin töihin. Vaikka feminismin kolmannen aallon tuoma intersektionaalinen katsantakanta on hylännyt sukupuolten dikotomisen tarkastelun ja keskittyy sen sijaan sukupuolten moninaisuuteen ja monilukuisuuteen, tunnustetaan naisten matalapalkkaisuus ja palkkasyrjintä edelleen suurena sukupuolten välisenä tasa-arvokysymyksenä. (Julkunen, 2010, s. 28–30, 32–33, 46, 52, 55.)

Valta osa feministisistä teorioista tukee ajatusta palvelu- ja hoivasektorin naisvaltaisuudesta työn emotionaalisuuden vuoksi. Nainen nähdään kyvykkäämpänä ja luontevampana empaattisuuden välittäjänä sekä sosiaalisessa kanssakäymisessä pehmeämpänä ja mukautuvampana kuin mies. MacDowellin näkemyksen mukaan naisten ja miesten vartaloihin on kirjoitettu ennakko-oletukset naisten ja miesten paikoista niin yksityisessä elämässä kuin työelämässä. Ruumiillinen työ ei käsitä enää pelkäättään fyysistä työtä, missä vartalo laitetaan likoon, vaan myös halutun ja ihaillun vartalon myymistä niin palvelun tuottajan puolelta kuin ihaillun vartalon tavoittelua palvelun vastaanottajan puolelta. Feministisen tutkimuksen mukaan sukupuoli vaikuttaa palkkaan, ammattiryhmän statukseen sekä työn määrittämiseen ja sukupuolta performoidaan jatkuvasti työpaikalla työntekijöiden identiteettien luomisen yhteydessä. Työpaikat ovatkin yksi osa laajempaa sosiaalista struktuuria, joissa oletukset ja asenteet sukupuolesta elävät ja muuttuvat. Merkittävää on, että feminiinisestä tai maskuliinisesta käyttäytymis- ja identiteettimallista poikkeaminen on harvinaista töissä, joskaan ei täysin epätavanomaista. Omalle sukupuolelle poikkeavan identiteetin ja käyttäytymismallin rakentamisen katsotaan hajottavan binaarista sukupuoliajattelua ja rikkovan sukupuolittuneita työelämän rakenteita. (McDowell, 2009, s. 20, 25–27, 50, 54, 56, 131, 157, 162, 168, 193, 216.) Miehet ovat tyypillisimmin esihenkilötehtävissä myös sukupuolen mukaan eriytymättömillä aloilla, kuten asiantuntija-aloilla, kun taas naisten osuus rivityöntekijöistä on usein suurempi myös tasa-aloilla. Feministiset teoriat selittävät horisontaalista segregaatiota nimenomaan sillä, että valta- eli johtoasemassa olevat miehet ja usein myös naiset, ylläpitävät kulttuuria, jossa naisellisuus nähdään heikkoutena ja osaamattomuutena. Esimerkkinä naisten tuottamasta sukupuolten hierarkiaa ylläpitävästä toimesta, ovat naiset, jotka omaa uraansa priorisoidakseen palkkaavat kotiin naisen tekemään osan heidän kotitalous- ja hoivatyöstään ja tällöin vahvistavat näiden töiden naisiin sidonnaisuutta. (Bergeron, 2016, s. 196; Mills, 2016, s. 291.)

4.1 Liberaali feminismi nykyisen tasa-arvopolitiikan kulmakivenä

Oxley (2011) näkee liberaali feminismin poliittisena filosofiana, jonka tavoitteena on vapauttaa naiset alistavista sukupuolirooleista ja saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo. Hän kuvaa feminismiä pirstoutuneena pääsääntöisesti naisten ajamana liikkeenä. Law (2019) määrittelee liberaali feminismin liberaalien arvojen avulla, eli vapauden ja tasa-arvon laajentamisena naisille. Hänen mukaansa ei-liberaalit feminismin suuntaukset eivät edistä naisten oikeuksia, vapautta sekä tasa-arvoa, siten että ne nähtäisiin neoliberalismin silmin kannattavina panostuksina. Siksi hän näkee muiden feministien suuntauksien voimistumisen huolestuttavana tasa-arvon edistämisen näkökulmasta, koska naisten vapaus on yhä vahvemmin uhattuna konservatiivipolitiikan voimistuessa. Hänen mukaansa liberaali feminismin jalansija poliittisessa päätöksenteossa on kriittistä onnistunutta tasa-arvopolitiikkaa luodessa. (Law, 2019.) Oxley näkee liberaali feminismin yhtenä merkittävimmistä syistä naisten aseman vahvistumiselle, koska se pyrkii luomaan muutosta poliittisissa instituutioissa ja järjestelmissä. Hän näkee liberaali feminismin edistämisen suurimmaksi haasteeksi sen, että se argumentoi naisten olevan alistettuja, koska yhteiskunnalliset rakenteet suosivat miehiä, mutta etenkin länsimaissa naiset eivät vaikuta alistetuilta, vaikka tilastot kertovat toista. Kyseessä on siis mielikuviin liittyvä haaste, joka Oxleyn mukaan selittää tasa-arvon hidasta edistymistä. (Oxley, 2011.)

Sosiaalinen sukupuoli korostuu etenkin liberaali feminismissä, jossa katse kiinnittyy siihen, minkälaiset sosiaaliset ja kulttuurilliset seikat, ilmiöt ja tavat vaikuttavat ymmärrykseemme sukupuolesta ja minkälaisina näemme erilaiset sukupuoliroolit (Calás & Smircich, 2006, s. 288–290). Montoyan (2016) mukaan liberaali feminismi on feministisistä suuntauksista yhteensopivin neoliberalistiseen ilmapiiriin sen individualistisen ja liberaalin katsantakannan vuoksi. Esimerkiksi samapalkkaisuusohjelmat, rekrytointisyrjäntäkielto ja miesvaltaisten alojen koulutus- ja työpaikkamarkkinointi naisille ovat liberaali feminismin strategisia toteutuksia. Myös Julkusen (2010, s. 46, 52, 55) mukaan nykyfeminismi sekä lainvoimaiset sukupuolten tasa-arvosta säädetyt lait nojaavat edelleen pääsääntöisesti toisen allon feminismin liberaaliin suuntaukseen, joka toimi ohjaavana voimana naisten syrjinnän kieltämisessä kansallisin ja kansainvälisin sopimuksin.

Liberaali feminismi on saanut osakseen myös kritiikkiä, sen kyvyttömyydestä tunnistaa tutkijoiden mukaan olennaisia sukupuolten tasa-arvoon liittyviä näkökantoja. Ensimmäinen kritiikin kohde on liberaali feminismin näkemys instituutioista neutraaleina toimijoina, joihin ulkoiset ennakkoluulot ja oletukset tunkeutuvat, eli ne eivät itse tuota tasa-arvopolitiikkaa tai sukupuolittunutta ajattelua. Täten liberaali feminismi irrottaa tasa-arvokysymykset sosiaalisista rakenteista ja valtahierarkioista. Liberaali feminismin ei myöskään katsota tunnistavan

sukupuolten välisen tasa-arvon intersektionaalista näkökulmaa (mm. Oxley, 2011), jonka vuoksi sen avulla kyetään tarkastelemaan vain naisten ja miesten välisiä tasa-arvohaasteita. Kolmas kritiikin kohde on liberaali feminismiin korostama naisen mahdollisuus valita, joka jättää kokonaan tunnistamatta tilanteet, joissa valinnat tuodaan naisille valmiiksi valittuina. (Montoya, 2016, s. 372–373.)

Seikkula ja Maury (2023) näkevät feminismissä radikaalia potentiaalia toimia yhteiskunnallisen keskustelun oivalluttajana, niin työelämän, talouspolitiikan kuin neoliberalistisen tulkinnan terävöittämisiksi. Heidän mukaansa palkkatasa-arvon saavuttamiseksi pelkästään liberaali feminismiin tavoitteiden mukainen politiikka ei ole riittävä, sillä he katsovat työelämän sukupuolittuneen hierarkian muodostuvan valtaosin pääoman ja työvoiman konflikteista, koska talouspoliittinen katsantakanta on lähes sokea feministisille näkökulmille. Täten Seikkula ja Maury kiistävät Oxleyn (2011) ja Law'n (2019) näkemyksen liberaali feminismiin riittävydestä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi ja peräänkuuluttavat laajempia, yli feminististen suuntausten ulottuvia muutoksia yhteiskunnalliseen keskusteluun ja etenkin talouspoliittisiin toimiin. (Seikkula & Maury, 2023.)

4.2 Feminismin ja neoliberalismin ristiriidat

Nykyiseen vallalla olevaan neoklassiseen teoriaan pohjautuva talouspoliittinen ajattelumalli, neoliberalismi, on osaltaan vahvistamassa työn ja sen myötä ansainnan sukupuolittunutta jakoa. Mary Beth Mills (2016) argumentoi tämän johtuvan siitä, että neoliberalistisessa markkinataloudessa väliaikaiselle, osa-aikaiselle ja koulutusta vaatimattomalle työlle on tarvetta ja naiset perheenperustamishaluineen sekä kunnianhimmittomine työurineen sopivat tähän segmenttiin. Toisekseen päästäkseen keskiluokkaan, naisten on saavutettava ensin riittävän korkea titteli, joka mahdollistaa heille riittävät taloudelliset resurssit hoiva- ja palvelutyöntekijöiden palveluiden hyödyntämiseen, joilla he voivat vähentää omaa palkatonta työtään. Neoliberalismin arvoihin kuuluvat omavaraisuus ja individualismi ovat siten saavutettavissa vain tuottamalla palkattomat kotityöt naisvaltaisten alojen työntekijöillä ja täten toisintamalla sukupuolittuneita työmarkkinahierarkioita. Mills näkee neoliberalistisen mallin jakavan vallan ja vastuun siten, että sen tuottamat sosiaalipoliittiset ratkaisut ja taloudelliset käytännöt lujittavat sukupuolten välistä tasa-arvoa ja tekevät mahdottomaksi kuroa kiinni miesten ja naisten välistä palkkakuilua. (Mills, 2016, s. 294–295.)

Oksala näkee neoliberalismin suureksi feminismiin uhaksi, koska sen negatiiviset vaikutukset ovat sukupuolittuneet ja kohdistuvat pääsääntöisesti naisiin. Hänen mukaansa nykyfeminismin tulisi tunnistaa neoliberalismin vahva läsnäolo ja pyrkiä

muovaamaan sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen liikettä enemmän neoliberalistiseen talous-poliittiseen ympäristöön sopivammaksi. Hän perustelee argumenttiaan Foucaultin valtateorialla, jonka pohjalta hän näkee valta-asetelman muuttuneen neoliberalismin valtavirtaistumisen myötä. Oksalan mukaan, jotta feminismi voisi saavuttaa jalansijaa tässä uudessa yhteiskunnallisessa järjestyksessä, sen tulisi taistella vastaan vahvalla liberaali feministisellä otteella. (Oksala, 2013.)

Vaikka sukupuolten välistä palkkaeroa on kurottu kiinni viime vuosikymmeninä, feministiset teoriat näkevät tämän vain osittain positiivisena kehityksenä – siinä missä naisten siirtyminen vahvemmin työmarkkinoille toisen maailmansodan jälkeen on toiminut nytkähdyksenä kohti palkkatasa-arvoa, on se myös tehnyt naisvaltaisista aloista prekaaria työtä niin miehille kuin naisille. Toisin sanoen sukupuolten välisten palkkaerojen kaventuminen ei ole johtunut naisten aseman merkittävästä kohentumisesta, vaan pikemminkin naisvaltaisilla aloilla työskentelevien miesten aseman heikkenemisestä, jota neoliberalismi on ollut osaltaan vauhdittamassa. Erityisesti maahanmuuttajataustaisilla miehillä on haasteita löytää edes matalapalkkaisia töitä, sillä heidät koetaan usein liian maskuliiniseksi ja jämäköiksi esimerkiksi hoiva- ja kotitaloustöihin. Samanaikaisesti edellä mainittujen alojen palkka on usein niin matala, että niillä työskentelevät luokitellaan työssäkäyviksi köyhiksi. (Bergeron, 2016, s. 194–195, 294) Modernien feminististen teorioiden mukaan sukupuoleen perustuvaa työnjakoa ylläpitää vahvasti vallalla oleva ajatusmalli naisista edullisena ja joustavana työvoimana matalapalkka-aloilla. Työvoiman feminisaatio onkin ilmiö, joka on voimakkaasti nähtävillä palvelualojen lisäksi vientipainotteisilla teollisuuden aloilla, kuten tekstiili- ja elintarviketeollisuudessa. Näille aloille on syntynyt kokonaisia sukupuolittuneita hyödykkeitä, jotka ovat kasvaneet valtaviksi kansainvälisiksi verkostoiksi. (Mills, 2016, s. 287; Marchand & Del Carmen Osorno Velázquez, 2016, s. 436.)

Tutkimusten mukaan diskurssit, joissa korostetaan naisten omaavaan luontaista kyvykkyyttä tiettyihin aloihin, vaikuttavat kielteisesti kyseisiin aloihin muun muassa työn arvostuksen laskuna, joka edelleen vaikuttaa heikentävästi siitä maksettavaan palkkaan. Feministisen näkökulman mukaan naisten näkeminen toissijaisena ja väliaikaisena ansaitsijana on narratiivi, joka tukee jo itsessään ammatillista segregaatiota sekä naisten tekemän työn aliarvostamista. Tämä näkökulma on lähes vastakkainen vallalla olevan neoklassisen teorian ajattelumallin kanssa, joka näkee markkinoiden toimivan täydellisesti ja ohjaavan toimijoita sekä toimintoja oikeansuuntaisiin tekoihin. Neoklassisen teorian mukaan ammatillinen segregaatio ja sukupuolten väliset palkkaerot selittyvät naisten tekemillä valinnoilla mm. kouluttautumisella, työskentelyalalla, kotitöihin käytetyllä ajalla ja työuran pituudella. Palkkatasa-arvo ei neoklassisen teorian mukaan ole koskaan saavutettavissa, sillä naisilla ja miehillä tulee aina olemaan erilaiset preferenssit ja

valinnat. Feministiset teoriat ovat kritisoineet neoklassisen teorian perusteluita sukupuolten välisille palkkaeroille, sillä ne eivät esimerkiksi selitä segregoituneita työmarkkinoita tai epätasaisesti jakautuvia kotitöitä saati tunnista sukupuolta taloudellisten prosessien osatekijänä. (Bergeron, 2016, s. 194–195.)

Orgar nostaa valintafeminismin synnyn murrokseksi, joka nykyisellään ohjaa myös feminististä keskustelua yhteisöistä yksilöihin neoliberalismin hengessä. 2010-luvulla muotoutunut valintafeminismi on feministinen filosofia, jonka myötä feminismin katsotaan siirtyneen individualismin aikaan, jossa nainen toimii itsenäisenä, rationaalisena ja analyttisenä oman elämänsä hallitsijana. Valintafeminismin näkökulmasta naisten töiden tekemisen vapauttaminen ja täysvaltaiseksi kansalaiseksi tulkitseminen, on asettanut naiset samaan asemaan kuin miehet, jotka voivat omilla päätöksillään vaikuttaa elämäänsä ja tulevaisuuteensa. Valintafeminismiä on kritisoitu siitä, että tosiasiaissa työelämä sisäisine sukupuolittuneine esteineen, sekä sosiaaliset ja kulttuurilliset normit, estävät naisia tekemästä valintoja yhtä vapaasti kuin miehiä. Orgarin mukaan naisen valinta jäädä pois työelämästä ei myöskään aina ole hänen omansa, sillä kumppanin valinnat ja painostus perinteisiin sukupuolirooleihin toimivat myös vahvana päätökseen ohjaajina. Patriarkaalinen painostus ja alistaminen niin työ- kuin perheinstituution osalta ovat siten myös vahvasti mukana tässä naisten ”valinnassa” jäädä kotiin. (Orgar, 2019, s. 30, 32, 69, 108, 110, 117, 126, 194, 203.)

5 MEDIAN VALTA-ASEMA POLIITTISESSA UUTISOINNISSA

Koska tämän tutkielman tavoitteena on ymmärtää minkälaisia kehyksiä mediat rakentavat uutisoidessaan palkka-avoimuutta edistävistä lainsäädännöllisistä toimista, on olennaista myös ymmärtää median valta-asemaa tasa-arvopoliittisessa kontekstissa. Tästä syystä, ennen tutkimusmenetelmiin siirtymistä, tehdään vielä tiivis katsaus siihen, minkälaista valtaa media käyttää uutisoinnissaan ja toisaalta miten poliittiset toimijat voivat hyödyntää mediajulkisuutta uutisoinnin poliittisen vallan näkökulmasta.

Suomalaisten luotto uutismedioita kohtaan on suuri kansainvälisesti vertailtuna. Media on myös aktiivisesti pyrkinyt luomaan itsestään mielikuvaa rationaalisena ja lähes neutraalina keskusteluareenana. Vaikka mediatarjonta on tänä päivänä monimuotoista, tutkimukset osoittavat suomalaisten lukevan uutisensa yhä pääsääntöisesti yhdestä mediasta. Kansalaisten mukaan uutismedian vaikutusvalta on heikentynyt viime vuosikymmenen aikana etenkin sosiaalisen median kasvun vuoksi, mutta heikentymisestä huolimatta uutismedialla on edelleen vahva valta-asema suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 12-13, 27.)

Kanner ym. mukaan medialla on keskeinen rooli poliittisessa keskustelussa esiintyvien käsitteiden määrittelyssä ja esiin tuomisessa. Täten media toimii yhteiskunnallisen agendan asettajana, jolla on valta normalisoida käsitteitä ja tämän myötä muovata käsityksiä ja oletuksia niistä. Median rooli nähdään kaksijakoisena: keskusteluareenan tarjoajana ja sen säätäjänä, mistä keskustellaan, miten keskustellaan ja ketkä keskustelevat. Vaikka journalismissa on tarkoitus antaa ääni moninaisille tahoille yhteiskunnallisten aiheiden tiimoilta, äänen saavat kuitenkin lähes poikkeuksetta valtaa pitävät tahot ja insituutioiden edustajat. Medialla on myös valtaa siinä, mitkä tasa-arvokysymyksiin liittyvät aiheet ja ilmiöt kuvataan oikeutettuina. Median voidaan siis katsoa muovaavan myös yhteiskunnan

oikeuskäsitystä. (Kanner ym. 2024.) Myös Reunanen & Kunelius (2021, s. 9–11) näkevät median roolin keskeisenä poliittisessa keskustelussa ja keskustelun säätelyssä. Heidän mukaansa politiikka on medioitunut, koska nykyään ei enää uutisoida politiikasta pelkästään politiikan keskusteluareenalla, vaan poliitikoista koko median laajuisella keskusteluareenalla. Toinen merkittävä muutos median valta-asemassa on sen lujittuminen, sillä nykyään politiikan voidaan katsoa olevan riippuvainen mediasta, kun taas aiemmin medioista suurin osa oli poliittisesti riippuvaisia. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 9–11.)

Habermasin julkisuusteoria (1996) tarkastelee rationaalista julkisuutta totuuteen, rehellisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen nojaavana kielen käyttönä. Koska kaikkien keskusteluun osallistuvien puheenvuoroja arvioidaan näiden kriittisten pätevyysvaatimusten avulla, myös niiden osapuolten, joiden tarkoituksena on keskusteluun osallistumaalla edistää vain omia intressejään, tulee huomioida rationaalisuusvaateet. Reunanen ja Kunelius kuitenkin argumentoivat, että journalismin eetoksen ja Habermasin normatiivisen julkisuusteorian mukainen rationaalisen julkisen mielipiteen muodostuminen on uhattuna, sillä organisaatiot ja poliittiset tahot sekä jopa itse media pyrkivät vaikuttamaan julkiseen keskusteluun usein liiallisen korostetusti. Tästä syystä etenkin politiikkaan liittyvää julkisuutta pidetään yleisesti päättäjien taholta epärationaalisenä, koska keskustelussa saatetaan korostaa yksittäisiä pieniä seikkoja liiallisesti ja jättää vaikuttavuudeltaan suuria kokonaisuuksia kokonaan mainitsematta. Päättäjät syyttävät medioita myös mediakohujen tahallisuudesta aiheuttamisesta, klikkiotsikoista ja uutisoinnin kaupallistumisesta, jotka osaltaan heikentävät sen rationaalisuutta. Vuonna 2019 poliittisista päättäjistä 95 prosenttia koki medioiden etsivän tarkoituksellisesti kiistanalaisia asioita jättäen asiakokonaisuuden uutisoinnin ulkopuolelle. Kuitenkin päättäjät kokevat, että julkisessa keskustelussa omien intressien tavoittelu on hyväksyttävää, kunhan se ei tapahdu valehtelmalla tai virheellistä tietoa jakamalla. Poliittisessa päätöksenteossa media nähdään tietyllä tapaa myös poliitikkojen valmistelun sparraajana, joka osoittaa ongelmakohtia sekä tasapainottaa ja kyseenalaistaa valmistelun oikeasuuntaisuutta. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 83–85, 89, 94.)

5.1 Median vaikuttaminen tasa-arvopolitiikkaan

Reunasen ja Kuneliuksen toteuttama tutkimus vuonna 2019 osoittaa, että poliittiset päättäjät uskovat median tuovan kansalaisten näkemyksiä ja mielipiteitä esiin paremmin kuin poliittiset puolueet. Tutkimuksen mukaan päättäjät lukivat sanomalehtimediaa pääasiassa Helsingin Sanomia, jota valtaosa kyselyyn

vastanneista kertoi lukevansa päivittäin. Toiseksi suosituin sanomalehtimedia oli iltapäivälehdet ja heti sen perässä maakuntalehdet. Päättäjät luonnehtivat Helsingin Sanomia tärkeimmäksi sanomalehtimediaksi, joka viitoittaa heidän keskusteluaiheitaan politiikasta – tässä asiassa päättäjät ovat hyvin yksimielisiä, sillä 97 prosenttia tutkimukseen vastanneista päättäjistä kertoi lukevansa Helsingin Sanomia vähintään viikoittain. Kuitenkin suomalaisesta aikuisväestöstä vain 35 prosenttia kertoi lukevansa Helsingin Sanomia ja täten herää kysymys, miksi päättäjät luottavat kyseiseen mediaan kansan äänen esiintuojana. Reunanen ja Kunelius perustelevat Helsingin Sanomien suurta lukusuosiota päättäjien keskuudessa sillä, että valtaosa päättäjistä asui pääkaupunkiseudulla, jolloin se toimii myös heidän paikallislehtenään. Myös maakuntalehtien tavoitavuus päättäjien keskuudessa on suurempi kuin aikuisväestön – 67 prosenttia päättäjistä kertoi lukevansa maakuntalehtiä vähintään viikoittain, kun aikuisväestöstä vain 31 prosenttia kertoi lukevansa niitä. Iltapäivälehdet saavuttivat lähes yhtä paljon päättäjiä ja suomalaista aikuisväestöä. Samaisen tutkimuksen mukaan poliittiset päättäjät eivät kokeneet mediajulkisuutta enää yhtä suureksi valta-asemansa määrittäjäksi kuin 2009 tehdyssä vastaavassa tutkimuksessa, mutta samanaikaisesti he näkivät median käsittelemien aiheiden relevanttiuden oman organisaationsa poliittisen valta-aseman näkökulmasta entistä tärkeämpänä. Kokonaisuudessaan mediajulkisuus koetaan edelleen yhdeksi tärkeimmistä vaikutusvallan perustuksista poliittisten päättäjien keskuudessa ja tästä syystä Reunanen ja Kunelius määrittelevät sen yhdeksi valtaresursseista. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 35–42, 48–49, 51–52, 79–80.)

Reunanen ja Kuneliuksen (2021, s. 14–16) näkemyksen mukaan on erittäin haastavaa erottaa politiikan mediastrategiaa ja median poliittisia vaikutusyriytyksiä toisistaan. Tämä johtuu siitä, että poliittiset toimijat yrittävät hyödyntää mediaa omien intressiensä edistämiseksi, kun samanaikaisesti media pyrkii kuvantamaan poliittisia kamppailunaiheita ja ilmiöitä, tarjoamalla aiheeseen liittyviä rajattuja näkökulmia. Reunanen ja Kunelius katsovat median vaikuttavan poliittiseen päätöksentekoon kolmella eri tavalla: osapuolten vaikutusvallan tunnistamisella ja niihin vaikuttamisella, politiikan agendan muovaamisella ja poliittisten kysymysten kehystämällä. Näiden kolmen keinon lisäksi uusi vaikuttamisen muoto on hyökkäävä vihapuhe, joka vaikuttaa päättäjiin usein siten, että he eivät esitä näkökantojaan sensitiivisiin aiheisiin liittyen. Päättäjät ovat erityisen kiinnostuneita erilaisista tulkinnoista, joita liittyvät heidän omaan toimintaansa ja poliittisiin kamppailuosapuoliin. Näistä keinoista ensimmäisessä on kyse poliittisesta strategiasta eli politiikkaan liittyvien osapuolten vaikutusvallan arvioimisesta median avulla. Media luo jatkuvasti uutta käsitystä poliittisten toimijoiden valta-asemasta ja sen vakaudesta. Valta-asemaa vahvistaa etenkin oletus siitä, että ajettua asiaa kannatetaan laajasti ja se koetaan yleisesti oikeutetuksi. Toinen median vaikutustapa,

eli politiikan agendan muovaaminen, jaetaan kahteen kategoriaan – substantiaaliseen ja symboliseen agendaan. Näistä median valta politiikan symbolisen agendan asettamiseen eli epävirallisten puheenvuorojen avulla mediajulkisuuden tavoittelu, on laajasti tunnustettu vaikuttamisstrategia poliittisilla kamppailukentillä. Median vaikutusta substantiaaliseen agendaan eli itse poliittiseen päätöksentekoon ei ole yhtä laajasti tunnustettu saati kyetty osoittamaan. Kolmas median poliittisista vaikutuskeinoista on poliittisten kysymysten kehystäminen eli kyky luoda erilaisia tulkintoja poliittisista aiheista. Näiden kehysten avulla tietyt ratkaisut saadaan näyttämään paremmilta kuin toiset, ja esimerkiksi tietyt toimet oikeutetuilta ja toiset oikeudettomilta. Tämän poliittisen vaikutusmuodon piiriin kuuluvat myös vaikutusvallan käyttö ja käyttämättä jättö. Medialla on myös merkittävä valta-asema moraalisten käsitysten osoittajana, poliittisten ongelmakysymysten ratkaisuehdotusten korostajana ja itse yhteiskunnallisen ongelman sekä sen syyn määrittelijänä. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 16–18, 45, 52, 99.) Kehysanalyysia tarkastellaan teoreettisena aineiston analysointimenetelmänä tarkemmin Goffmanin (1983), Entmanin (1993) ja Karvosen (2010) avulla luvussa 7.3.

Reunasen ja Kuneliuksen teettämä tutkimus osoittaa, että medialla on valtaa poliittisten ratkaisumallien legitimitetiksi luonnehtimisessa sekä ratkaisun löytämisen paineistamisessa. Tutkimuksessa käy myös ilmi, että vaikka valtaosa päättäjistä kokee myönteisen mediajulkisuuden antavan heille varmuutta päätöksentekoon, kielteiseen julkisuuteen ja mediapaineeseen taipuminen nähtiin moraalittomana. Täten medialla voidaan katsoa olevan merkittävä vaikutus symboliseen agendaan. Päättäjät kokevat mediajulkisuuden helpottavan poliittisten hankkeiden edistämistä, ja erityisesti kielteisen mediajulkisuuden nopeuttavan päätöksentekoa, jotta medialle annetaan mahdollisimman lyhyt aika luoda kohua aiheesta. Vaikka päättäjät kokevat, että medialla ei ole suurta vaikutusta substantiaaliseen agendaan, myöntävät he kuitenkin, että median nostamat väärinkäytökset tai ongelmakohdat saattavat vaatia päättäjien keskuudessa nopeaa toimintaa. Median luomaa painetta saatetaan hyödyntää päättäjien toimesta esimerkiksi ristiriitaisten intressien kohteena olevissa politiikkavalmisteluuissa, jolloin tietoja prosessin ongelmakohdista vuodetaan medialle, jonka avulla pyritään hillitsemään voimakkaimpia ristiriitaisia esityksiä. Reunasen ja Kuneliuksen tutkimus myös osoittaa, että ne organisaatiot, jotka pyrkivät hyödyntämään mediaa vaikutusvaltansa vahvistamiseksi, kärsivät usein myöskin eniten mediavaikuttamisesta – tässäkin mielessä median vallan käyttö on siis transaktionaalista. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 76–78.)

Reunasen ja Kuneliuksen (2021) teettämän tutkimuksen tulokset ovat mielestäni ristiriitaiset politiikan valta-asemia tarkasteltaessa. He kertovat poliittisten päättäjien seuraavan eri medioita, koska niiden koetaan heijastavan kansalaisten mielipiteitä ja

ajatusmaailman suunnanmuutoksia. He kuitenkin myös kertovat median käyttävän valtaa siinä, miten esimerkiksi tasa-arvopoliittisia kysymyksiä ja keskusteluja kehystetään, jolloin median uutisointi ei kerro vain kansalaisten mielipiteistä ja kulloisestakin mielialasta, vaan myös median luomasta mielikuvasta siitä, mitä kansalaiset ajattelevat ja mikä heidän keskuudessaan nousee keskusteluihin. Täten päättäjät seuraavat enemmänkin sitä, minkälaisia yhteiskunnallisia aiheita media päättää nostaa esiin, keille he antavat puheenvuorot ja miten he kehystävät uutisoitavat aiheet. Lisäksi Reunasen ja Kuneliuksen (2021, s. 60) osoittamaan organisaatioiden avoimuuden paradoksiin liittyen, näen ristiriitaisena, että päättäjät seuraavat mediaa voidakseen hahmottaa vastapuolen aikeet ja valta-aseman kuhunkin poliittiseen kysymykseen liittyen, mutta samalla valtaosa organisaatioista kertoo, että he eivät viesti selkeästi tavoitteistaan keskeneräisten politiikkojen osalta, jolloin sekä valta-aseman päättely että uutisoinnin asiasisällön ymmärtäminen kansalaisena, saattavat jäädä rivien välistä lukemisen yrityksiin.

5.2 Media politiikan performointiareenana

Siinä missä media säätelee mistä, miten ja kenen äänellä se uutisoi poliittisista aiheista, organisaatiot ja poliittiset toimijat pyrkivät vaikuttamaan mediahuomion kohdentumiseen omilla mediastrategioillaan. Osa organisaatioista tavoittelee mediastrategiallaan toisiin päättäjiin vaikuttamista, osa taas oman legitimitietin vahvistusta. Näiden lisäksi mediastrategia voi sisältää aktiivisia ja passiivisia toimia, sekä suojautuvia ja avoimia. Organisaatioille onkin tyypillistä käyttää suojautuvaa mediastrategiaa etenkin keskeneräisissä politiikkaprosesseissa, jos medialle ei haluta antaa valtaa puuttua politiikan muovaamiseen. Tästä esimerkkinä ovat kolmikannassa työstetyt politiikat, joiden valmistelun yhteydessä tavanomaisesti sovitaan, että keskeneräisestä sisällöstä ei anneta lausuntoja medialle, jotta politiikasta ei muodosteta kielteistä mielikuvaa kansalaisille. Useat organisaatioiden päättäjät kertovat varautuvansa median kritiikkiin jo etukäteen, sillä valta-aseman säilyttämiseksi on vältettävä kielteistä julkisuutta. Selvästi pienin osa päättäjistä kokee suoran keskustelun aiheelliseksi mediakohuista huolimatta – tämän perusteella voimme olettaa, että valtaosa päättäjistä ja heidän organisaatioistaan pyrkii hallinnoimaan julkisuuskuvaansa erilaisiin mediaan ja mediassa esiintyviin keskusteluihin vaikuttamalla. Merkittävää organisaatioiden ja päättäjien mediastrategioissa on niiden perustuminen luottamuksellisuuteen eri medioiden toimittajien kanssa. Vuonna 2019 tehdyssä tutkimuksessa jopa kolme neljästä päättäjistä luotti toimittajien kanssa solmittuihin sopimuksiin ja suurin osa koki myös tiiviin yhteydenpidon mediaan hyödyllisenä. Täten suhde hyödyttää molempia

osapuolia – mediat pääsevät osallistumaan poliittiseen keskusteluun ja tuottamaan sen pohjalta näkökulmia kansalaisille ja päättäjät pääsevät median areenalle performoimaan politiikkaansa sekä vaikuttamaan siihen, millaista todellisuutta media siitä rakentaa. Päättäjistä valtaosa on myös huolissaan siitä, että päättävissä asemissa olevat henkilöt eivät aina tunnista median kehyksiä tai kyseenalaista uutisoinnin paikkansapitävyyttä. Täten median painottamat kehykset yhteiskunnallisista kysymyksistä ja ratkaisuista saattavat vaikuttaa virheellisestikin siihen, mihin ongelmiin haetaan minkäkinlaisia ratkaisuja. Tätä korostaa myös se, että mediassa vallan saanut käsitys ei tavanomaisesti vaadi yhtä suuria perusteluita, kuin aiheen muut tulkinnat vaativat. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 58–61, 66, 75.)

Yksi tavanomaisimmista median poliittisista vallankäytön toimista on nostaa esiin tiettyjä yhteiskunnallisia aiheita, jolloin päättäjien on helppo tarttua niihin, hankkia poliittisia toimijoita tukijoukkoihinsa, ja yhdessä median ja tukijoukkojen avulla edistää aihetta ja sen käsittelyä poliittisissa päätöksentekotilanteissa. Täten media toimii poliitikoille areenana, jossa politiikkaa performoidaan, tieto ajankohtaisista aiheista kerätään, poliittiset kysymykset tunnustellaan, eri toimijoiden valta-asemia tulkitaan ja luodaan myönteistä julkisuuskuva sekä osallistutaan omia poliittisia intressejä edistäviin keskusteluihin. Reunanen ja Kunelius painottavat mediajulkisuuden ennalta-arvaamattomuutta ja monivaikutteisuutta, jonka vuoksi valta-asema poliittisten toimijoiden välillä saattaa heilahdella hallitsemattomasti ja nopeasti. Poliittisten päättäjien ja toimijoiden katsotaankin altistuvan kritiikille ja äänestäjien tuen kadolle tarttuessaan mediajulkisuudesta nauttiviin poliittisiin kysymyksiin. Samanaikaisesti päättäjät näkevät mediajulkisuuden jopa kriittisenä keinona pysyäksään regointivalmiina ja kyetäkseen ylläpitämään sekä kehittämään imagoaan poliittisina toimijoina. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 16–18, 45, 52, 99.)

Reunanen ja Kunelius näkevät median politiikkaan vaikuttamisen muovaavan politiikkoja median logiikkaan mukautuviksi, jonka yhteydessä politiikan toimijat saavat vaihtokaupassa rakentaa julkisuuskuvaansa ja toteuttaa mediastrategiaansa median keskusteluareenalla. Koska vaikuttaminen on täten transaktionaalista, he argumentoivat, että media voi vaikuttaa substantiaaliseen agendaan eli poliittiseen päätöksentekoon vain, jos päättäjät näkevät median olevan hyödyksi tai haitaksi sen edistämisessä. Merkittävää median poliittisessä vaikuttamisessa on myös se, että vaikuttaminen on tyypillisesti suoraviivaista, kun kyseessä on aihe, josta valtaosa toimijoista on samaa mieltä, ja epäsuoraa, kun eri toimijoiden intressit ja mielipiteet eroavat toisistaan merkittävästi. Tällöin median epäsuora vaikuttaminen ilmenee siinä kenelle annetaan puheenvuoroja ja millainen valta-asema tälle taholle kehystetään. (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 73, 77.)

Särmä nostaa artikkelissaan esiin toisenlaisen mediavaikuttamisen, mediasolidaarisuuden, jolla tarkoitetaan tilannetta, missä mediat tukevat ja ottavat

kantaa poliittisiin kysymyksiin yhteisvastuullisuuden nimissä. Hänen mukaansa mediasolidaarisuutta on ilmennyt yhä enemmän etenkin humanitaaristen kampanjoiden ja epätasa-arvoisista ilmiöistä uutisoitaessa, mikä on paradoksaalista neoliberalismin ja sen myötä individualismin jatkaessa samanaikaisesti voimistumistaan. Särmän mukaan mediat eivät tuota solidaarisia julkaisuja osoittaakseen oikeudentajuisuuttaan, vaan taustalla muhii taloudellisen voiton tavoittelu. Hänen mukaansa median on hankalampi osoittaa solidaarisuutta haasteellisiksi koetuille tahoille ja tämän hän näkee ilmentyvän esimerkiksi siten, että tasa-arvokysymyksissä feministeiltä pyydetään pehmeämpää argumentointia, jotta medioiden on helpompi osoittaa solidaarisuuttaan heitä kohtaan. Särämä tunnistaa median tuottamasta solidarismista myös ns. setäsolidarismia, jonka solidaarisuuden kohteena eivät ole heikoimmassa asemassa olevat, vaan valtaa pitävät tahot. Hänen mukaansa on ilmeistä, että osa median edustajista kuuluu tähän solidaarisuutta tuottavaan kategoriaan. (Särämä, 3.9.2020.) Särmän tavoin myös Eskelinen näkee solidaarisuuden rapautuneen neoliberalismin myötä – yksilöillä ei ole halukkuutta osallistua ongelmia aiheuttavien rakenteiden purkuun, koska kaikki on nykyään rahalla ratkaistavissa, jopa ns. moraaliset velat. Eskelisen mukaan media on kehystänyt solidaarisuuden tehokkuuden ja kyvykkään talouden vastaisena toimena. (Eskelinen, 16.12.2019.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämä maisterintutkielma on edennyt aineistolähtöisesti siten, että aluksi on selvitetty minkälaista aineistoa palkka-avoimuudesta ja palkkatasa-arvosta on saatavilla, tämän jälkeen tutkimusaineisto on rajattu palkkatasa-arvoa ja palkka-avoimuutta edistäviin lainsäädännöllisiin toimiin, jonka pohjalta on muodostettu tutkimuskysymykset ja valittu ne tutkimusmenetelmät, joilla kysymyksiin uskotaan löydettävän vastaukset valitusta aineistosta. Tutkimusmenetelmänä toimii mediatuotoksiin kohdentuva kehysanalyysi, jossa aineisto on kerätty verkkojulkaisuista ja joiden analyysissä on hyödynnetty kehysanalyysiä. Kehysanalyysin tulosten perusteella on tarkennettu tutkielman teoreettista viitekehystä, jotta se tukee tutkielman koherenttiutta.

Kehysanalyysin valinta tutkimusmenetelmäksi asettaa tutkijan roolini objektiivisuuden kyseenalaiseksi. Jos kaikki tulkinnat vuorovaikutustilanteista ovat yksilöllisiä ja aina aikaan, paikkaan sekä kulttuuriin sidonnaisia (Goffman, 1983), miten voin varmistua tutkimuksen luotettavuudesta? Tutkimuksen luotettavuuden nimissä en tavoittele objektiivisuutta, sillä kehysanalyysissä nimenomaan oma taustani vaikuttaa siihen, miten lähdän kehysanalyysia suorittamaan, mitä päätän korostaa ja mitkä seikat jätän huomiotta. Tunnustan siten suorittavani tutkimuksessa hyödynnettävän aineiston analysoinnin subjektiivisella otteella, kuitenkin tavoitellen kehysten rakentamisessa laajakatseisuutta ja yleisesti sovellettuja tulkintoja. Pyrin myös varmistamaan, että kaikki tekemäni valinnat aineiston analysoinnissa pohjautuvat joko kehysanalyysin teoreettiseen viitekehukseen tai kootun tutkimusaineiston luonteeseen. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tukea muun muassa läpinäkyvyyden lisäämisellä päätöksenteossa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 163–165). Tästä syystä jokainen tutkielman rakenteeseen ja sisältöön vaikuttava päätös on pyritty perustelemaan siten, että sen logiikka on helposti seurattavissa. Läpinäkyvyyden lisäämiseksi kerron myös tutkielman eri vaiheiden aikana kokemistani haasteista sekä mielestäni muista sopivista etenemismahdollisuuksista, jos sellaisia tunnistan.

Seuraavaksi esittelen tutkimuksen etenemisvaiheet samassa järjestyksessä, kuin missä ne on työstetty aloittaen aineistosta, sen rajauksesta ja keruusta, edeten analyysimenetelmän valintaan ja kehysanalyysin tarkempaan teoreettiseen tarkasteluun.

6.1 Aineisto ja sen rajaus

Tutkimuksen aineisto koostuu Marinin hallituksen palkka-avoimuuspalkkalakiesitystä sekä EU:n palkka-avoimuusdirektiiviä koskevista uutisten, artikkeleiden ja pääkirjoitusten verkkojulkaisuista. Kehysanalyysia varten lähdettiin ensin rajaamaan aineistona hyödynnettäviä medioita; tässä kriteereinä olivat laajalevikkisyys ja luotettavuus. Näiden kriteerien perusteella päädyttiin laajalevikkisiin sanomalehtimediaihin, niiden liitteisiin sekä paikallisesti tilattavissa oleviin lehtiin. Laajalevikkisiksi sanomalehtimediaiksi on tässä tutkimuksessa määritelty lehdet, joiden keskimääräinen kokonais-tavoittavuus viikossa on vähintään 300 000 lukijaa. Vuoden 2023 lukujen valossa tällä rajauksella saadaan seuraavat sanomalehdet: Helsingin Sanomat, Aamulehti, Maa-seudun Tulevaisuus, Kauppalehti, Kaleva, Keskisuomalainen, Ilkka-Pohjalainen, Turun Sanomat, Savon Sanomat, Ilta-Sanomat ja Iltalehti (KMT, 2023). Aineistona ei kuitenkaan hyödynnetä kahden jälkimmäisen, eli Iltalehden ja Ilta-Sanomien julkaisuja tutkimuksen reliabiliteetin takaamiseksi (YLE, 19.1.2024), jolloin aineisto rajautuu yhdeksään ensimmäiseksi mainittuun sanomalehtimediaan. Näiden medioiden aineistosta tutkimusaineistona hyödynnetään vain artikkeleita, uutisia ja pääkirjoituksia, jotka käsittelevät palkkatasa-arvoa tai palkka-avoimuutta ja vähintään mainitsevat joko Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen tai EU:n palkka-avoimuusdirektiivin.

Aineistona hyödynnettävistä lehdistä Helsingin Sanomat on ylivoimaisesti laajalevikkisin, sillä se on Suomen luetuin sanomalehti 2,2 miljoonalla viikoittaisella lukijallaan. Vaikka Helsingin Sanomia luetan ympäri Suomen, on suurin tilaajakunta kuitenkin Uudellamaalla. (Helsingin Sanomat, 22.9.2023.) Helsingin Sanomilla ja Aamulehdellä on yhteinens omistaja, Sanoma Oyj, ja molemmat lehdet ovat sitoutumattomia medioita, joskin 90-luvulle asti ne olivat poliittisesti sitoutuneet Kokoomukseen. Aamulehti uutisoi laajemmin erityisesti Pirkanmaan alueen tapahtumista. (Sanoma, 2024.) Mediakonserni Keskisuomalainen taas omistaa Savon Sanomat ja Keskisuomalaisen, jotka molemmat olivat 1990-luvun vaihteeseen asti poliittisesti sitoutuneita Keskusta-puolueeseen. Savon Sanomat uutisoi tarkemmin Savon alueen tapahtumista ja vastaavasti Keskisuomalainen nimensä mukaisesti Keski-Suomen. (Keskisuomalainen, 2024.) Ilkka-Pohjalaisen omistaa Ilkka-konserni ja sen poliittiset juuret löytyvät Kokoomuksesta (Ilkka) ja Keskustasta (Pohjalainen), lehden julistautuessa nykyisellään sitoutumattomaksi. Ilkka-Pohjalainen uutisoi yksityiskohtaisemmin Pohjanmaan

alueen tapahtumista. (Ilkka, 2024.) Kauppalehti on Alma Mediakonsernin omistuksessa ja myös sitoutumaton lehti (Alma Media, 2024). Kalevaa julkaiseva Kaleva Oy on pääsääntöisesti yksityisten osakkeenomistajien omistuksessa ja sekin on ollut sitoutumaton lehti 1950-luvulta asti, jolloin poliittinen irtautuminen liberaalipuolueesta tapahtui. Kaleva uutisoi yksityiskohtaisemmin Pohjois-Pohjanmaan alueen tapahtumista. (Kaleva Media, 2024.) Myös nykyään sitoutumattomalla TS-yhtiön omistuksessa olevalla Turun Sanomilla on poliittiset juuret liberaalipuolueessa, josta lehti irtaantui 1960-luvulla. Turun Sanomat uutisoi tarkemmin Varsinais-Suomen tapahtumista. (TS-yhtymä, 2024.) Maaseudun Tulevaisuus on aineistona hyödynnettävistä sanomalehdistä ainoa, joka kertoo olevansa sitoutunut uutisoimaan tapahtumia Maa- ja Metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK r.y:n intressien näkökulmasta eli näkökulmasta, jonka tavoitteena on edistää maanviljelijöiden, metsänomistajien ja maaseutuyrittäjien intressejä. Maaseudun Tulevaisuuden omistaa Viestimedia. (Viestimedia, 2024.)

6.2 Aineistonkeruu

Aineistonkeruu suoritettiin elokuussa 2024. Aineistoja etsittiin aikaväliltä 19.12.2019-10.8.2024 eli Marinin hallituksen ensimmäisestä toimintapäivästä aineistonkeruun suorituspäivään. Tutkimusaineisto kerättiin kunkin lehden kotisivuilta hakemalla julkaisuja sivustolta sekä sivuston arkistosta hakusanoilla: palkka, tasa-arvo, palkkatasa-arvo ja palkka-avoimuus. Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin aineistona vain uutisia, artikkeleita ja pääkirjoituksia, ja täten aineiston ulkopuolelle jätettiin mielipidekirjoitukset, lukijan kommentit ja toimittajien tekemät analyysit sekä kaikki artikkelit ja uutiset, jotka käsittelevät palkkatasa-arvoa tai palkka-avoimuutta, mutta joissa ei mainita joko Marinin hallituksen palkkatasa-arvolakiesitystä tai EU:n palkka-avoimuusdirektiiviä. Tähän rajaukseen päädyttiin, jotta lukija voi olettaa uutisoinnin olevan objektiivisesti tuotettu tai edustavan ko. lehden kantaa aiheeseen.

Tutkimusaineisto koostuu edellä mainituilla rajauksilla 35 verkossa julkaistusta uutisesta, artikkelista ja pääkirjoituksesta. Näistä julkaisuista 12 kappaletta on Kauppalehden, 10 Helsingin Sanomien, 6 Maaseudun Tulevaisuuden, 1 Savon Sanomien, 1 Aamulehden, 3 Keskisuomalaisen, 1 Kalevan ja 1 Turun Sanomien. Ilkka-Pohjalaisesta ei löytynyt ainuttakaan verkkojulkaisua määritellyillä hakukriteereillä. Huomionarvoista on myös, että 13.4.2021 Helsingin Sanomissa, Maaseudun Tulevaisuudessa, Kauppalehdessä ja Keskisuomalaisessa julkaistu uutinen Marinin hallituksen palkkatasa-arvolakiesityksen työryhmän aikeista on kaikissa medioissa hyvin samankaltainen ja mediat lainaavat pitkälti Helsingin Sanomien julkaisua aiheesta. Kaikki

julkaisut päätettiin kuitenkin sisällyttää analysoitavaan tutkimusaineistoon, sillä julkaisut eivät kuitenkaan ole sisällöltään täysin identtisiä.

Tutkimusaineiston 35 julkaisusta 28 käsittelee Marinin hallituksen palkkatasaarvolakiesitystä, kaksi EU:n palkka-avoimuusdirektiiviä ja viidessä julkaisussa mainitaan molemmat. Aineistona hyödynnettävistä medioista vain Helsingin Sanomat ja Kauppalehti ovat julkaisseet artikkeleita, jotka käsittelevät EU:n palkka-avoimuusdirektiiviä. EU:n palkka-avoimuusdirektiivistä ei ole uutisoitu yhtä kattavasti todennäköisesti siksi, että direktiivin implementoinnin suunnittelu on edelleen kesken ja varsinaisista kansallisen lain muutoksista ei vielä ole tietoa.

Aineisto kerättiin Exceliin, jossa se jaoteltiin heti keräysvaiheessa joko Marinin hallitusta tai EU:ta käsitteleväksi palkka-avoimuusjulkaisuksi. Tämän tiedon lisäksi aineistosta kerättiin julkaisupäivä, median nimi ja julkaisun verkko-osoite. Aineistonkeruussa haasteelliseksi muodostuivat medioiden erilaiset tavat arkistoida verkkojulkaisunsa - osalla sivustoista hakutoiminnallisuudet olivat käyttäjäväliset, mutta esimerkiksi Turun Sanomien ja Kauppalehden sivuilla hakuehtoihin ei voinut lisätä haluttua aikaväliä tai järjestellä hakutuloksia muullakaan tapaa. Näiden lisäksi Kaleva oli toteuttanut sivuston hakutoiminnallisuutensa Googlen hakukoneella eli Kalevan julkaisuja ei haettu heidän omalta sivustoltaan, vaan Googlen hakukannasta.

6.3 Kehysanalyysi

Erwin Goffmanin (1986) kehittämän kehysanalyysin juuret ovat arkisten vuorovaikutustilanteiden tutkimisessa, mutta sitä on myöhemmin hyödynnetty myös politiikan sosiologian ja median tutkimisessa. Goffman mukaan ihmiset rakentavat kaikissa sosiaalisissa tilanteissa käsitystä tapahtumista kysymällä joko tietoisesti tai alitajuntaisesti itseltään ”mitä tässä on meneillään?”, johon vastaamalla he luovat tilanteesta sosiaalisia merkityksiä. Kehysanalyysin avulla on mahdollista tutkia juuri tätä tapahtumaketjua eli erilaisten vuorovaikutustilanteiden kehystämistä. Goffmanin kehysanalyysin fundamentaalinen ajatus on, että kehykset toimivat tietynlaisina sosiaalista elämää ohjaavina viittoina, joiden avulla ihmiset säätelevät toimintaansa ja muokkaavat sosiaalista todellisuuttaan. Hänen mukaansa jokaisella on olemassa tietynlaisia peruskehyksiä, jotka ovat dynaamisia eli kulttuuriin, aikaan ja paikkaan sidottuja, ja joiden avulla vuorovaikutustilanteiden tapahtumat selitetään auki. (Goffman, 1986, s. 9-11, 14.)

Luhtakallio näkee Goffmanin kehysajattelussa kaksi hieman ristiriitaista ulottuvuutta. Ristiriitaisuudet muodostuvat siitä, että vaikka Goffman argumentoi peruskehysten puolesta, painottaa hän myös jokaisen vuorovaikutustilanteeseen osallistuvan erilaisia lähtökohtia sekä vuorovaikutustilanteiden yleistä kompleksisuutta.

Koska vuorovaikutustilanteet voivat koostua useasta eri henkilöstä, on mahdollista, että kaikilla osallistujilla on eri käsitys siitä, mistä tilanteesta on kyse. Vuorovaikutustilanteiden kompleksisuutta ja kehysten sekoittumista sekä kerrostumista voi myös tapahtua etenkin, jos joku vuorovaikutustilanteeseen osallistuva haluaa mullistaa meilläään olevaa tilannetta. Kehykset voivat täten olla vakaita tai epävakaita ja limittäisiä tai täysin irrallaan toisistaan. (Luhtakallio, 2005, s. 192–194.)

Entmanin (1993) mukaan kehystämistä tapahtuu aina, kun henkilö valitsee mitä hän viestii ja erityisesti, kun hän valitsee mitä hän painottaa viestissään ja miten hän tällä painotuksella perustelee esimerkiksi ongelmaa ja sen ratkaisua. Hän näkee kehukset Goffmanin tapaan keinona hahmottaa tilanteita ja konstruoida sosiaalista todellisuutta, mutta myös keinona asettaa asioita tärkeysjärjestykseen. Hän näkee vuorovaikutustilanteissa neljä eri aluetta, joissa kehyksiä voidaan tunnistaa olevan: viestijä, viesti, vastaanottaja ja kulttuuri. Täten ensimmäiset kehukset esimerkiksi uutisoinnissa asettaa toimittaja, joka päättää joko tietoisesti tai tiedostamattomasti mitä hän aikoo aiheesta kirjoittaa. Toiset kehukset ovat itse tekstissä, jossa tiettyjen käsitteiden ja avainsanojen, stereotyyppien ja esimerkiksi uutisissa hyödynnettävien asiantuntijoiden lausuntojen esiin tuomisella vaikutetaan lukijaan. Kolmas kehystys tapahtuu lukijan tiedon vastaanottamisessa, jolloin hän suodattaa lukemansa omien lähtökohtien ja ennakkokäsitystensä läpi, jolloin hän joko omaksuu tai jättää omaksumatta viestijän kehysten omassa todellisuuden kuvassaan. Neljäs kehys löytyy kulttuurista, joka voi olla eri kirjoittajan ja lukijan välillä, ja joka muuttuu jatkuvasti ja on siten sidonnainen aikaan ja paikkaan. (Entman. 1993, s. 52–54.)

Goffmanista ja Entmanista poiketen Hertog ja McLeod eivät näe kehysten muodostumista niinkään hetkessä tapahtuvina, vaan he tarkastelevat kehysten rakentumista enemmän kulttuurisesta näkökulmasta. Tämän näkemyksen mukaan kehysten rakentuminen on pitkä prosessi, johon vaikuttavat niin ympäröivä kulttuuri kuin ihmisetkin. Täten he eivät näe kehysten muodostumisen tapahtuvan vuorovaikutustilanteen aikana, vaikka ne saattavat muuttua hieman sen yhteydessä. Kuitenkin merkittävät muutokset kehyksissä viestivät heidän mukaansa aina suurista muutoksista henkilön ajattelussa, mikä ei tapahdu hetkessä. (Hertog & McLeod, 2001, s. 144–148.) Tankard (2001) taas kuvaa kehysten valokuvakehystenä, jossa kameran linssi rajaa kokonaiskuvasta jotain pois ja tuo esiin osan. Tämä samainen linssi myös sävyttää rajatun kuvan hieman alkuperäisestä värimaailmasta poikkeavaksi ja kun kuva vielä kehystetään esimerkiksi puisilla kehyksillä, luo se kokonaisuuteen tietyn tunnelman. Näiden lisäksi hän vertaa kehysanalyysin kehyksiä rakennuksen raameihin, jotka määrittävät rakennuksen puitteet. (Tankard, 2001, s. 98–99.)

Koska Goffman ei itse ole esitellyt yksiselitteistä ohjeistusta kehysanalyysin tekemiselle, eli kehysten rakentamiselle, ovat tutkijat joko itse kehittäneet niitä tai hyödyntäneet muiden tutkijoiden ohjeistuksia soveltaen. Tämä ohjeistuksen uupuminen

onkin yksi kehysanalyysin suurimmista haasteista tutkimusmenetelmänä ja tästä syystä Puroila katsoo sen voivan toimivan enemmänkin tutkimuksen lähestymistapana kuin tutkimusmetodina. (Puroila, 2002, s. 51.) Goffmanin teoriaa paikkaamassa ovat olleet muun muassa Gamson & Lasch, jotka loivat ohjeistuksen kehysanalyysin toteutukselle vuonna 1983. Tämä kehysten löytämisen malli, on nimetty tulkintapaketti. Tulkintapaketti rakennetaan kahden eri kategorian, kehystämisen keinojen ja perustelujen keinojen, elementeistä. He määrittelevät kehystämisen keinoiksi sanavalinnat, metaforat, esimerkit, sloganit, kuvailut ja symbolit. Perustelun keinojen elementtejä ovat syyt, seuraukset, vastakkainasettelut ja moraaliset väittämät. (Gamson & Lasch, 1983, s. 398–400.)

6.3.1 Kehykset journalistisissa aineistoissa

Kehysanalyysia on hyödynnetty useiden erityyppisten aineistojen tutkimisessa soveltaen alkuperäistä Goffmanin ideaa. Yksi näistä sovellutuksista on median tuottamien tekstien tutkiminen, jolloin tutkimusprosessin lähtökohtana on ajatus mediasta toimijana, joka vaikuttaa siihen mistä ja miten uutisoidaan. Tätä sovellutusta kutsutaan journalististen aineistojen kehysanalyysiksi ja se eroaa Goffmanin kehysteoriasta siten, että siinä ajatellaan kunkin mediajulkaisun tekijän omaavan jonkinlaisen käsityksen ja ennakkotiedon julkaisun aiheesta, jolloin tämä käsitys siirtyy lukijoille julkaisun kautta ja luo samalla kuvaa kirjoitetusta ilmiöstä. (Luhtakallio, 2005.) Kuitenkin esimerkiksi Gaye Tuchmanin (1978, s. 12) mukaan uutisointi luo todellisuutta eikä vain luo kuvaa siitä. Myös Karvonen (2000, s. 80) näkee median neutraalin toimijan sijaan tahona, joka omilla tulkinnoillaan ja lähtökohdillaan värittää yhteiskunnallisten aiheiden keskustelua.

Hertog ja McLeod (2001) sekä Tankard (2001) ovat yksimielisiä siitä, että uutisoinnissa hyödynnetyt kehykset määrittävät sitä mistä keskustellaan, millaisia arvoja keskusteluun tuodaan mukaan ja miten arvoja sekä toimintaa arvotetaan. Uutisoinnissa erilaisten toimijoiden, kuten ihmisten, instituutioiden ja yhteisöiden kehystäminen vaikuttavat lukijan käsitykseen siitä, mistä julkaisussa on kyse. Journalistisessa kehystämisessä hyödynnetään usein myös kielitekniisiä strategioita, kuten tietynlaista symboliikkaa ja termistöä. Tankard (2001) nostaa kehystämisestä myös esiin ääripään, mediahegemonian eli tilanteen, missä jokin kehyksistä on niin hallitseva, että muunlaisesta kehystämisestä luovutaan, jolloin vakiintuneesta muodostuu kyseenalaistamaton totuus. (Hertog & McLeod, 2001, 143–145; Tankard, 2001, s. 95–96.)

Karvosen (2000) mukaan etenkin poliittiset aiheet aiheuttavat taistelua siitä, kenen esittämät kehykset nousevat yleisesti käytetyksi näkökulmiksi yhteiskunnallisessa keskustelussa. Vaikka kehys itsessään ei välttämättä ole pysyvä, tai takaa tietynlaista vaikutusta lukijoihin, vaikuttaa se siihen, minkälaisena ongelmana tai ratkaisuna uutisoinnin aihe nähdään. Lukijat päättävät miten toimivat aiheeseen liittyvissä

keskusteluissa ja tilanteissa sen perusteella, minkälainen todellisuus heille on aiheesta rakentunut. Karvosen (2000) mukaan vaikutusvoimien tarkastelussa katse kääntyy toimittajien lukijoihin vaikuttamisen lisäksi muiden poliittisten toimijoiden toimittajiin vaikuttamiseen. On mahdollista ja jopa todennäköistä, että eri intressiryhmät pyrkivät vaikuttamaan journalisteihin saadakseen oman kehyksensä julkiseen keskusteluun ja tästä syystä toimittaja voi myös tietämättään kehystää ilmiötä. (Karvonen, 2000, s. 78–80, 83.)

Gamson & Laschin (s. 401) mukaan toimittajilla on kullakin omanlainen vakiintunut tapa kehystää julkaisunsa, jota he toistavat aiheesta riippumatta vaihtaen vain toimijat ja tapahtumat tekstistä. He näkevät tämänlaisen toiminnan toimintana, jossa toimittajat käyttävät suurta henkilökohtaista valtaa aiheita kehystäessään. Myös Entman (1993) näkee kehysten osoittavan median merkittävän vallan ihmisten todellisuuden rakentajana, sillä niiden avulla voidaan esimerkiksi häivyttää asioita, korostaa kokonaisuuden kannalta merkityksettömiä yksityiskohtia ja ajaa yksittäisen ryhmän etua lähes huomaamattomasti. Riskialttiin kehystämisestä tekee se, että ihmiset hyödyntävät kehyksiä tehdessään moraalisia valintoja, miettiessään ongelmia ja niiden syitä sekä keksiessään parannusehdotuksia. Hänen mukaansa kehysanalyysi todentaa toimittajan tekstiin tuottaman merkityksen voiman olevan suuri, siitä huolimatta, että kirjoitetun tekstin voi tulkita monella tapaa. Vaikka toimittajat pääsääntöisesti pyrkivät neutraaliuteen, näkee Entman tämän pyrkimyksen paradoksaalisena, sillä tällöin he tavanomaisesti vain toistavat vakiintuneita kehyksiä, eivätkä tuota mediaa objektiivisesti. Tästä syystä kehysanalyysi soveltuu hänen mukaansa erityisesti viestintätutkimukseen, jossa käsitellään vakiintuneita ja normittuneita aiheita, kuten sukupuolta. (Entman, 1993, s. 51–54, 56–57.)

6.3.2 Kehysanalyysin valinta analyysimenetelmäksi

Päätös analyysimenetelmän valinnasta tapahtui vasta, kun olin perusteellisesti perehtynyt kehysanalyysiin ja sen eri sovellutuksiin. Aikaisemman ymmärrykseni perusteella olisin valinnut analyysimenetelmäksi diskurssianalyysin, joka sekin soveltuu hyvin tekstien erilaisten vivahteiden, merkitysten ja roolien selvittämiseksi. Diskurssianalyysi pohjautuu kuitenkin vahvasti vertailevaan ajattelumalliin, jolloin ne menetävät tilannesidonnaisuutensa (Karvonen. 2000, s. 84). Kehysanalyysiin paremmin tutustuttuani, koin nimenomaan tilanneliitännäisyyden kehyksissä olevan tutkimuksen kannalta lisäarvoa tuottavaa, sillä sen avulla minun on mahdollista tarkastella aineistoa myös itsenäisinä analyysiyksikköinä. Tämän lisäksi se mahdollistaa uutisointiprosessiin liittyvän vallankäytön tarkemman analysoinnin, sillä kehysanalyysin avulla on verkkojulkaisujen tekstien lisäksi luontevaa tarkastella poliittista ympäristöä ja siinä esiintyvää valta-asetelmaa. Koska tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaista todellisuutta mediat luovat palkka-avoimuudesta uutisoidessaan, toimii

kehysanalyysi validina tutkimusmenetelmänä tähän tutkimukseen. Mikäli tutkimuskysymykseni olisivat vahvemmin medioiden tai verkkojulkaisujen vertailuun perustuvia, olisi diskurssianalyysi ollut mahdollisesti osuvampi menetelmävalinta.

Tässä tutkielmassa kehysanalyysistä käytetään journalismissa hyödynnettävää sovellutusta Goffmanin kehysanalyysistä, joka mukailee pitkälti Gamson & Laschin (1983, s. 398–399) mallia. Heidän määrittelemiensä elementtien avulla selvitän kunkin julkaisun alakehykset ja kokonaiskehysten, josta tässä tutkimuksessa käytän termiä pääkehys. Kuitenkin Gamson & Laschin mallista poiketen kehysanalyysi on rajattu suoritettavaksi vain verkkojulkaisujen kirjallisesta osuudesta eli julkaisujen kuvia ei tulla hyödyntämään analyysissä. Tämä päätös tehtiin, koska aineistoa tarkastellaan puhtaasti digitaalisesti eli painetun lehden kuvia ja niiden tekstejä ei ole hyödynnettävissä. Kuvien ja koko julkaisusivun analysointi ei ole tarkoituksenmukaista, koska digitaaliset aineistot ovat dynaamisia eli esimerkiksi uutis- tai artikkelisivustolla näkyvät mainokset ja linkit muihin artikkeleihin muuttuvat alati ja täten on mahdotonta tietää minkälaisen kokonaisuuden kukin lukija saa avatessaan linkin. Toinen poikkeus Gamsonin & Laschin kehysanalyysisovellutukseen on, että en määrittele tutkimuksen aluksi kehyksiä, vaan aineiston analysoinnin tavoitteena on nimenomaan löytää ne kehykset, joilla palkka-avoimuuteen liittyvät lakiuudistukset on kehystetty.

6.3.3 Kehysten tunnistaminen

Tutkielman kehysanalyysin aineiston analysointi eli kehysten tunnistaminen tehtiin hyödyntämällä Gamson & Laschin (1983) luomaa tulkintapakettiohjeistusta soveltaen. He hyödyntävät oman tutkimuksensa alkuvaiheessa matriisia tiivistääkseen tutkittavan ilmiön kulttuurin, mutta tässä tutkimuksessa matriisia hyödynnetään tulkintapakettien eli kehysten tunnistamiseksi. Täten Gamsonin & Laschin matriisia (Liite 1) mukaillaan siten, että sarakkeiden sijaan kahdeksan eri elementtikategoriaa esitetään Excelin riveillä ja sarakkeissa tulkintapakettien ytimien eli kokonaiskehysten sijaan tutkimusaineiston koodit (Liite 2). Mukailun matriisin avulla on tarkoitus koota kehysten elementit samaan taulukkoon ja tämän jälkeen elementtikategoria ja julkaisu kerrallaan muodostaa tulkintapaketin ydin eli alakehykset, joista lopuksi johdetaan pääkehys Excelin alimmalle riville.

Tutkielman kehysanalyysi on toteutettu lokakuussa 2024 hyödyntämällä induktiivista lähestymistapaa eli kehyksiä on tunnistettu sitä mukaa, kun verkkojulkaisuja on analysoitu. Tutkimusaineiston analysointi suoritettiin kahdessa eri vaiheessa, joissa molemmissa hyödynnettiin Exceliä ja Gamson & Laschin matriisia mukailevaa pohjaa (Liite 1). Ensimmäinen vaihe sisälsi julkaisukohtaisten kehysten tunnistamisen ja medioittain näiden julkaisukohtaisten vertailun. Ensimmäinen jokainen aineiston verkkojulkaisusta käytiin manuaalisesti yksitellen läpi ja tekstistä poimittiin Gamson & Laschin määrittelemiä kehystämisen ja perustelujen keinoja, jotka lisättiin Exceliin

matriisiin niille nimettyjen elementtisarakkeiden alle. Verkkojulkaisut käytiin tässä vaiheessa läpi media kerrallaan. Tämän jälkeen elementit käytiin yksi kerrallaan läpi ja niiden kokonaisuutta analysoitiin, jonka jälkeen matriisiin kirjattiin kunkin julkaisun osalta ne alakehykset, eli palkka-avoimuutta kuvaavat tavat, joiden katsottiin esiintyvän julkaisussa. Mikäli julkaisussa esiintyi useampi kehys, kirjattiin niistä jokainen matriisiin. Tämän jälkeen kaikki kehykset koottiin erilliselle sivulle Exceliin ja kehyksien yhtäläisyyksiä vertailtiin toisiinsa ja samankaltaiset yhdistettiin yhden pääkehysten alle, jotta aineiston keskeisimmät kehystämistavat voitiin tunnistaa. Lopuksi jokainen julkaisu, johon oli kirjattu useampi kehysvaihtoehto, käytiin vielä kertaalleen yksitellen läpi, jotta kaikista julkaisuista voitiin nimetä yksi pääkehys. Pääkehysten rakentamisen jälkeen julkaisut järjesteltiin pääkehysten avulla ryhmiksi medioittain, jotta kehystämisen ja median linkittymistä voitiin arvioida.

Analyysin toisessa vaiheessa julkaisuja vertailtiin toisiinsa niissä esiintyvien alakehyksien pohjalta, jotta mahdolliset eroavaisuudet alakehysten sekä medioiden kehystämisen välillä voitiin todentaa. Vertailumahdollisuutena oli myös yksittäisten julkaisujen pääkehysten vertailu toisiinsa, mutta sen tyyppinen analysointi olisi ollut melko suppeaa ja myös piilottanut pienempiä vivahde-eroja julkaisujen välillä. Vertailun parantamiseksi, kaikki alakehykset jaoteltiin joko palkka-avoimuutta edistäviin tai hidastaviin kehyksiin. Toisen vaiheen viimeisenä osuutena alakehyksiä vertailtiin vielä toisiinsa medioittain ja sen mukaan, katsottiinko niiden hidastavan vai tukevan palkka-avoimuuden edistämistä. Tämä vertailu tapahtui myös Excelissä.

Aineisto sisälsi määrällisesti maltillisen kappalemäärän julkaisuja (35) ja tästä syystä sen moninainen ja vertaileva laadullinen analysointi oli mahdollista. Aineiston analysoinnissa haasteita muodosti julkaisujen suuretkin pituuseroavaisuudet. Aineiston pituudeltaan lyhyimmässä julkaisussa oli vain muutama virke, kun taas pisimmässä julkaisussa oli tekstiä useita liuskoja. Haasteeksi pituuserot nousivat nimenomaan kehystämisen yhteydessä, sillä pidemmissä julkaisuissa oli poikkeuksetta useita päällekkäisiä kehyksiä ja tästä syystä niiden osalta julkaisun pääpainon löytäminen oli haasteellisempaa. Suuriakin pituuserojen mahdollisuus tunnistettiin jo ennen aineistonkeruuta, koska aineiston kohteena olivat uutiset, pääkirjoitukset ja artikkelit eli kolme mahdollisesti hyvin eri tyylistä kirjallista tuotosta. Näiden media-tuotostyyppien valinta on kuitenkin perusteltu jo aiemmassa aineistonkeruusta kerrotavassa luvussa, ja analysointihaasteista huolimatta koen vallinnan oikeaksi tutkimuskysymysten näkökulmasta.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Kehysanalyysia hyödynnettiin yhteensä 35 verkkojulkaisun analysoinnissa, jotka olivat julkaisutyypiltään joko uutisia, artikkeleita tai pääkirjoituksia. Kaikki julkaisut käsitelivät joko suoranaisesti Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesitystä tai EU:n palkka-avoimuusdirektiiviä tai palkka-avoimuutta yleisellä tasolla, kuitenkin viitaten vähintään toiseen lainsäädännöllisesti palkka-avoimuutta edistävään politiikkaprosessiin. Lähes jokainen julkaisu sisälsi palkka-avoimuuden linkityksen sukupuolten välisten palkkaerojen kaventamiseen ja palkkatasa-arvon edistämiseen. Kuten poliitikalle, ja etenkin kolmikannassa työstettävälle sellaiselle, tyypillistä on, julkaisut sisälsivät paljon vastakkainasettelua ja eri politiikkaprosessin toimijoiden puheenvuoroja. Tästä huolimatta määrällisesti puheenvuoroja annettiin julkaisuissa enemmän palkka-avoimuutta vastustaville ja kyseenalaistaville tahoille, kuin sen puoltajille.

Analyysin avulla aineistosta löydettiin neljä kehystä, jotka kuvaavat median tapaa uutisoida palkka-avoimuuden lainsäädännöllisestä edistämisestä. Kehykset on nimetty niitä parhaiten kuvaavilla iskulauseilla, jotka on poimittu julkaisuista.

Tutkielman pääkehykset ovat:

- Riitaisa kolmikantatyöskentely
- Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitatilanteisiin"
- Suomi, tasa-arvon takapajula
- Valtava työ

Seuraavissa alaluvuissa esittelen kehysanalyysin kehykset tarkemmin ja samalla vastaan niiden avulla ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Kehykset esitellään niiden esiintyvyyden mukaisessa järjestyksessä eli ensimmäinen kehys edustaa suurinta määrää julkaisuja ja viimeinen pienintä määrää julkaisuja. Vaikka julkaisut sisältävät elementtejä useista kehyksistä ja jopa useista päällekkäisistä kehyksistä, on tässä vaiheessa niiden esittelyjärjestyksen määrittelemisessä käytetty vain niille tunnistettuja

pääkehysiä. Vertailua elementtien välillä tehdään tulosten esittelyn loppuosassa, jolloin pyritään osoittamaan yhtäläisyydet ja eroavaisuudet medioiden välisissä kehystämisisä elementeistä muodostettujen alakehysten avulla.

7.1 Riitaisia kolmikantatyöskentely

Kehyksistä vaikuttavin eli suurimman määrän julkaisuja sisältävä on Riitaisa kolmikantatyöskentely -kehys, johon kuuluu 13 julkaisua (Taulukko 1). Riitaisan kolmikantatyöskentely -kehysten julkaisujen yhdistävä tekijä on Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen kolmikantatyöryhmän riitelyn käsittely. Muita yhdistäviä tekijöitä ovat muun muassa Elinkeinoelämän Keskusliiton ja Suomen Yrittäjien kantojen korostaminen, kolmikantatyöskentelyn noudattamatta jättäminen ja palkka-avoimuuden vaikea edistäminen. Useat tämän kehysten julkaisut myös korostavat tietosuojalain ensisijaisuutta suhteessa tasa-arvolakiin. Osassa julkaisuista annetaan myös ääni työntekijöiden edustajien näkemyksille, mutta valtaosassa painotetaan enemmän työnantajaedustajien kannanottoja, ehkä juuri niiden voimakkuuden vuoksi.

Julkaishupäivä	Media	Otsikko
15.8.2022	Helsingin Sanomat	Palkka-avoimuuden lisäämistä tavoitelleen lakimuutoksen valmistelu on lopetettu – hallituspuolueet eivät päässeet sisällöstä sopuun
10.6.2022	Helsingin Sanomat	Hallitus erimielinen oikeudesta tietää työ-kaverin palkka syrjäntäepäilyn perusteella – oikeusoppineet kritisoiivat esimerkiksi salassapitovelvollisuuden epäselvyyttä
13.4.2021	Helsingin Sanomat	Työnantajapuoli arvostelee ministeriön ehdotusta palkka-avoimuudesta ”käsittämättömäksi” – Ministeri Blomqvist: Ei ole peräisin minulta
13.4.2021	Helsingin Sanomat	Ministeriön kiistelty ehdotus: Syrjäntää epäilevä työntekijä saisi nähdä kollegojensa palkat
17.4.2021	Kaleva	Järjestöt eri linjoilla palkka-avoimuudesta – tietojen saamiseen riittäisi pelkkä epäily sukupuolen perusteella tapahtuvasta palkkasyrjäntästä

31.3.2021	Savon Sanomat	Palkka-avoimuutta pohtiva työryhmä ei saanut työtään valmiiksi määräaikaan mennessä - Jatkoaikaa juhannukseen saakka
16.8.2022	Maaseudun Tulevaisuus	Palkka-avoimuuden lisäämistä tavoitelleen lakimuutoksen valmistelu on lopetettu - hallituspuolueet eivät päässeet sisällöstä sopuun
15.11.2021	Maaseudun Tulevaisuus	Työryhmä esittää lakimuutosta, joka voisi avata kollegan palkkatiedot syrjintää epäilevälle työntekijälle - työnantajajärjestöt vastustavat tiukasti
23.11.2020	Maaseudun Tulevaisuus	EK jättää palkkojen avoimuutta pohtineen kolmikantaisen työryhmän - syyttää ministeriön tasa-arvoyksikköä epätasa-arvoisesta toiminnasta
25.4.2022	Kauppalehti	Hallituksen luonnos palkka-avoimuudesta lausuntokierrokselle - Akava näkee "pääosin" hyvänä, mutta arvostelee riittämättömäksi
16.11.2021	Kauppalehti	Palkka-avoimuutta miettineen työryhmän lopputuloksena kiivas riita palkkojen avoimuudesta
29.5.2021	Kauppalehti	It-yhtiöille työntekijöiden palkkojen paljastaminen on tapa houkutella työntekijöitä, mutta monille palkka-avoimuus on vaikeaa: "Palkka ei ole mikään arkaluonteinen tieto," sanoo ay-johtaja
23.11.2020	Kauppalehti	Ministeri pitää erittäin valitettavana EK:n lähtöä kolmikantatyöryhmästä - "Täytyy miettiä miten asiassa edetään"

Taulukko 1. Riitaisia kolmikantatyöskentely -kehykseen kuuluvat julkaisut

Reunasen ja Kuneliuksen (2021, s. 60) mukaan kolmikantaisessa lakiesitysten valmistelussa on tyypillistä sopia osapuolten kesken, että keskeneräisistä asioista ei keskusteltaisi mediassa, jotta työryhmän työrauha ja kansan usko rationaaliseen

päätöksentekoprosessiin voidaan säilyttää. Kuitenkin yksi poliittisten toimijoiden käyttämästä mediastrategioista on vuotaa julki työryhmien pullonkauloiksi muodostuneita ongelmia ja tällä tapaa pönkittää valta-asemaa poliittisessa päätöksenteossa. Kolmikannan sopimus keskeneräisten asioiden kommentoimisesta ei pitänyt Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen valmistelun kanssa, sillä tieto lain sisällöstä vuodettiin medialle ja osapuolet antoivat lausuntoja esityksen sisällöstä pitkin työryhmän toimikautta. Osa näitä lausuntoja sisältävistä julkaisuista käsittelee kolmikantatyöskentelyn ongelmia lähestulkoon neutraalisti, käyttäen termiä ”erimielisyys” tai ”kiistanalainen”.

Näkemykset olivat ministeriön mukaan liian kaukana toisistaan erityisesti työntekijän tiedonsaantioikeuksien osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriön linja palkka-avoimuuden lisäämiseen on ollut kiistanalainen.

Työntekijä- ja työnantajajärjestöt ovat tyystin eri mieltä keinoista, joilla palkkatasa-arvoa ja -avoimuutta edistetään.

Esityksen jälkeen alkoi kiivas sanasota siitä, tarvitaanko palkoista avoimuutta vai ei ja mitä pitäisi tehdä.

Tämän kehyksen julkaisuissa käytetään myös riitelyn retoriikkaa ja osassa on jopa korostettu EK:n käyttämiä pilkkaavia kuvauksia lakiesityksen sisällöstä, kuten ”ei päättä eikä häntää”. Herää kysymys miksi näin vahvoja ilmaisuja on haluttu käyttää – haluttiinko Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen sisältö kehystää tarkoituksettisesti epäammattimaiseksi ja lain vastaiseksi vai haluttiinko korostaa lakiesityksen progressiivisuutta ja ”liian pitkälle menemistä?” Reunasen ja Kuneliuksen (2021, s. 101) mukaan poliittisissa konfliktikysymyksissä vastapuolet pyrkivät saavuttamaan valta-aseman julkisessa keskustelussa oman kantansa legitimitettiin vedoten. Tämän kaltaiset pyrkimykset legitimitettiin vahvistamiseen ovat yksi poliittisten päättäjien käytetyimmistä keinoista muovata valmisteltavaa politiikkaa mediaa hyödyntäen.

Palkka-avoimuutta miettineen työryhmän lopputuloksena kiivas riita palkkojen avoimuudesta.

Lakiesityksen valmistelussa riidellään.

EK toteaa lausunnossaan, että luonnos on toteuttamiskelvoton. Lausuttavina olevat esitykset on EK:sta valmisteltu ja perusteltu poikkeuksellisen puutteellisesti ja yksipuolisesti.

Työnantajapuolen järjestöt Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Suomen Yrittäjät taas ovat kutsuneet sitä ”käsittämättömäksi” ja ”umpiällyttömäksi”.

”Esitykset ovat käsittämättömän rajuja ilman kunnan perusteluita”

Riitaisa kolmikantatyöskentely -kehyksen julkaisuissa esiintyvä kritiikki keskittyy Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen työryhmän toimimattomuuteen ja jopa poikkeukselliseen muutokseen työryhmän osapuolten välisessä synergiassa. Tätä korostamalla kyseenalaistetaan kolmikantatyöskentelyä ja sen toimivuutta sekä pyritään paljastamaan Sosiaali- ja terveysministeriön sopimattomaksi koettu painostus pakottaa palkka-avoimuuslaki läpi. Saaren (2016, s. 15–16) mukaan kolmikannassa työstetyt palkkatasa-arvouudistukset etenevät hitaasti, koska työmarkkinajärjestöjen työnantajaedustajien ensisijaisissa intresseissä ei ole tasa-arvon edistäminen. Myös Acker (1990, s. 13) näkee työnantajaedustajat tahona, joka tahallisesti hidastaa palkkatasa-arvon edistämistä, koska he kokevat sen lähtökohtaisesti henkilöstökulujen kasvattamisena.

EK:n mielestä ministeriö oli päättänyt lopputuloksen etukäteen, eikä se antanut työryhmälle mahdollisuutta eri vaihtoehtojen selvittämiseen.

"Siellä ei sallittu keskustelua vaihtoehtoista. Emme lähtenee siksi, että vastustaisimme asiaa, vaan prosessin vuoksi", Leppänen sanoo.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK jätti työryhmän marraskuussa protestina sille, ettei työryhmässä ole EK:n mielestä noudatettu hyvän kolmikantavalmistelun periaatteita.

"Työryhmävalmistelu ei tuonut mitään muutosta jo ennalta päätettyyn lopputulokseen", EK sivalsi.

Järjestö ilmoittaa palaavansa mielellään työryhmään, jos siinä toimitaan kolmikantaisen periaatteiden mukaisesti.

"Meitä pidettiin siellä pellenä, suoraan sanoen. En ole koskaan aiemmin ollut kolmikantaneuvotteluissa, joissa yksi osapuoli, tässä tapauksessa STM:n tasa-arvoyksikkö, runnoo läpi omat ehdotuksensa ja tavoitteensa. Sillä ei ollut kolmikannan kanssa mitään tekemistä", sanoo EK:ta työryhmässä edustanut tasa-arvoasiantuntija **Katja Leppänen**.

Kannerin (ym. 2024) mukaan media kykenee muovaamaan yhteiskunnallista oikeudenkäsitystä kehystämällä tietyt poliittiset näkökannat oikeutettuina ja toiset oikeudettomina. Palkka-avoimuuden kehystäminen tietosuojalainvastaisena on yksi Riitaisa kolmikantatyöskentely -kehyksen julkaisuissa esiintyvistä teemoista. Tässä tietosuojalaki esitetään ensisijaisena suhteessa tasa-arvolakiin ja pyritään osoittamaan lakiesityksen olevan lainvastainen. Tätä narratiivia ylläpitää eritoten EK, ja uutisoidessa tästä mediat ovat antaneet EK:lle valta-aseman palkka-avoimuuden edistämisen legitimitietin määrittelyyn liittyvässä julkisessa keskustelussa. Tämän kehyksen julkaisuissa on myös havaittavissa Särmän (3.9.2020) kuvailemaa mediasolidarisuutta, jossa mediat lähtevät puoltamaan työnantajien näkemystä siitä, että palkka-avoimuus olisi ristiriidassa suhteessa tietosuojalakiin.

"Tasa-arvo on erittäin kannatettava ja tärkeä perusoikeus. Sen nojalla ei voida kuitenkaan esimerkiksi perustella toisen perusoikeuden, yksityisyyden suojan, alasajoa tavalla, joka eroaisi rajuudessaan huomattavasti muista EU-maista", EK toteaa.

Liberaali feminismiin mukaisesti palkka-avoimuus nähdään oikeudenmukaisen työelämän ja yksilöiden vapauden mahdollistajana. Täten liberaali feminismi toimii ideologisena vauhdittajana palkka-avoimuuden lainsäädännöllisessä lisäämisessä, jotta yksilön mahdollisuus saavuttaa tieto, jonka perusteella hän tekee työelämäänsä liittyvät valinnat, on hänen saatavillaan. (Montoya 2016.) Toisin kuin työmarkkinajärjestöjen työnantajien edustajat, työntekijöiden edustajat eivät nähneet, että lakiesitys menisi liian pitkälle, vaan pikemminkin sen nähtiin edistävän palkkauksen avoimuutta työnhakuun liittyvissä prosesseissa ja palkkasyrjintäepäilyyksissä puutteellisesti, joskin oikeasuuntaisesti.

Hallituksen luonnos palkka-avoimuudesta lausuntokierrokselle - Akava näkee "pääosin" hyvänä, mutta arvostelee riittämättömäksi.

"Hallituksen esitys ei valitettavasti tuo riittäviä keinoja vaikuttaa selittämättömään palkkaeroon eikä palkkasyrjintään, sillä siinä esitetyt yksilön oikeusturvakeinot jäävät vajaiksi", Murto arvostelee.

SAK, STTK ja Akava olisivat halunneet edistää työelämän laajempaa palkka-avoimuutta. Ne arvostelevat työryhmän esitystä riittämättömäksi, mutta oikeasuuntaiseksi.

7.2 Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitatilanteisiin"

Tutkimusaineiston 35 julkaisusta 11 edustaa kehystä, jonka olen nimennyt yhden tähän kehykseen kuuluvan julkaisun iskulauseella: Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitatilanteisiin" (Taulukko 2). Tämän kehyksen julkaisuja yhdistävät selitykset siitä, miten palkka-avoimuuden edistämisessä nähdään paljon työnantajille ja työntekijöille muodostuvia ongelmia, "ristiriitoja". Useissa julkaisuissa myös mainitaan kaikkien kolmikannan osapuolten kannattavan palkkatasa-arvoa ja sukupuolten välisten palkkaerojen kaventamista, mutta kaikki osapuolet eivät koe palkka-avoimuuden lisäämisen olevan oikea toimenpide palkkatasa-arvon edistämiseksi. Etenkin työnantajaedustajat näkevät palkka-avoimuuden johtavan ristiriitatilanteisiin. Yhdistävä tekijä tämän kehyksen ristiriitaesimerkeissä on se, että niiden negatiiviset vaikutukset ovat mittasuhteiltaan pieniä, kun taas sukupuolten välisten palkkaerojen ja etenkin selittämättömien palkkaerojen seuraukset ovat hyvinkin laajavaikutteisia.

Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitatilanteisiin" -kehyksessä toinen esiintyvä teema on palkka-avoimuuden edistämisehdotuksia kritisoivien tahojen ehdotukset sukupuolten välisten palkkaerojen kaventamiselle muilla kuin palkka-avoimuutta lisäävillä toimilla. Vaikka nämä ehdotukset ovat sukupuoleen perustuvan palkkasyrjinnän näkökulmasta vaikuttavuudeltaan heikompia, luodaan julkaisuissa mielikuva niiden toimivuudesta ja helposti implementoitavuudesta suhteessa palkka-avoimuusuudistuksiin. Lisäksi työnantajien edustajat ehdottavat palkkasyrjintäepäilyissä

viranomaisten roolin vahvistamista ja täten prosessin byrokratian lisäämistä. Tutkimusten mukaan viranomaisten vahva läsnäolo ja byrokraattiset prosessit ovat osoittautuneet tehottomiksi keinoiksi ratkoa palkkasyrjintää (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2020). Täten, vaikka liberaali feminismiin tavoitteena on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa lainsäädännöllisin menetelmin, on tasa-arvon byrokratisoinnin todettu toimivan ideologian intressien vastaisesti. Saari on esimerkiksi osoittanut, miten byrokratisoitu prosessi palkkasyrjintäepäilytapauksissa on aiheuttanut työntekijöiden ongelmaan puuttumattomuutta, koska puuttumisprosessit ovat pitkiä ja työntekijät eivät koe saavansa riittävää tukea prosessin aikana. (Saari, 2016, s. 22–24.)

Kolmas tämän kehyksen julkaisussa esiintyvä tekijä on retoriikka palkkojen urkkimisesta tai tirkistelystä. Tämän näkökannan korostaminen luo ajatusmallia siitä, että työntekijät lähtökohtaisesti käyttäisivät kaikki lain tarjoamat keinot kollegoidensa palkkojen selvittämiseksi. Kuten luvussa 3 on todettu, Suomen Verohallinto tarjoaa kaikille pääsyn suomalaisten tuloverotietoihin, joista kollegan edellisen vuoden palkan selvittäminen on jo nykyisellään mahdollista tehdä (Verohallinto, 2024). Reunanen ja Kuneliuksen (2021, s. 58–61) mukaan poliittiset päättäjät pyrkivät valtavirtaistamaan omia näkökulmiaan käsitteiden ja kehysten avulla valta-asemansa pönkittämiseksi. Palkkojen urkkimisretoriikan esiintyvyys useassa julkaisussa osoittaa sen saaneen jalansijaa uutisoinnissa ”ristiriitatilanteena”, jolla pyritään perustelemaan palkka-avoimuuden oikeudenmukainen vastustaminen.

Suurin osa tämän kehyksen julkaisuista kuvailee palkka-avoimuutta toimenä, joka aiheuttaisi niin positiivisia kuin negatiivisia seurauksia sekä työnantajille että työntekijöille ja -hakijoille. Vaikka painotus on selvästi enemmän negatiivisten seurausten esittelyssä, on selvää, että julkaisuissa käydään kiivasta taistelua siitä, kenen osapuolen näkökulmat valtavirtaistuvat ja saavat kansan tuen taakseen.

Julkaisupäivä	Media	Otsikko
14.12.2021	Helsingin Sanomat	JHL pohtii palkka-avoimuutta miesten ja naisten välisen palkka-eron kaventamiseksi
8.2.2022	Turun Sanomat	Nuoret ja naiset: palkka-avoimuus kasvattaisi ansioita
13.4.2021	Aamulehti	HS: STM ajaa työntekijöille oikeutta saada nähtäväkseen kollegojensa palkkatiedot
13.4.2021	Keskisuomalainen	Kollegan palkkatiedot voisivat avautua syrjintää kokeneelle työntekijälle vain yhdellä sähköpostiviestillä -EK pitää esitystä käsittelemättömänä
8.6.2022	Maaseudun Tulevaisuus	Elinkeinoelämän järjestöt: Palkkojen pakkojulkisuus olisi tietosuojalakien vastainen uudistus
10.7.2021	Maaseudun Tulevaisuus	Yrittäjistä vain neljännes uskoo palkka-avoimuuden lisäävän sukupuolten tasa-arvoa työelämässä
13.4.2021	Maaseudun Tulevaisuus	HS: STM ajaa työntekijöille oikeutta saada nähtäväkseen kollegojensa palkkatiedot
16.8.2022	Kauppalehti	Palkkalain valmistelu kaatui - Yrittäjät: "Sisältyi monia ongelmia"
18.12.2021	Kauppalehti	Keskustajohto ottaa kantaa palkka-avoimuuteen: Yksityisen sektorin palkkoja ei vapaasti saataville - Johtaisi "ristiriitatilanteisiin"
17.11.2021	Kauppalehti	Tieto työkaverin palkasta ei vielä nosta palkkakuopasta
13.4.2021	Kauppalehti	Palkka-avoimuus jakaa mielipiteet - "Uskon saavani paremman ansiotason nykymallilla"

Taulukko 2. Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitatilanteisiin" -kehukseen kuuluvat julkaisut

Julkaisuissa työnantajaedustajien esiin tuomat "ristiriitatilanteet" vaihtelevat, vaikka suurin osa niistä on EK:n ja Suomen Yrittäjien esittämiä. Tällä tapaa ripottelemalla erilaisia ongelmia eri julkaisuihin, palkka-avoimuus kehystetään poliittisten päättäjien vaikutuksesta politiikkana, jonka seurauksena on useita erilaisia ongelmia.

”Meillä palkkatiedot on yleisesti nähty yksilön omina henkilökohtaisina ja salassa pidettävänä tietoina. Siihen, että palkkatietoja voisi kysyä pelkästä uteliaisuudesta, suhtaudutaan kielteisesti”, Suomen Yrittäjien asiantuntija Atte Rytkönen-Sandberg sanoo.

Suomen Yrittäjien mukaan työryhmän esittämät keinot eivät ratkaise palkkatasa-arvoon liittyviä ongelmia. ”Naisten ja miesten väliset palkkaerot koko yhteiskunnan tasolla selittyvät pääasiassa työelämän eriytymisellä sukupuolen mukaan”, Atte Rytkönen-Sandberg sanoo.

Liiton mielestä ehdotus voisi johtaa siihen, ettei työnantaja uskalla palkita työn hyvästä jälestä, koska pelkää epätasaisten palkkojen johtavan seurauksiin.

Työnantajat pelkäävät, että lakimuutos johtaisi keskinäiseen kateuteen ja tietojen urkkimiseen ilman pätevää syytä.

Toisissa tutkimuksissa avoimuuden on havaittu kaventaneen palkkaeroja mutta hidastaneen miesten ansiokehitystä.

Pelli kertoo, että usein yritykset perustelevat palkan piilottamista työnhakuilmoituksesta sillä, etteivät halua kertoa palkkatasosta sisäisesti. Yrityksessä saattaa olla henkilöitä, jotka tekevät vastaavia tehtäviä pienemmällä palkalla kuin yritys on päättänyt uuteen tehtävään budjetoida.

Liittojen mukaan esitys vaarantaa suomalaisten yritysten kilpailukyvyn ja tuottavuuden sekä vakiintuneiden palkkausjärjestelmien toimivuuden.

Joissakin tutkimuksissa on havaittu palkka-avoimuuden vähentävän työntekijöiden tyytyväisyyttä ja motivaatiota työpaikoilla. Miksi sykkiä, jos saa kuitenkin vähemmän palkkaa kuin muut?

Palkka-avoimuutta kritisoivat tahot vakuuttavat kuitenkin tunnistavansa palkkauksen tasa-arvoon liittyvät epäkohdat ja kertovat haluavansa edistää palkkatasa-arvoa.

”Emme me sano, etteikö syrjiviä palkkaeroja voisi Suomessa olla, mutta asia pitäisi tutkia kunnolla ennen kuin tehdään lakimuutoksia, jotka koskevat perusoikeuksia, kuten yksityisyyden suojaa”, sanoo EK:n asiantuntija Katja Leppänen.

Hän muistuttaa, että jo nyt luottamusmies voi pyytää palkkatietoja työntekijän puolesta tasa-arvovaltuutetun kautta. Keinoa ei kuitenkaan ole juuri käytetty.

Työmarkkinajärjestöt ovat sopineet kaventavansa palkkaeroja, mutta mielipiteet keinoista vaihtelevat. Elinkeinoelämän keskusliiton edustaja istuu yhä samapalkkaisuustyöryhmässä, joka pohtii tasa-arvon edistämistä laveammin.

Keskusta haluaa, että miesten ja naisten palkkaeroja kurotaan umpeen. Nämä ovat puolueen mukaan ”pehmeämpiä ohjaavia välineitä”.

”Emme vastusta palkka-avoimuutta, kunhan se lähtee työnantajien ja työntekijöiden yhteisestä päätöksestä.”

”Mielestäni on aika selvää, että yhteiskunnissa on miehiä suosivia rakenteita. Kuinka paljon niitä on ja minkä kokoisesta ongelmasta on kyse, on toisen keskustelun paikka.”

Palkkojen urkinnan retoriikkaa käytettiin yhteensä kolmessa tämän kehyksen yhdestätoista julkaisusta. Palkkojen urkinnan lisäksi julkaisuissa kirjoitettiin tirkistelystä ja neutraalimmin kollegoiden palkkojen selvittämisestä.

Tällä tavalla veropäivä voisi tuottaa tirkistelyn ja kateuden sijasta myös aitoa tasa-arvoa yhteiskuntaan eräänlaisena palkka-avoimuuden mekanismina.

”Emme kannata sitä, että kuka tahansa voisi urkkia toisten palkkatietoja, vaan asian selvittäminen pitäisi tapahtua tasa-arvo-viranomaisen avulla.”

STM ajaa työntekijöille oikeutta saada nähtäväkseen kollegojensa palkkatiedot

Kollegan palkkatiedot voisivat avautua syrjintää kokeneelle työntekijälle vain yhdellä sähköpostiviestillä

Työnantajat pelkäävät, että lakimuutos johtaisi keskinäiseen kateuteen ja tietojen urkkimiseen ilman pätevää syytä.

7.3 Suomi, tasa-arvon takapajula

Kolmanteen kehykseen ”Suomi, tasa-arvon takapajula” kuuluvat tutkimusaineiston kahdeksan julkaisua (Taulukko 3). Näitä julkaisuja yhdistää Suomen esittäminen tasa-arvon takapajulana eli paikkana, missä tiukkaan paikoillaan pysyttelevälle sukupuolten välisille palkkaeroille ei aktiivisesti teetetä uusia kavennuskeinoja. Tämä kehys esittää myös EU:n tahona, joka on tullut pelastamaan palkka-avoimuusdirektiivillä palkkatasa-arvon jämähtäneisyyden Suomessa. Tämän lisäksi tätä kehystä edustavat julkaisut, joissa esitellään Suomessa toimivia yrityksiä, joissa palkka-avoimuus on jo laajasti käytäntönä, ja jotka täten osoittavat moderneilla toimintamalleillaan Suomen konservatiivisuuden palkka-asioissa.

Reunasen ja Kuneliuksen (2021 s. 103–104) mukaan poliittiset päättäjät pyrkivät vaikuttamaan mediassa tapahtuvaan julkiseen keskusteluun edistääkseen oman organisaationsa poliittisia tavoitteita joko suoraan tai epäsuorasti. Epäsuorasti tapahtuvaa vaikuttamista ilmenee enenevässä määrin, joka haastaa erityisesti Habermasin julkisuusteorian ajatusta keskustelun rationaalisuuden kriteereistä. Suomi, tasa-arvon takapajula -kehyksen julkaisuissa silmiinpistävää on, että EU:n palkka-avoimuusdirektiivi esitetään poikkeuksetta neutraalissa valossa, eikä siihen liittyvän uutisoinnin yhteydessä kerrota palkka-avoimuuden haasteista tai kielteisistä vaikutuksista. Särmän (3.9.2020) mukaan mediat eivät tuota solidaarisia julkaisuja osoittaakseen oikeudentajuisuuttaan, vaan he osoittavat solidaarisuutta helpommin pehmeämpää argumentointia tuottaville tahoille. Tämän perusteella neutraalin lähestymistavan voidaan arvioida johtuvan joko siitä, että EU nähdään poliittisena toimijana

neutraalimpana ja pehmeämmin argumentoijana, tai siitä, että työmarkkinajärjestöt eivät ole kommentoineet direktiiviä, koska heillä ei ole ollut valtaa vaikuttaa sen lopputulemaan tai siitä, että media ei ole päästänyt heidän ääntään kuuluviin.

Julkaisupäivä	Media	Otsikko
3.2.2023	Helsingin Sanomat	EU haluaa lisätä palkkojen avoimuutta, ja muutos vaikuttaa myös Suomen työpaikoilla
28.9.2021	Helsingin Sanomat	Palkka-avoimuuden asialla
7.3.2021	Helsingin Sanomat	EU haluaa lisätä naisten ja miesten palkkatasa-arvoa – työntekijälle olisi annettava vertailutietoja työtovereiden keski-palkasta
10.11.2022	Keskisuomalainen	Näissä Jyväskylässä toimivissa yrityksissä kaikki tietävät toistensa palkat – avoimuus on ollut eduksi myös työntekijöiden etsinnässä
25.9.2023	Kauppalehti	Palkka esiin rekryilmoituksiin, kannustaa asiantuntija – Peittely voi herättää pahoja epäilyjä
15.12.2022	Kauppalehti	Palkkatietojen avoimuus etenee EU:ssa – ”Ilman tietoa emme voi poistaa syrjintää”
4.11.2022	Kauppalehti	Suomeen palkkatasa-arvo ehkä 2100-luvulla? STTK: Palkka-avoimuutta lisättävä
1.11.2020	Kauppalehti	Tasa-arvo vaakalaudalla. Naisten ja miesten välisen palkkaeron kitkeminen on ottanut takapakkia vuonna 2020.

Taulukko 3. Suomi, tasa-arvon takapajula -kehukseen kuuluvat julkaisut

Vaikka Suomi mielletään kansainvälisestäikin tasa-arvon mallimaaksi, on mielikuva etenkin palkkatasa-arvon osalta virheellinen (Julkunen, 2010, s. 257–259). Suomen voimakasta työelämän segregaatiota on selitetty tasa-arvon paradoksi-ilmiöllä, jonka mukaan voimakas tasa-arvon edistäminen synnyttää epätasa-arvoa (Breda ym. 2020). Tämän kehyksen julkaisuissa Suomen tasa-arvotilannetta vertaillaan kansainvälisiin keskimääriin lukuihin ja tämän avulla herätellään lukijaa kyseenalaistamaan mahdollinen ennako-oletus Suomen edistyksellisyydestä tasa-arvoasioissa.

EU-komissio arvioi direktiiviesitystä antaessaan, että naisten ja miesten välillä on EU:ssa keskimäärin 14 prosentin palkkaero. Suomessa palkkaero on noin 16 prosenttia.

Suomessa miesten ja naisten välinen palkkaero on suurempi kuin muissa EU-maissa keskimäärin.

”Kansainvälisessä vertailussa Suomea voidaan jo kutsua palkkatasa-arvon takapajulaksi”

Saari (2016, s. 27–28) kritisoi Suomen tasa-arvolainsäädännön edistämistä kolmikannassa sen tehottomuudesta ja kyvyttömyydestä osoittaa vastuuta työmarkkinajäjestöjen eri osapuolille. Tämän kehityksen julkaisuissa myös viitataan Suomen kykenemättömyyteen edistää palkkatasa-arvoa itsenäisesti. Samanaikaisesti korostetaan EU:n roolia palkkatasa-arvon edistäjänä, joka luo EU:sta edistyksellisemmän ja toimeenpanokykeneväisemmän mielikuvan suhteessa Suomen hallituksen ja kolmikannan työskentelyyn.

EU haluaa lisätä naisten ja miesten palkkatasa-arvoa.

Suomen hallitus yritti lisätä palkkojen avoimuutta työpaikoilla, mutta pieleen meni.

EU haluaa lisätä palkkojen avoimuutta, ja muutos vaikuttaa myös Suomen työpaikoilla.

Nykyisen hallituksen tavoitteena on ollut poistaa perusteettomia palkkaeroja ja palkkasyrjintää lisäämällä palkka-avoimuutta. Palkka-avoimuutta ei kuitenkaan voida lisätä tasa-arvolakiin aiotusti vuonna 2023, koska hallituspuolueet eivät saavuttaneet yksimielisyyttä esityksen sisällöstä.

Tämä kehys myös esittää palkka-avoimuuden vastaisuuden konservatiivisena ajattelumallina korostamalla nuorten ja erityisesti naisten myötämielisyyttä palkka-avoimuudelle. Tutkimusten mukaan naiset kokevat systemaattista palkkasyrjintää alasta riippumatta (Marchand & Del Carmen Osorno Velázquez, 2016, s. 430) ja naisten ja miesten välinen palkkakuilu venähtää usein jo heti työuran alussa (Tilastokeskus, 2022). On siten loogista, että naiset ja etenkin nuoret naiset puoltavat palkka-avoimuuden lisäämistä, koska he kärsivät merkittävimmin sen puuttumisen seurauksista.

Mäkikangas kertoo, että selvitysten perusteella nuoret työntekijät vaikuttavat suhtautuvan palkasta puhumiseen vanhempia myötämielisemmin.

Palkka-avoimuutta kannattavat erityisesti nuoremmat työntekijät

7.4 Valtava työ

”Mahdollista, mutta ei suinkaan yksinkertaista tai nopeaa. Alkuun ajattelimme, että tästä nyt vaan äkkiä tehdään nämä luokitukset. Sitten huomattiin, että näemme ja arvioimme asioita ihan eri tavoilla.” Saara Lindfors, henkilöstöjohtaja, CGI. Lopullista urakkaa Lindfors kutsuu ”valtavaksi työksi”.

Tutkimusaineiston 35 julkaisusta kolme (Taulukko 4) sijoittuvat kehukseen, josta käytän tässä tutkielmassa nimitystä Valtava työ. Näitä kolmea artikkelia yhdistävät

kuvaukset palkka-avoimuuden lisäämisen työläydestä, aikaa vievyydestä, monivaiheisuudesta ja epäselvyydestäkin. Julkaisuissa kuvataan joko, kuinka työstä palkka-avoimuuden lisääminen lainsäädännöllisesti on tai miten omassa organisaatiossa palkka-avoimuuden edistäminen on osoittautunut merkittävästi aikaa vievämmäksi kuin alun perin oli ajateltu. Eskelisen (16.12.2019) mukaan neoliberalistinen ilmapiiri on saanut median kehystämään tasa-arvonkysymykset tehokkuuden ja kyvykkään talouden vastakohtana.

Julkaisupäivä	Media	Otsikko
18.6.2024	Helsingin Sanomat	It-jätti sanoo kutistaneensa miesten ja naisten palkka-eron neljään senttiin – näin se tapahtui
12.2.2024	Helsingin Sanomat	EU pakottaa Suomen puuttumaan sukupuolten palkkaeroihin
11.3.2023	Keskisuomalainen	Ministeri Blomqvist: Palkkatietojen aviomuutta lisäävästä lakimuutoksesta on syntymässä yhteisymmärrys – ei etene työryhmän ehdottamassa muodossa

Taulukko 4. Valtava työ -kehukseen kuuluvat verkkojulkaisut

Entmanin (1993, s. 52–54) sekä Reunasen ja Kuneliuksen (2021, s. 58–61) mukaan media rakentaa uutisoinnillaan todellisuutta, jonka perusteella tehdään valintoja niin työ- kuin arkielämässä. Palkka-avoimuuden edistämistä vaativan työmäärän korostamisen voidaan lähtökohtaisesti katsoa olevan kielteinen esitystapa, sillä sen vaivalloiseksi kehystämisen ei kannusta yrityksiä ryhtymään toimeen. Esimerkiksi CGI:n sukupuolten välisen palkkaeron kaventuminen neljään senttiin on hieno saavutus itsessään, mutta projektin kuvailussa sen pituuden ja monivaiheisuuden painottaminen näyttäytyy yritysmaailmalle monen vuoden investointina, jonka teettämiseen menee niin monta työtuntia, että on epätodennäköisistä, että se maksaisi itsensä takaisin. Tämän lisäksi palkka-avoimuutta edistävien politiikkojen suunnittelun ja täytäntöönpanon työlääksi leimaaminen saattaa aiheuttaa vastareaktioita etenkin niiden joukossa, jotka eivät koe, että palkkatasa-arvoasioiden tulisi olla hallituksen tärkeämpien tehtävien listalla.

Palkka-avoimuuden edistämistä kuvataan kaikissa tämän kehyksen julkaisuissa korostaen työn paljoutta muun muassa sanoilla ”monta”, ”paljon” ja ”valtava”.

It-alan suurimpiin työnantajiin Suomessa kuuluva CGI aloitti monta vuotta sitten palkkatasa-arvoprojektin, joka alkaa nyt saavuttaa tavoitteitaan.

Esihenkilöiden kouluttamista, monta iteraatiokierrosta, monta validointia ja tarkistusta, jotta saatiin se lähtötaso.

Asiasta on keskustelu julkisuudessa vain vähän, vaikka direktiivi vaatii monia muutoksia.

Työtä tehdään monilla eri tahoilla, mutta kyllä tämä on harmittavan hidas ja työläs prosessi.

Lopullista urakkaa Lindfors kutsuu "valtavaksi työksi".

Neoliberalismi on myös vallannut alaa tasa-arvopolitiikassa, jonka myötä tasa-arvon edistäminen lasketaan kuluina. Tämän ajattelumallin myötä palkka-avoimuuden edistämisen seurauksista pitää muotoilla tuottoja ja, jos tässä ei onnistuta, projektia ei käynnistetä sen heikon tuottavuuden vuoksi. (Koskinen Sandberg, 2016, s. 34-35). Kaikissa Valtava työ -kehyksen kolmessa julkaisussa palkka-avoimuuden edistämiseen myös viitataan työnä, jolla luodaan mielikuva suuri palkkaisista asiantuntijoista, joiden palkka-avoimuutta edistävä työ vie aikaa muilta kannattavan liiketoiminnan työtehtäviltä. Työtehtävien hoitamiseen liittyy usein aikaraja, jonka avulla voidaan määritellä, onko tavoiteltuun lopputulemaan päästy sovitussa ajassa. Asetetussa aikarajassa pysymättömyys viittaa tavanomaisesti epäonnistumiseen tai vähintään yllättävän lisätyön syntymiseen. Valtava työ -kehyksen julkaisut heijastavat aikarajoitteita muun muassa työmäärän yllättävällä lisääntymisellä, tehtävään budjetoidun työmäärän virhearvioinnilla ja kiireellä saavuttaa aikaraja. Tällä tapaa palkka-avoimuuden edistämisestä luodaan epäonnistunut mielikuva, vaikka itse tavoitteeseen päästäisiinkin.

Sinne tulee muutoksia, mutta mitä muutetaan ja mihin suuntaan, sitä en voi lähteä tässä vaiheessa avaamaan.

Aluksi luokittelu tehtiin melko karkealla tasolla, mutta se todettiin riittämättömäksi.

Muutosten valmistelulla on jo kiire.

Toimiin pitäisi ryhtyä pikaisesti, vaikka direktiivin täytäntöönpanon määräaika on vasta vuonna 2026.

Siinä missä työläyden kehystäminen kohdistuu jokaisessa julkaisussa yleisellä tasolla palkka-avoimuuden edistämiseen, nousee joukosta myös selvästi esiin mahdollinen pullonkaula – samanarvoisen työn määrittely. Jean Ackerin (1990) mukaan samapalkkaperiaatetta on mahdotonta toteuttaa ilman selvästi määriteltyjä ja sukupuolineutraaleita painotuksia tehtävän vaatimustasossa. Kuitenkaan samapalkkaisuutta ei ole onnistuttu määrittelemään Suomen laissa siten, että se olisi aukoton (Saari, 2016, s. 101-102).

”Meillä ei ollut vielä niin kehittyntä järjestelmää, jolla olisimme pystyneet aidosti vertaamaan eri tehtävissä olevia [työntekijöitä] ja löytämään, ketkä ovat samassa tehtävässä samalla tasolla”, Lindfors kertoo.

Eri töiden samanarvoisuutta ei kuitenkaan aina tunnusteta. Asian korjaaminen edellyttää palkkatietämystä ja palkkatiedon saatavuutta.

Toisessa (hankkeessa) kehitetään töiden vaativuuden arviointia eli selvitetään sitä, miten eri alojen töitä voitaisiin verrata niin, että alasta riippumatta yhtä vaativista töistä voitaisiin maksaa samaa palkkaa. ”Hanke toivottavasti antaa meille työkaluja, joiden avulla päästään eteenpäin.”

7.5 Palkka-avoimuuden kehystämisen eroavaisuudet medioittain

Tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen, onko palkka-avoimuuden kehystämisessä merkittäviä eroavaisuuksia sanomalehtimedioiden välillä, etsitään vastauksia vertailemalla Gamson & Laschin (1983) mukaan tutkimusaineiston elementeistä rakennettuja alakehyksiä toisiinsa. Alakehysten vertailuun päädyttiin pääkehysten sijaan siksi, että useassa julkaisussa esiintyy samanaikaisesti päällekkäisiä kehyksiä ja toisekseen siksi, että tutkimusaineisto sisältää joistain medioista vain yhden julkaisun.

Vertailun pohjaksi halutaan ensin luoda käsitys siitä, miten yksittäiset mediat keskimäärin uutisoivat palkka-avoimuudesta. Tämä tehtiin läpikäymällä media kerrallaan julkaisujen elementit matriisista (Liite 1) ja taulukoimalla niistä esiin nousevat aihepiirit, korostetut termit ja useasti mainitut käsitteet kokonaisuuksiksi eli alakehyksiksi (Taulukko 5). Alakehyksiä syntyi tällä tapaa 22 ja ne on luetteloitu alle aakkosjärjestyksessä sekä luokiteltu joko palkka-avoimuutta edistäviksi tai hidastaviksi alakehyksiksi sen perusteella, miten niiden vaikuttavuuden voidaan arvioida olevan suhteessa palkka-avoimuuden käsityksen muodostumiseen ja palkka-avoimen edistämiseen.

Palkka-avoimuutta tukevat alakehykset:

- EU auttaa Suomea edistämään palkkatasa-arvoa
- Nuoret ja naiset palkka-avoimuuden kannattajina
- Onnistunut selittämättömien palkkaerojen poistaminen
- Palkka-avoimuus tuottaa liiketoiminnalle lisäarvoa
- Palkkatiedot mahdollista selvittää Verohallinnosta
- Riittämättömät muutokset
- Sukupuolten välisen palkkaeron kaventaminen ensisijaisesti tasa-arvokysymys
- Työmarkkinajärjestöt sitoutuneet edistämään palkkatasa-arvoa
- Suomi jäänyt jälkeen muista EU-maista tasa-arvossa

Palkka-avoimuutta hidastavat alakehykset:

- Liian pitkälle viedyt muutokset
- Miehet kokevat puutteellisen palkka-avoimuuden hyödyttävän heitä
- Kolmikantatyöskentely
- Palkasta puhumisen tabu
- Palkka-avoimuuden edistäminen organisaatioissa työlästä
- Palkka-avoimuuden hidas eteneminen
- Palkka-avoimuuden lisäämisen vaikutukset työntekijöihin ja työnantajiin
- Palkka-avoimuus ei sovi kaikkiin organisaatioihin
- Palkka-avoimuuslakiesityksen työläät valmistelut
- Palkkaerojen kaventaminen vaatii valtavasti työtä
- Palkkojen urkinta
- Vastakkainasettelu
- Tietosuojalaki ensisijainen suhteessa tasa-arvolakiin

Media	Julkaisut (kpl)	Alakehykset
Aamulehti	1	Palkkojen urkinta, kolmikantatyöskentely
Helsingin Sanomat	10	Palkka-avoimuuden edistäminen organisaatioissa työlästä, onnistunut selittämättömien palkkaerojen poistaminen, palkka-avoimuuden hidas eteneminen, Suomi jäänyt jälkeen muista EU-maista tasa-arvossa, kolmikantatyöskentely, vastakkainasettelu, liian pitkälle viedyt muutokset, EU auttaa Suomea edistämään palkkatasa-arvoa, palkka-avoimuuden lisäämisen vaikutukset työntekijöihin ja työnantajiin, palkkatiedot mahdollista selvittää Verohallinnosta, palkasta puhumisen tabu, riittämättömät muutokset
Kaleva	1	Palkka-avoimuuden lisäämisen vaikutukset työntekijöihin ja työnantajiin, vastakkainasettelu, riittämättömät muutokset, liian pitkälle viedyt muutokset

Kauppalehti	12	Palkka-avoimuus tuottaa liiketoiminnalle lisäarvoa, kolmikantatyöskentely, palkka-avoimuuden lisäämisen vaikutukset työntekijöihin ja työnantajiin, Suomi jäänyt jälkeen muista EU-maista tasa-arvossa, nuoret ja naiset palkka-avoimuuden kannattajina, riittämättömät muutokset, vastakkainasettelu, palkka-avoimuuden hidas edistäminen, sukupuolten välisen palkkaeron kaventaminen ensisijaisesti tasa-arvokysymys, palkasta puhumisen tabu, työmarkkinajärjestöt sitoutuneet edistämään palkkatasa-arvoa, miehet kokevat puutteellisen palkka-avoimuuden hyödyttävän heitä
Keskisuomalainen	3	Palkka-avoimuus ei sovi kaikkiin organisaatioihin, palkkatiedot mahdollista selvittää Verohallinnosta, palkka-avoimuuden lisäämisen vaikutukset työntekijöihin ja työnantajiin, palkkaerojen kaventaminen vaatii valtavasti työtä, sukupuolten välisen palkkaeron kaventaminen ensisijaisesti tasa-arvokysymys, palkkojen urkinta, liian pitkälle viedyt muutokset, työmarkkinajärjestöt sitoutuneet edistämään palkkatasa-arvoa
Maaseudun Tulevaisuus	6	Kolmikantatyöskentely, palkka-avoimuuden lisäämisen vaikutukset työntekijöihin ja työnantajiin, hallituspuolueiden erimielisyys, palkka-avoimuuslakiesityksen työläät valmistelut, tietosuojalaki ensisijainen suhteessa tasa-arvolakiin, palkka-avoimuuden lisäämisen haasteet työnantajille, riittämättömät muutokset, liian pitkälle viedyt muutokset, vastakkainasettelu, palkkojen urkinta
Savon Sanomat	1	Kolmikantatyöskentely, palkka-avoimuuden hidas eteneminen

Turun Sanomat	1	Palkkojen urkinta, nuoret ja naiset palkka-avoimuuden kannattajina, palkasta puhumisen tabu, palkka-avoimuuden lisäämisen haasteet työnantajille
----------------------	---	--

Taulukko 5. Alakehykset medioittain ja kappalemäärittäin

Yllä olevasta taulukosta (Taulukko 5) on havaittavissa alakehysten moninaisuus. Alakehysten esiintyvyys vaihtelee selvästi medioittain ja onkin ilmeistä, että henkilö, joka lukee esimerkiksi Helsingin Sanomista palkka-avoimuudesta, saa siitä hyvin erilaisen käsityksen poliittisena ilmiönä, kuin henkilö, joka lukee esimerkiksi Keski-Suomalaisesta. Olennaista vertailussa on myös kiinnittää julkaisujen kappalemäärään huomiota, joka vaikuttaa alakehysten vähäiseen esiintyvyyteen etenkin Savon Sanomien, Turun Sanomien, Kalevan ja Aamulehden osalta. Tutkimuskysymyksen kannalta erityisen merkittävää on se, että edellä mainittujen medioiden lukijat saattavat ohittaa koko palkka-avoimuuskeskustelun niiden vähäisestä aiheen uutisoinnista johtuen ja tämä aiheuttaa jo itsessään merkittävän eroavaisuuden esimerkiksi Helsingin Sanomien tai Kauppalehden lukijoihin nähden. Taulukon 5 perusteella voidaan todeta alakehysten määrän kasvavan sitä mukaan, kun median julkaisujen määrä tutkimusaineistossa kasvaa. Tämä kertoo medioiden laajoista uutisointinäkökulmista, joiden perusteella voidaan todeta, että mediat lähtökohtaisesti pyrkivät toimimaan journalismin eetoksen mukaisesti antamalla äänen useille osapuolille poliittisissa kysymyksissä. Aamulehden julkaisuissa on vähiten päällekkäisiä kehyksiä ja Kauppalehden 12 julkaisua edustavat 12 eri alakehystä, joista osa on myös päällekkäisiä ja limittäisiä.

Mielenkiintoisimmat tulokset nousevat esiin vertailtaessa julkaisuissa esitettävien alakehysten luokituksia palkka-avoimuuden edistämisestä ja hidastamisesta. Aamulehden alakehyksistä kaikki kuuluvat palkka-avoimuutta hidastaviin, samoin kaikki Savon Sanomien alakehykset. Myös Turun Sanomien ja Kalevan alakehyksistä valtaosa, kolme neljästä, edusti palkka-avoimuutta hidastavia alakehyksiä. Lisäksi Maaseudun Tulevaisuuden julkaisujen kymmenestä alakehyksestä vain yksi edustaa palkka-avoimuutta edistävää tyyppiä vastaavien lukujen ollessa Keski-Suomalaisen osalta kolme palkka-avoimuutta edistävää ja viisi hidastavaa alakehystä. Keski-Suomalaisen ohella parempaa tasapainoa palkka-avoimuutta edistävien ja hidastavien alakehysten esiintyvyydessä edustavat Helsingin Sanomat ja Kauppalehti, joiden julkaisut ovat samalla määrällisesti tutkimusaineiston suurimmat. Helsingin Sanomien 12 alakehyksestä kolmasosa edustaa palkka-avoimuutta edistäviä ja Kauppalehden 12 alakehyksestä jopa viisi. Tulokset antavat myös viitteitä siitä, että mediat olisivat käyttäneet poliittista valtaa

palkka-avoimuudesta uutisoidessaan. Reunasen ja Kuneliuksen (2021, s. 101) mukaan yksi hyödynnetyimmistä ja tehokkaimmista poliittisista mediavaikutuskeinoista on olla osallistumatta julkiseen keskusteluun aiheesta, jota ei haluta edistää tai, jonka arvioidaan synnyttävän poliittisia konfliktitilanteita.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän tutkielman tutkimusaineistona hyödynnettiin kahdeksan suomalaisen sanomalehtimedian 35 verkkojulkaisua, jotka käsittelevät palkkatasa-arvoa tai palkka-avoimuutta, ja joissa mainitaan joko Marinin hallituksen ajama palkka-avoimuuslakiesitys tai uusi EU:n palkka-avoimuusdirektiivi. Tästä aineistosta löydettiin kehysanalyysin avulla neljä eri kehystä eli tapaa kuvata palkka-avoimuutta: Riitaisa kolmikantatyöskentely, Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitatilanteisiin", Suomi, tasa-arvon takapajula ja Valtava työ. Tutkimuksessa etsittiin vastausta kysymykseen siitä, mistä kirjoitetaan, kun uutisoidaan palkka-avoimuuden lainsäädännöllisestä edistämisestä Suomessa, sekä eroaako palkka-avoimuudesta uutisointi merkittävästi medioiden kesken. Aineiston analysoinnin tulosten perusteella palkka-avoimuudesta uutisoitaessa kerrotaan palkka-avoimuuden ristiriitaisista vaikutuksista työnantajiin ja työntekijöihin, tunteita kuohuttaneesta kolmikantatyöskentelystä, Suomen hitaasta sukupuolten välisen palkkakuilun kiinni kuromisesta ja palkka-avoimuuden edistämiseksi vaadittavasta merkittävästä työmäärästä.

Valtaosa aineiston kehyksistä kuuluu Riitaisa kolmikantatyöskentely -kehykseen, joka esiintyy pääkehyksenä yhteensä 13 verkkojulkaisussa. On siten ilmeistä, että palkka-avoimuudesta uutisoitaessa kolmikantatyöskentelyn eripuraisuus ja yhteistyökyvyttömyys on yksi vaikuttavimmista tyyleistä kuvata palkka-avoimuutta ja siihen liittyviä politiikkaprosesseja. Tämänkaltaisen todellisuuden rakentamisessa mediat painottavat työnantaja- ja työntekijäedustajien erimielisyyttä palkka-avoimuuden edistämisestä ja luovat vastakkainasettelua. Samassa yhteydessä myös moititaan Sosiaali- ja terveystieteiden liian voimakasta yritystä edistää palkka-avoimuutta kansallisesti. Käsitys toraisasta yhteistyöstä syntyy pääosin EK:n ja Suomen Yrittäjien kritiikistä koskien Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen "liian pitkälle menevää" sisältöä sekä uutisoinnista, joka koskee EK:n lähtöä työryhmästä. Tämän lisäksi myös työntekijöitä edustavat työmarkkinajärjestöt kritisoivat Marinin hallituksen lakiesitystä, mutta täysin vastakkaisista syistä, kuin työnantajien edustajat

- heidän mielestään lakiesitys ei ole riittävän kattava palkka-avoimuuden takaamiseksi kaikissa organisaatioissa. Pääpaino riitaisassa yhteistyön uutisoinnissa on kuitenkin EK:n ja Suomen Yrittäjien voimakkaassa ja jopa poikkeuksellisessa lain valmistelun kritisoinnissa. Täten voidaan todeta, että palkka-avoimuudesta uutisoinnissa vakiintunut tapa on korostaa kolmikannan osapuolten välisiä haasteita, mikä on omiaan luomaan käsitystä palkka-avoimuudesta työntekijän etuna ja työnantajan haittana. Lisäksi tämän tyylinen kehystäminen synnyttää kolmikantatyöskentelyn toimivuuden kyseenalaistamista tasa-arvoon kuuluvissa lakiuudistuksissa. Herääkin kysymys, keiden etujen mukaista on esittää kolmikantatyöskentely riitaisana ja luoda tiivistä vastakkainasettelua? Kenties voimakas hallituksen ja työntekijäedustajien kritisointi on työntäjäedustajien keino tavoitella valta-asemaa, jonka avulla palkka-avoimuuden lisääminen estetään. Tai kenties media käytti poliittista valtaa osoittamalla lakiesityksen ongelmallisuuden ja tällä tapaa puuttui peliin tasa-arvopolitiikkaan vaikuttajana ja päättäjien sparraajana (Reunanen & Kunelius, 2021, s. 89, 94).

Ajoittain riitaisastakin yhteistyöstä huolimatta, kolmikantatyöskentelyä puolletaan Suomessa, sillä sen on todettu tuovan kaivattua tasapainoa työmarkkinauudistuksiin, ja samalla se on sitouttanut osapuolet lainsäädännön kehittämiseen ja implementoimiseen. Foucaultin valtateoria puoltaa tämänkaltaista usean valtavirtauksen huomioivaa mallia, mutta siitä huolimatta kolmikantatyöskentelyä syytetään tehottomuudesta ja yhteistyökyvyttömyydestä, se nähdään myös syypääksi jämhäntäneisiin sukupuolten välisiin palkkaeroihin. Kolmikantatyöskentelyä on myös laajasti kritisoitu etenkin tasa-arvopolitiikan kysymyksissä (mm. Julkunen, 2010; Saari, 2016), koska katsotaan, että työmarkkinajärjestöjen ei tulisi olla päättämässä ja luomassa julkista keskustelua tasa-arvoasioista. Saaren (2016, s. 109–110) tavoin näen myös itse tasa-arvoasioiden kolmikannassa työstämisen vääränä foorumina, koska osapuolilla on usein hyvin vastakkaiset näkemykset siitä, miten työmarkkinoita tulisi kehittää ja mitkä kehityskohteet tuovat hyötyjä kaikille osapuolille pitkällä aikavälillä.

Tutkimusaineiston toiseksi laajin kehys on Palkka-avoimuus johtaisi "ristiriitalanteisiin", joka esiintyy 11 verkkojulkaisussa pääkehiksenä. Tämä kehys esittelee palkka-avoimuuden ristiriitaisena uudistuksena, jonka eritoten työnantajat kokevat vääräksi keinoksi edistää palkkatasa-arvoa. Tässä kehiksessä korostuu etenkin työnantajien näkemät moninaiset työntekijöille syntyvät ongelmat palkka-avoimuuden lisäämisen seurauksena, joista eniten painotettiin kollegoiden palkkojen tirkistelyä. Tämän kehiksen julkaisuissa esitellään myös palkka-avoimuuden tuomia etuja työntekijälle ja työnantajalle, mutta sen positiivisia vaikutuksia käsitellään merkittävästi vähemmän suhteessa kielteisiin. Palkka-avoimuuden kehystäminen moniongelmaisena uudistuksena, joka mahdollistaa työntekijöille uusia keinoja urkkia kollegoidensa palkkoja, on ongelmallinen, koska representaatio kohdistuu tässä yksittäisiin mahdollisiin väärinkäyttöihin palkka-avoimuuden lisäämisen kokonaisvaikutuksen

tarkastelun sijaan. Lisäksi samassa yhteydessä ei ole mainittu verotietojen julkisuudesta, mikä on mielestäni olennaista, kun puhutaan kollegoiden palkkojen urkkimisesta – tuloverotietojen selvittäminen on jo nyt mahdollista, vaikka se ei kerrokaan koko totuutta palkasta. Retoriikka palkkojen urkkimisesta, tirkistelystä ja uteliaisuuttaan selvittämisestä, vaikuttaa työnantajaedustajien luomalta kieleltä, joka saavutti julkaisuissa lähes hegemonian kaltaisia piirteitä. On myös mahdollista, että työnantajaedustajat ovat Reunasen ja Kuneliuksen (2021, s. 76–78) esittelemän poliittisen mediavaikutuskeinon mukaisesti tahallisesti vuotaneet Marinin palkka-avoimuuslakiesityksen ongelmakohdat medialle, jolloin he pääsivät ensimmäisenä osapuolena mediakohun siivittämänä luomaan mielikuvaa palkka-avoimuuden lainsäädännöllisestä lisäämisestä. Täten vaikuttaa, että työnantajaedustajat onnistuivat saamaan kamppailuvoiton palkka-avoimuuden kehystämässä.

Palkka-avoimuudesta uutisoitaessa kirjoitetaan myös Suomen laahaavan tasa-arvoasioissa muiden maiden, etenkin Pohjoismaiden ja EU:n keskitason alapuolella. Tämä tuodaan esille pääosin epäonnistuneen Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen yhteydessä ja tällä osoitetaan kritiikkiä erityisesti kolmikantatyöskentelyn tehottomuudelle. Huomioitavaa tässä kehyksessä on se, että Suomi ei todellisesti laahaa kaikissa tasa-arvoasioissa kansainvälisesti mitattuna muiden maiden keskiarvon perässä, vaan ainoa merkittävästi heikompi tasa-arvon osa-alue on työmarkkinoiden tasa-arvo, jossa korostuu vahva ammatillinen segregatio (ETLA, 31.7.2023). Tasa-arvon takapajula on siten ristiriitainen, jopa provosoiva kehys, jonka tavoitteena on muistuttaa, että tasa-arvo ei ole Suomessa jo saavutettu.

Tämä samainen kehys korostaa nuorten ja erityisesti nuorten naisten myötämielisyyttä palkka-avoimuuteen, mikä on linjassa aikaisempiin tutkimustuloksiin sukupuolten välisten palkkaerojen syntymisestä jo työuran alkuvaiheessa miesten ja naisten välille (Tilastokeskus, 2022). Naisten rooli sukupuolten välisen tasa-arvon edistämässä johtaa juurensa sen ideologiaan, feminismiin, jonka näkökulmia tulisi pitää tänä päivänä yhä vahvemmin esillä (Seikkula & Maury, 2023, s. 2), mutta jonka esiintuomista jopa vältellään mediassa, jotta uutisointi ei leimaudu liian aatteelliseksi (Julkenen, 2010, s. 259). Tämän ja muiden kehysten julkaisuissa olikin huomionarvoista, että ääni palkka-avoimuudesta kertomisesta annettiin harvoin naisille ja etenkin nuorille naisille. Pääsääntöisesti julkisessa keskustelussa olivat esillä poliittiset päättäjät, työnantajien edustajat ja asiantuntijat, ja heistä määrällisesti eniten puheenvuoroja jaettiin miehille. Tämä saattaa olla median tapa välttää Julkisen mainitsemaa aktivismiksi leimaantumista, mutta myöskin politiikan vaikutuskeino siten, että keskustelu palkka-avoimuudesta on ohjattu tahallisesti pois sitä todennäköisemmin kannattavista henkilöistä, jotta aiheetta ei tulkita liian yksioikoisesti tai ongelmattomasti. Itse näen miesten ääneen päästämisen sukupuolihierarkian uusintamisena, sillä naisten kokemasta palkkasyrjinnästä ja

siihen liittyvistä ilmiöistä uutisointi miehen näkökulmasta antaa miehille mahdollisuuden kuvata ongelmaa ja sen ratkaisua tunnistamatta ongelman juurisyitä.

Tutkimusaineistosta löytyi myös kolmas kehys nimeltään Valtava työ. Tämän kehyksen julkaisut korostavat palkka-avoimutta joko lakiteitse tai organisaation HR-käytäntöjen kautta teetettynä suurta työmäärää vaativana uudistuksena. Vaikka näiden artikkeleiden yhteyksissä tuodaan esiin positiivisia palkka-avoimuuden tuomia muutoksia, tai mahdollisia sellaisia, on muutosten kehystäminen puhtaasti positiivisuuden sijaan enemmän muutoksen vaatiman työmäärän korostamista. Työmäärän esiintuominen on loogista, mutta sen painottaminen kehystää palkka-avoimuuden edistämisen työläänä ja työvoimakuluja syöväenä uudistuksena, joka ei välttämättä tuota organisaatiolle taloudellista lisäarvoa. Kuten Koskinen Sandberg (2016, s. 34.) toteaa, neoliberalismin vahvistuessa tasa-arvon edistämiseen tarvitaan taloudellisia ja hyötyihin pohjautuvia perusteluita, jotta niiden tekeminen voidaan katsoa järkeväksi tavaksi käyttää aikaa. Tämän lisäksi työläyden painottaminen luo palkka-avoimuuden edistämisestä kuvan kompleksisena ja lähes mahdottomana kokonaisuutena, eikä täten kannusta muutokseen.

Tutkimuksessa ilmeni myös merkittäviä eroavaisuuksia medioiden välisessä palkka-avoimuusuutisoinnissa. Vaikka tutkimusaineisto oli maltillisen kokoinen ja kaikista medioista ei ollut hyödynnettävissä useita julkaisuja, on kuitenkin ilmeistä, että esimerkiksi Kauppalehti ja Maaseudun Tulevaisuus uutisoivat hyvin eri tavalla palkka-avoimuudesta. Hypoteettisessa tilanteessa, missä henkilö lukisi vain yhden median verkkojulkaisuja, merkittävin ero on kuitenkin julkaisujen vähäisyys valtaosassa sanomalehtimediaista – vain Kauppalehti, Helsingin Sanomat, Maaseudun Tulevaisuus ja Keskisuomalainen ovat uutisoineet laajemmin palkka-avoimuudesta ja siihen liittyvistä politiikkaprosesseista. Vertailtaessa medioiden kehystämiserovai- suuksia, merkittävimmit nousivat paikallislehtien palkka-avoimuuden kielteisesti kuvaaminen. Kauppalehti, Helsingin Sanomat ja Keskisuomalainen keskittyivät tasa- painoisemmin palkka-avoimuuden mahdollisuuksiin ja haasteisiin.

Näkemykseni mukaan palkka-avoimuusuudistuksien yhteydessä uutisoinnista uupui lähes täysin sen tuomat hyödyt palkkasyrjinnän näkökulmasta – syyksi kerrottiin useassa julkaisussa palkkatasa-arvon edistäminen, mutta ei esimerkiksi sitä, miten palkkojen avoimuus esimerkiksi rekrytointitilanteessa poistaa mahdollisuuden tulla alipalkatuksi uuteen tehtävään. Sen sijaan uutisointi keskittyi lakiesitysten yksittäisiin seikkoihin ja vain harva lakiesitys esitteli palkka-avoimuuslakiesityksen tai EU:n palkka-avoimuusdirektiivin sisältöä laajemmin. Täten yhdyin Reunasen ja Kuneliuksen (2021, s. 89) raporttoimaan päättäjien näkemykseen siitä, että mediat usein keskittyvät vain muutamaankin yksittäiseen seikkaan poliittisista kysymyksistä uutisoidessaan, jolloin politiikan kokonaiskuvasta saattaa muodostua puutteellinen mielikuva lukijalle.

Mielestäni erityisen mielenkiintoista on, että aineistosta ei löydy yhtäkään kommenttia EU:n palkka-avoimuusdirektiivin vastustamisesta - kaikki kritiikki on kohdistettu Marinin hallituksen lakiesitykseen. Herääkin kysymys, onko poikkeuksellisesti naisten johtama hallitus ja sen oletusarvoisesti feministiset politiikkapyrkimykset nostettu tikun nokkaan kolmikannan osapuolten tai median toimesta. Toisekseen palkka-avoimuudesta uutisoinnin yhteydessä Marinin hallituksen lakiesityksen ja EU:n palkka-avoimuusdirektiivin sisältöjä ei ole selkeästi verrattu toisiinsa. Tämä olisi mielestäni voinut mahdollistaa Marinin hallituksen esityksen asiapohjaisen kritisoinnin. Tämä huomio tukee ajatusta siitä, että Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesitys sai poikkeuksellisen paljon kielteistä mediahuomiota.

Tarkasteltaessa tutkimustuloksia median poliittisen vaikuttamisen ja päättäjien poliittisen mediavaikuttamisen näkökulmista, on selvää, että vaikuttamista on tapahtunut puolin ja toisin. Kuitenkin, kuten Reunanen ja Kunelius (2021, s. 14–16) toteavat, näitä kahta vaikutusmekanismia on hankala erottaa toisistaan, koska molempia tuotetaan suorasti, epäsuorasti ja osittain samanaikaisesti. Näkemykseni mukaan työntäjäedustajista EK ja Suomen Yrittäjät onnistuivat mediastrategiassaan etenkin Marinin hallituksen palkka-avoimuuslakiesityksen uutisoinnin osalta, mutta samanaikaisesti uskon, Särmän (3.9.2020) mukaisesti, että media ei uutisoi asioista näyttääkseen olevansa oikeudentajuinen toimija, vaan tehdäkseen rahaa. Täten voidaan katsoa, että EK:n ja Suomen Yrittäjien poliittisten intressien tavoittelu toimi linjassa medioiden tavoitteleman taloudellisen hyödyn kanssa, koska vahvat kannanotot, riitaisat politiikkaprosessit ja vastapuolen avoin loukkaaminen, ovat uutisotsikoita, jotka varmasti löytävät enemmän lukijoita, kuin neutraaliin sävyyn onnistuneesta politiikkaprosessista kertovat uutiset.

Median ja poliittisten toimijoiden välinen vaikuttamissuhde todentui mielestäni erityisen hyvin EU:n palkka-avoimuusdirektiivin uutisoinnin yhteydessä. Koska toimittajat eivät ole yhtä tiiviissä hyötysuhteessa EU-poliitikkojen ja -toimijoiden kanssa, palkka-avoimuusdirektiivistä myös uutisoitiin neutraalimmin. Siten näen, että Kuneliuksen ja Reunanen (2021, s. 77) esiin tuoma median ja politiikan toimijoiden transaktionaalinen suhde muodostuu vain tilanteessa, jossa poliittiset päättäjät voivat saada hyötyä tai haittaa median areenalla käydystä julkisesta keskustelusta. Tämän hyötysuhteen puuttuminen on näkemykseni mukaan syy neutraalille ja asiakeskeiselle uutisoinnille EU:n palkka-avoimuusdirektiivistä.

Tämä tutkimus on tuonut uudenlaista tietoa ja näkökulmaa palkka-avoimuuden kehystämisestä suomalaisessa sanomalehtimediassa. Palkka-avoimuus yhtenä palkkatasa-arvon edistämiskeinoista on vielä melko vähän Suomessa tutkittu aihe, koska nykyisellään palkka-avoimuutta on toteutettu lähinnä vain yksittäisissä yrityksissä yritysten omasta tahdosta. Vastaavaa mediatutkimusta palkka-avoimuudesta ei vielä

löydy, joten tutkimustuloksia ei voida verrata aikaisempiin tuloksiin ja tällä tapaa argumentoida niiden validiteettia.

Tutkimuksen johtopäätöksiksi muodostuivat seuraavat:

- Palkka-avoimuutta kehystetään eri tavoin.
- Tyypillisintä suomalaiselle sanomalehtimedialle on tuoda palkka-avoimuus esiin kolmikannan konfliktin kautta, ristiriitaisena toimenä pyrkiä kaventamaan sukupuolten välistä palkkakuilua ja työläänä muutoksena, josta olemme jo jäljessä kansainvälisesti vertailtuna.
- Palkka-avoimuudesta uutisoidaan merkittävin eroavaisuuksin sanomalehti-medioiden välillä.
- On todennäköistä, että lukijalle rakentuu hyvinkin erilainen todellisuus palkka-avoimuudesta yhteiskuntapoliittisena käsitteenä ja politiikkana, riippuen mitä tai minkä medioiden uutisia hän lukee.

LÄHTEET

- Ahtela, K., Bruun, N., Koskinen, P., Nummijärvi, A. & Saloheimo, J. 2006. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Helsinki. Talentum Media Oy.
- Alma Media 2024. Alman tuotteet ja palvelut. Saatavilla: <https://www.almamedia.fi/palvelut/kaikki-palvelut/> Luettu: 1.8.2024.
- Bairoh, S. 2023. The Gender(ed) Gap(s) in STEM. Väitöskirja. Hanken School of Economics. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/f8b339fa-ef90-46ac-aac2-c72793f7b807/content>. Luettu: 1.6.2024.
- Bell, E., Meriläinen, S., Taylor, S., & Tienari, J. 2020. Dangerous Knowledge: The Political, Personal, and Epistemological Promise of Feminist Research in Management and Organization Studies. *International Journal of Management Reviews*, 22, 177–192. Saatavilla: <https://doi.org/10.1111/ijmr.12221>
- Bergeron, S. 2016. Formal, Informal & Care Economies. Teoksessa Disch, L. & Hawkesworth, M. (toim.), *The Oxford Handbook of Feminist Theory*. (s. 179–206). Oxford University Press.
- Breda, T., Jouini, E. & Napp, C. 2020. Gender stereotypes can explain the gender-equality paradox. *PNAS*. Saatavilla: <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2008704117>. Luettu: 25.9.2024.
- Calás, M. B., & Smircich, L. 2006. From the ‘Woman’s Point of View’ Ten Years Later: Towards a Feminist Organization Studies. *The Sage: Handbook of Organization Studies*.
- Connolly, F., Goossen, M. & Hjerm, M. 2020. Does Gender Equality Cause Gender Differences in Values? Reassessing the Gender-Equality-Personality Paradox. *Sex Roles. A Journal of Research*. Vol. 83, (s. 101-113).
- Council of the European Union. Gender inequalities in care and consequences of the labor market. Saatavilla: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10514-2020-ADD-1/en/pdf#page=72>. Luettu: 10.10.2024.
- Cullen, Z. & Pakzad-Hurson, B. 2022. Equilibrium effects on pay transparency. Saatavilla: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w28903/w28903.pdf. Luettu: 26.4.2023.
- Disch, L. & Hawkesworth, M. 2016. Introduction Feminist Theory: Transforming the Known World. *The Oxford Handbook of Feminist Theory*. Oxford University Press.
- Duchini, E., Simion, S. & Turrell, A. 2020. Pay transparency and cracks in the glass ceiling. Saatavilla: <https://wrap.warwick.ac.uk/144528/>. Luettu: 26.4.2023.
- Eduskunta 2024. Palkka-avoimuus. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/palkka-avoimuus.aspx. Luettu: 27.10.2024.
- Eige 2023. Gender Equality Index. Saatavilla: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/FI>. Luettu: 25.9.2024.

- Entman, M. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43 (4) 1993, s. 51-58. Saatavilla: <https://fbaum.unc.edu/teaching/articles/J-Communication-1993-Entman.pdf>. Luettu: 2.10.2024.
- Eskelinen, T. 16.12.2019. Solidaarisuuksien heikkenemisestä. Saatavilla: <https://politiikasta.fi/solidaarisuuksien-heikkenemisesta/>. Luettu: 7.11.2023.
- ETLA 31.7.2023. Tutkimus: Naisten ja miesten työurat eriytyvät toisistaan jo työuran alussa, naiset miehiä alemmilla tasoilla. Saatavilla: <https://www.etla.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/tutkimus-naisten-ja-miesten-tyourat-eriytyvat-toisistaan-jo-tyouran-alussa-naiset-miehia-alemmilla-tasoilla/>. Luettu: 24.8.2024.
- Euroopan Parlamentti. 20.4.2023. Sukupuolten välinen palkkakuilu edelleen merkittävä EU:ssa. Saatavilla: <https://www.europarl.europa.eu/topics/fi/article/20200109STO69925/sukupuohtenvalinen-palkkakuilu-edelleen-merkittava-eu-ssa>. Luettu 20.8.2024.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi PE-CONS 81/22.
- Ferguson, K. E. & Naylor, S. S. 2016. Militarization & War. Teoksessa Disch, L. & Hawkesworth, M. (toim.), *The Oxford Handbook of Feminist Theory*. (s. 508-529). Oxford University Press.
- Frontiers 26.3.2020. Occupational Attributes and Occupational Gender Segregation in Sweden: Does It Change Over Time? Saatavilla: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2020.00554/full>. Luettu: 1.9.2024.
- Gamson, W. & Lasch, K. 1983. *The Political Culture of Social Welfare Policy*. Teoksessa Spiro Shimon E. & Yuchtman-Yaar Ephraim (toim.): *Evaluating the Welfare State. Social and Political Perspectives*. Academic Press inc. New York. Saatavilla: https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=E3eLBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA397&dq=The+Political+Culture+of+Social+Welfare+Policy&ots=EnZztAH9IP&sig=ajIndiX2-bGVmBi117VxTvWKDDg&redir_esc=y#v=onepage&q=The%20Political%20Culture%20of%20Social%20Welfare%20Policy&f=false. Luettu: 3.10.2024.
- Goffman, E. 1986. *Frame analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Northeastern University Press.
- Habermas, J. 1996. Between facts and norms. Contributions to discourse theory of law and democracy. The MIT Press. Cambridge. Saatavilla: <https://teddykw2.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/jc3bcrgen-habermas-between-facts-and-norms.pdf>. Luettu: 2.11.2024.
- Helsingin Sanomat 22.9.2023. Helsingin Sanomat tavoittaa viikossa jo lähes 2,2 miljoonaa suomalaista. Saatavilla: <https://www.hs.fi/suomi/art-2000009868722.html>. Luettu: 6.8.2024.
- Hertog, J. & McLeod, D. 2001. A Multiperspectival Approach to Framing Analysis: A Field Guide. Teoksessa S. Reese, O. Gandy & A. Grant (toim.), *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World* (s. 95-106). Routledge.

- Ilkka 2024. Ilkka-konserni. Saatavilla: <https://ilkka.com/ilkka-konserni/yleista-tietoa/>. Luettu: 1.8.2024.
- Johnson, C. 2022. What COVID-19 revealed about gender equality policy framing. *Australian Journal of Political Science*, vol. 57, 2022. Saatavilla: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10361146.2021.2023094?casa_token=QNGVNIiTaA4AAAAA%3Ao5cS0rliNFvC0AcA7QiPGGOu5YNs9IVj_GQ2qdJbv_YCLDg18IhBL78Un9cpLXCrvfq_TFPMgyhZRg. Luettu: 18.4.2023.
- Julkunen, R. 2010. Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere. Vastapaino.
- Kaleva Media 2024. Mediamme. Saatavilla: <https://www.kalevamedia.fi/yrityksille/omat-mediamme/>. Luettu: 1.8.2024.
- Kangas, J., Ukkonen-Mikkola, T., Sirvio, K., Hjelt, H. & Fonsén, E. 2022. "Kun aika ja resurssit eivät riitä tekemään työtäniin hyvin kuin osaisi ja haluaisi sitä tehdä" –Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä työhaasteista ja mahdollisuuksista. *Kasvatus ja Aika*, 16 (2). Saatavilla: <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/109089/71662>. Luettu: 27.4.2023.
- Kanner, A., Koivunen, A., Era, R., Janicki, M. & Mäkelä, E. 2024. Keiden tasa-arvo tai yhdenvertaisuus? Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kielet uutisjournalismissa 1999–2018. *Yhteiskuntapolitiikka*, 89 (1). Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148444/YP2401_Kannerym.pdf?sequence=5. Luettu: 8.11.2024.
- Karvonen, E. 2000. Tutkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 2/2000. Saatavilla: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529/23075>. Luettu: 1.10.2024.
- Keppeler, F. & Papenfuss, U. 2021. Understanding vertical pay dispersion in the public sector: the role of publicness for manager-to-worker pay ratios and interdisciplinary agenda for future research. Saatavilla: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14719037.2021.1942531?casa_token=7CxfvmwMe1wAAAAA%3Ai8uclZSb1RgvkzSpjpcOpt0QNvFvscAioByv-SHH1n-72wesX8WVbZB7I3U-dVCgMyN5evXc5hA#. Luettu: 26.4.2023.
- Keskisuomalainen 2024. Mediat. Saatavilla: <https://keskisuomalainen.com/mediat/>. Luettu: 1.8.2024.
- KMT 2023. Lehtien lukijamäärät. Saatavilla: <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2023/09/KMT-2023-lukijamaarat.pdf>. Luettu: 1.8.2024.
- Koskinen Sandberg, P. 2016. The politics of gender pay equity. Policy mechanisms, instituutinalised underevaluation, and non-decision making. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/dhanken/bitstream/handle/123456789/167663/305_Koskinen_Sandberg_NETTI.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 21.4.2023.
- Law, S. 2019. In Defence of Liberal Feminism. Teoksessa: *Liberalism and Feminism*. Saatavilla: <https://www.elgaronline.com/edcollchap/edcoll/9781786439680/9781786439680.00009.xml>. Luettu: 2.11.2024.

- Luhtakallio, E. 2005. Kehysanalyysi mediakuvien sukupuolirepresentaatioiden tutkimuksessa. *Sociologia*, 3, (s. 189–206).
- Maji, S. 2019. "Doing Men's Jobs": A Commentary on Work–Life Balance Issues Among Women in Engineering and Technology. *Metamorphosis*. Saatavilla: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0972622519854887>. Luettu: 27.4.2023.
- Marchand, M. H. & Del Carmen Osorno Velázquez, R. 2016. Markets/Marketization. Teoksessa Disch, L. & Hawkesworth, M. (toim.), *The Oxford Handbook of Feminist Theory*. (s. 428–453). Oxford University Press.
- McQuail, D. 2010. *Mass Communication Theory*. London. Sage Publications.
- Miesjärjestöjen keskusliitto 2024. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tasa-arvolain muuttamisesta 3.6.2022. Saatavilla: https://asiakas.kotisivukone.com/files/miesjarjestojenkeskusliitto.kotisivukone.com/Lausunnot_6_2022_alkaen/MJKL_Lausunto_luonnoksesta_hallituksen_esitykseksi_laiksi_tasa-arvolain_muuttamisesta_palkka-avoimuuden_lisaaminen_VN117462020.pdf Luettu: 3.7.2024.
- Miesten tasa-arvo ry 2024. Tasa-arvotietoa. Saatavilla: <https://www.miestentasa-arvo.fi/tasa-arvon-tilanne-suomessa>. Luettu: 1.10.2024
- Mills, M. B. 2016. Gendered Division of Labor. Teoksessa Disch, L. & Hawkesworth, M. (toim.), *The Oxford Handbook of Feminist Theory*. (s. 283–303). Oxford University Press.
- Montoya, C. 2016. Institutions. Teoksessa Disch, L. & Hawkesworth, M. (toim.), *The Oxford Handbook of Feminist Theory*. (s. 367–384). Oxford University Press.
- Oksala, J. 2013. Feminism and Neoliberal Governmentality. *Foucault Studies* (16). (s. 32–53.) Saatavilla: <https://rauli.cbs.dk/index.php/foucault-studies/article/view/4116/4533>. Luettu: 8.11.2024.
- Oxley, J. 2011. Just the Arguments. *Liberal Feminism*. Teoksessa Bruce, M & Barbone S. (toim.), *100 of the Most Important Arguments in Western Philosophy*. (s. 258–262). Blackwell Publishing.
- Pohjola, L. 2022. Palkka-avoimuus sukupuolten välisen palkkatasaarvon edistäjänä. Maisterintutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/b4545722-d935-4c96-a79b-5b779e1dfb3c/content>
- Puroila, A. 2002. Erving Goffmanin kehysanalyysi sosiaalisen todellisuuden jäsentäjänä. Lapin yliopisto.
- Reunanen, E. & Kunelius, R. 2021. *Medioitunut valta ja politiikan paluu*. Kyselytutkimus suomalaispäättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019. Tampere. Tampere University Press.
- Saari, M. 2016. Samapalkkaisuus – neuvoteltu oikeus. Naisten ja miesten palkkaeriarvoisuus poliittisena ja oikeudellisena kysymyksenä korporatistisessa Suomessa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/165108/samapalkk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu: 20.5.2023.
- Sanoma 2024. Mitä teemme. Tuotteet ja brändit. Saatavilla: <https://www.sanoma.fi/mita-teemme/tuotteet-ja-brandit/>. Luettu: 6.8.2024.

- Seikkula, M. & Maury, O. 2023. Kumouksellinen feminismi. *Tiede ja edistys*. 2023:1. s. 2-10. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/5223bbe4-76e9-43d0-8a66-725845f3996c/content>. Luettu: 10.11.2024.
- Singh, V., Shirazi, H. & Turetken, J. 2022. COVID-19 and gender disparities: Labour market outcomes. *Science Direct*, vol. 76, 2022. Saatavilla: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090944322000345?casa_token=z7Cccg0EKb4AAAAA:t18csNeKgzh2_twNU3UD0iZcD_omozZK1JJ2Cc_mex43gjGck1PS_mElPk0TcW0uWdABHi-JiZe0. Luettu: 16.4.2023.
- Sohlo, P. 2021. Patriarkaalin maskuliinisuus yhä naisten työmarkkina- ja jarruna – Mikä on ILO:n rooli muutoksen edistämiseksi? *Työelämän Tutkimus*. 19:1 (s. 95–106). Saatavilla: <https://doi.org/10.37455/tt.102883>. Luettu: 1.10.2024.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Samapalkkaisuusohjelman 2016-2019 kokonaisarviointi. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4013-0>. Luettu: 14.4.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Selvitys palkka-avoimuudesta. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161103/R_41_18_Selvitys_palkka-avoimuudesta.pdf. Luettu: 28.3.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. Työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmat ja palkkakartoitukset 2020. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162520/STM_2020_33_rap.pdf. Luettu: 19.8.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 26.9.2020. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta ratkaisu Suomen palkkatasa-arvosta. Saatavilla: <https://stm.fi/-/euroopan-sosiaalisten-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-suomen-palkkatasa-arvosta> Luettu: 24.8.2024.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Samapalkkaisuusohjelman ja hallituksen samapalkkaisuustoimenpiteiden kokonaisarviointi 2020–2023. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164605/STM_2023_1_R.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 15.4.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 27.5.2024. Työryhmä valmistelee palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanoa. Saatavilla: <https://stm.fi/-/tyoryhma-valmistelee-palkka-avoimuusdirektiivin-taytantonpanoa->. Luettu: 25.8.2024.
- Spade, D. & Willes, C. 2016. Gendered Division of Labor. Teoksessa Disch, L. & Hawkesworth, M. (toim.), *The Oxford Handbook of Feminist Theory*. (s. 551–571). Oxford University Press.
- Suonpää, E. 2020. Saavuttamaton samapalkkaisuus? Työmarkkina- ja samapalkkaisuustoimijoiden näkemyksiä palkkatasa-arvotyön haasteista. Helsingin yliopisto. Saatavilla: <https://core.ac.uk/download/pdf/328853633.pdf>
- Särmä, S. 3.9.2020. Nikunen: Pinnallinen ja nopeatempoinen mediasolidaarisuus. Saatavilla: <https://politiikasta.fi/nikunen-pinnallinen-ja-nopeatempoinen-mediasolidaarisuus/>. Luettu: 7.11.2024.

- Tankard, J. 2001. The empirical approach to the study of media framing. Teoksessa S. Reese, O. Gandy & A. Grant (toim.), Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World (s. 95–106). Routledge.
- Tasa-arvovaltuutettu 2023. Palkkaerot ja syrjintä. Saatavilla: <https://tasa-arvo.fi/palkkasyrjinta>. Luettu: 21.4.2023.
- Tilastokeskus 2022. 13rn -- Kokoajaisten palkansaajien lukumäärät ja kokonaisansiot kuukaudessa ammattiluokituksen (AML 2010), työnantajasektorin ja sukupuolen mukaan, 2021. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_pra/statfin_pra_px_t_13rn.px. Luettu: 24.4.2023.
- Tilastokeskus 2023. Työelämä. Saatavilla: <https://www.tilastokeskus.fi/tup/tasaarvo/tyoelama/index.html>. Luettu: 20.4.2023.
- Tilastokeskus 22.11.2023. Palkansaajien mediaansiot suurimmat tutkijakoulutusasteen suorittaneilla vuonna 2022. Saatavilla: <https://stat.fi/julkaisu/cl8lq19y3rxqq0cvz6iv4aadl> Luettu: 6.9.2024.
- TS-yhtymä 2024. Tutustu yrityksiimme. Saatavilla: <https://ts-yhtyma.fi/tutustu-yrityksiimme/>. Luettu: 1.8.2024.
- Tuchman, G. 1978. Making news. A Study in the Construction of Reality. Free Press. New York.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.
- UNDP 12.6.2023. 2023 Gender Social Norms Index (GSNI). Breaking down gender biases: Shifting social norms towards gender equality. Saatavilla: https://hdr.undp.org/content/2023-gender-social-norms-index-gsni?_gl=1*1r1ekyf*_ga*MTU5MzgXOTI5MC4xNjg2NTY2MDgw*_ga_3W7LPK0WP1*MTY4NjU2NjA4MC4xLjEuMTY4NjU2NjA4OS41MS4wLjA.#/indicies/GSNI. Luettu: 20.8.2024.
- Valtioneuvosto 15.8.2022. Palkka-avoimuuden lisäämiseen tähdänneen lakimuutoksen valmistelu on keskeytetty. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/palkka-avoimuuden-lisaamiseen-tahdanneen-lakimuutoksen-valmistelu-on-keskeytetty>. Luettu: 1.2.2023.
- Verohallinto 5.12.2023. Verohallinnon tilastoja: Henkilöasiakkaiden tulot, vähennykset ja verot verovuonna 2022. Saatavilla: https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/tilastot/henkiloasiakkaiden_tuloverotilastoj/verovuosi-2022/henkiloasiakkaiden-tulot-vahennykset-ja-verot-verovuonna-2022/. Luettu 7.8. 2024.
- Verohallinto 2024. Henkilöasiakkaan tuloverotuksen julkiset tiedot. Saatavilla: https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/verohallinnon_esittely/tietosuoja-ja-julkisuus/verotuksen_julkiset_tiedo/henkiloasiakkaan_tuloverotuksen_julkise/. Luettu: 11.6.2024.
- Viestimedia 2024. Tuotteet. Saatavilla: <https://viestimedia.fi/tuotteet/>. Luettu: 1.8.2024.

World Health Organization 2022. The gender pay gap in the health and care sector.

A global analysis in the time of COVID-19. Saatavilla:

https://books.google.fi/books?hl=en&lr=&id=16iIEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR5&dq=pay+equity+covid&ots=P14oFnRS4z&sig=7wTzdY4SHwX2C6XAaiTA9DtWbik&redir_esc=y#v=onepage&q=pay%20equity%20covid&f=false.

Luettu: 5.4.2023.

YLE 19.1.2024. Uutisarvostukset 2023. Saatavilla:

<https://drive.google.com/file/d/17FJN3eDOyMepyYGR1n9vk-RjY6WrF8Y3/view>. Luettu: 25.8.2024.

LIITTEET

LIITE 1: MATRIISIPOHJA (MUKAILLEN GAMSON & LASCH, 1983)

		Julkaisun koodi	Julkaisun koodi	Julkaisun koodi	Julkaisun koodi	Julkaisun koodi
<i>Kehystämisen keinot:</i>	Metaforat					
	Esimerkit					
	Iskulauseet					
	Kuvailut					
<i>Perustelujen keinot:</i>	Syyt					
	Seuraukset					
	Moraaliset väittämät					
	Vastakkainasettelu					
<i>Kehykset:</i>	Kaikki kehykset					
	Pääkehys					

LIITE 2: TUTKIMUSAINEISTO JULKAISUPÄIVÄN MUKAAN TUOREIMMASTA VANHIMPAAN

1. HS1 - Helsingin Sanomat 18.6.2024: <https://www.hs.fi/talous/art-2000010478455.html>
2. HS2 - Helsingin Sanomat 12.2.2024: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000010195536.html>
3. HS3 - Helsingin Sanomat 3.2.2024: <https://www.hs.fi/talous/art-2000009360732.html>
4. KL1 - Kauppalehti 25.9.2023: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/palkka-esiin-rekryilmoituksiin-kannustaa-asiantuntija-peittely-voi-herattaa-pahoja-epailyja/584d8298-fe21-49c8-baa2-7877474fcfa8>
5. KL2 - Kauppalehti 15.12.2022: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/palkka-tietojen-avoimuus-etenee-eussa-ilman-tietoa-emme-voi-poistaa-syrjintaa/021ad43a-e922-4a8c-934c-8ea49f5be13a>
6. TS1 - Turun Sanomat 8.12.2022: <https://www.ts.fi/uutiset/5563663>
7. KSML1 - Keski-suomalainen 10.11.2022: <https://www.ksml.fi/paikalliset/5490939>
8. KL3 - Kauppalehti 4.11.2022: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/suomeen-palkkatasa-arvo-ehka-2100-luvulla-sttk-palkka-avoimuutta-lisatava/7ef7de6d-f617-466f-97ea-324fc8940a6a>
9. KL4 - Kauppalehti 16.8.2022: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/palkkain-valmistelu-kaatui-yrittajat-sisaltyi-monia-ongelmia/a0099856-e68d-4b9e-9764-1c5625a450c9>
10. MT1 - Maaseudun Tulevaisuus 16.8.2022: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/6398bd83-1954-4df3-8a5a-afed69f291be>
11. HS4 - Helsingin Sanomat 15.8.2022: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009005901.html>
12. HS5 - Helsingin Sanomat 10.6.2022: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008876633.html>
13. MT2 - Maaseudun Tulevaisuus 8.6.2022: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/8fbc288e-baed-4528-91c5-7ec0b34e953e>
14. KL5 - Kauppalehti 25.4.2022: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/hallituksen-luonnos-palkka-avoimuudesta-lausuntokierrokselle-akava-nakee-paasin-hyvana-mutta-arvostele-riittamattomaksi/837bc6d6-9531-446d-9557-94ae5a875f81>
15. KSML2 - Keski-suomalainen 11.3.2022: <https://www.ksml.fi/uutissuomalainen/4508952>

16. KL6 – Kauppalehti 18.12.2021: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/keskus-tajohto-ottaa-kantaa-palkka-avoimuuteen-yksityisen-sektorin-palkkoja-ei-va-paasti-saataville-johtaisi-ristiriitatilanteisiin/730fe1c8-a2ad-42ee-b1b4-0b921504fc04>
17. HS6 – Helsingin Sanomat 14.12.2021: <https://www.hs.fi/talous/art-2000008445652.html>
18. KL7 – Kauppalehti 17.11.2021: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/tieto-ty-okaverin-palkasta-ei-viela-nosta-palkkakuopasta/c4328e49-192a-4f2f-b456-f546549afb66>
19. KL8 – Kauppalehti 15.11.2021: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/palkka-avoimuutta-mieltineen-tyoryhman-lopputuloksena-kiivas-riita-palkkojen-avoimuudesta/59115cf7-470c-407e-8acc-458e119af517>
20. MT3 – Maaseudun Tulevaisuus 15.11.2021: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/4c0fc493-143a-5e80-9c8e-34de41428656>
21. HS7 - Helsingin Sanomat 28.9.2021: <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000008232989.html>
22. MT4 – Maaseudun Tulevaisuus 10.7.2021: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/07980dcc-125c-5a12-88e1-5c8528afc7b8>
23. KL9 – Kauppalehti 29.5.2021: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/it-yhti-oille-tyontekijoiden-palkkojen-paljastaminen-on-tapa-houkutella-tyonteki-joita-mutta-monille-palkka-avoimuus-on-vaikeaa-palkka-ei-ole-mikaan-arka-luonteinen-tieto-sanoo-ay-johtaja/1586f286-54d0-44d4-8d78-e4aa3753ef2e>
24. KAL1 – Kaleva 17.4.2021: <https://www.kaleva.fi/jarjestot-eri-linjoilla-palkka-avoimuudesta-tietoj/3522703>
25. AL1 – Aamulehti 13.4.2021: <https://www.aamulehti.fi/uutiset/art-2000007915837.html>
26. HS8 – Helsingin Sanomat 13.4.2021: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007917486.html>
27. HS9 – Helsingin Sanomat 13.4.2021: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007915638.html>
28. KL10 – Kauppalehti 13.4.2021: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/palkka-avoimuus-jakaa-mielipiteet-uskon-saavani-paremmen-ansiotason-nykymal-lilla/404a9404-9b86-429c-8bb0-92e355f559b8>
29. KSML3 – Keski-suomalainen 13.4.2021: <https://www.ksml.fi/uutissuomalainen/4100333>
30. MT5 – Maaseudun Tulevaisuus 13.4.2021: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/2fcf2ca8-82aa-56d9-bc15-e8b082801463>
31. SS1 – Savon Sanomat 31.3.2021: <https://www.savonsanomat.fi/uutissuomalainen/4088069>

32. HS10 – Helsingin Sanomat 7.3.2021: <https://www.hs.fi/talous/art-2000007846333.html>
33. KL11 – Kauppalehti 23.11.2020: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/ministeri-pitaa-erittain-valitettavana-ekn-lahtoa-kolmikantatyoryhmasta-taytyy-miittaa-miten-asiassa-edetaan/b12ade04-61d7-4247-ad51-ba6e017b620e>
34. MT6 – Maaseudun Tulevaisuus 23.11.2020: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/ac02249d-8374-51d5-a15c-d29638969155>
35. KL12 – Kauppalehti 1.11.2020: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/keski-maarainen-palkkaero-naisten-ja-miesten-valilla-on-tana-vuonna-kasvanut-sttk-suomea-voidaan-jo-kutsua-palkkatasa-arvon-takapajulaksi/b0621fbe-555f-41a2-93bf-5e24b095357f>